

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

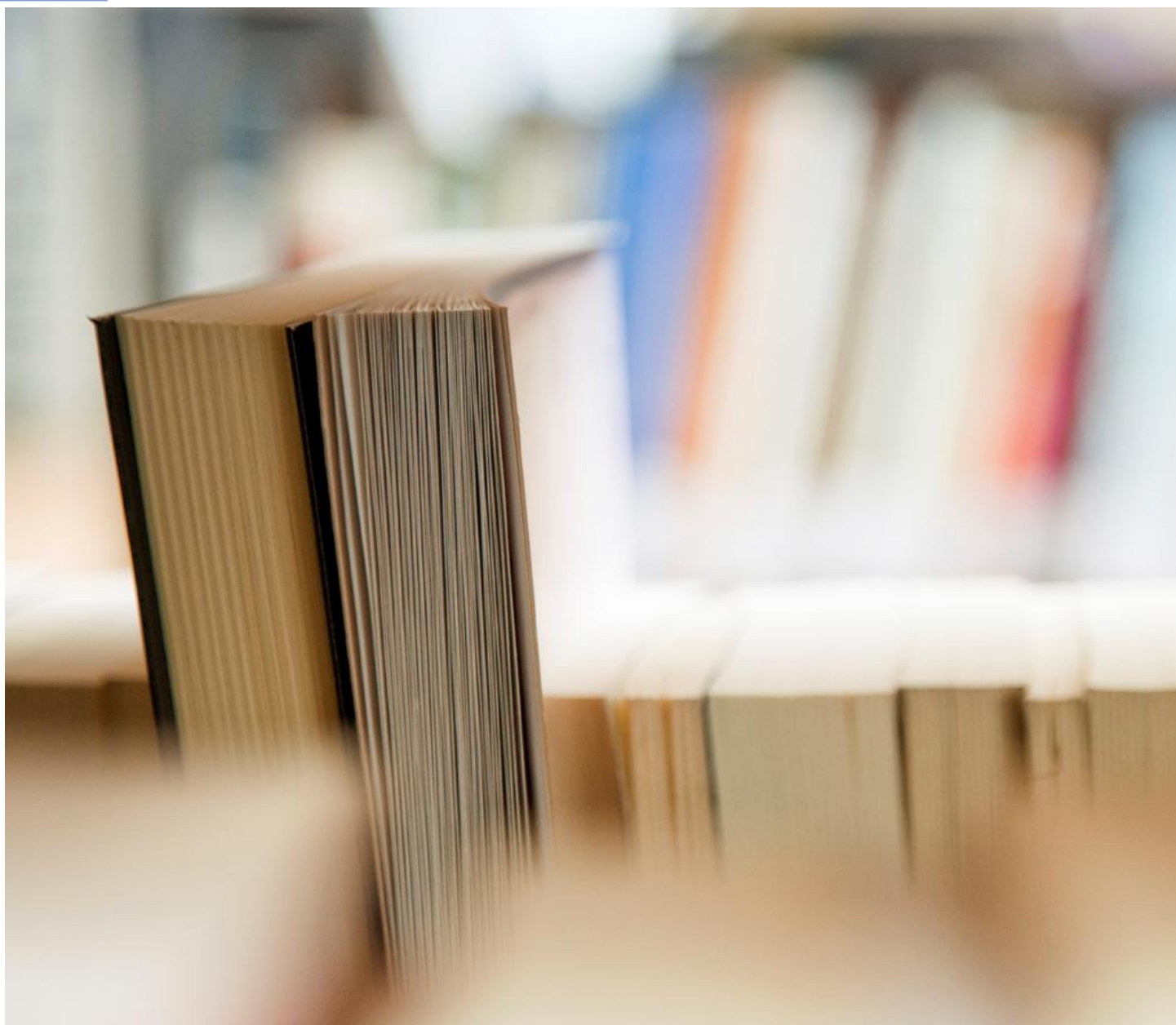
Европейските структурни и
инвестиционни фондове

Община Медковец

ПРОГРАМА ЗА
РАЗВИТИЕ НА
СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

Проучване и анализ на читалищната дейност на територията на Общините Медковец и Монтана (без строителните граници на град Монтана) – възможности за развитие и превръщането им в културни средища за съхраняване на духа.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Въведение	4
2. Нематериално културно наследство на територията на община Монтана.....	6
2.1. Народно читалище „Пробуда“ (1929) - село Безденица.....	7
2.2. Народно читалище „Св. Св. Кирил и Методий“ (1928) – село Белотинци.	10
2.3. Народно читалище „Просвета“ (1921) - село Благово.....	11
2.4. Народно читалище „Йордан Цеков“ (1929) - село Винище.	14
2.5. Народно читалище „Наука - 1928“ - село Вирове.	17
2.6. Народно читалище „Асен Йосифово“ (1926) - село Габровница.	19
2.7. Народно читалище „Просвета“ (1927) - село Горна Вереница.	26
2.8. Народно читалище „Еленко Ценов“ (1896) - село Горно Церовене.	27
2.9. Народно читалище „Народна просвета“ (1926) – село Доктор Йосифово.	33
2.10. Народно читалище „Селска пробуда“ (1927) - село Долно Белотинци.	35
2.11. Народно читалище „Христо Ботев“ (1928) - село Долна Вереница.	39
2.12. Народно читалище „Развитие - 1936“ - село Долна Рикса.	40
2.13. Народно читалище „Просвета - 1932“ - село Клисурсица.	42
2.14. Народно читалище „Пробуда“ (1878) - село Крапчене.	43
2.15. Народно читалище „Пробуда“ (1926) - село Липен.	47
2.16. Народно читалище „Народен будител“ (1927) - село Николово.	53
2.17. Народно читалище „Просвета“ (1928) - село Славотин.	56
2.18. Народно читалище „Народна просвета“ (1908) – село Смоляновци.	59
2.19. Народно читалище „Събуждане“ (1922) - село Стубел.	68
2.20. Народно читалище „Изгрев“ (1927) – село Студено буче.	71
2.21. Народно читалище „Христо Ботев“ (1929) - село Сумер.	74
3. Нематериално културно наследство на територията на община Медковец.	78
3.1. Народно читалище „Развитие - 1898“ – село Медковец.	79
3.2. Народно читалище „Просвета - 1927“ – село Аспарухово.	87
3.3. Народно читалище „Димитър Вълнев - 1903“ – село Расово.....	92
3.4. Народно читалище „Кирил и Методий“ – село Пишурка.	98
3.5. Народно читалище „Пробуда – 20.02.1929 г.“ – село Сливовик.	100
4. Ежегоден културен календар.	101
5. Изводи и препоръки.	119
6. SWOT Анализ.	132

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ:

Таблица 1 Културен календар на НЧ „Пробуда“ (1929), към 2022 г.	9
Таблица 2 Културен календар на НЧ „Св. Св. Кирил и Методий“ (1928), към 2022 г.	11
Таблица 3 Културен календар на НЧ „Просвета“ (1921), към 2022 г.	13
Таблица 4 Културен календар на НЧ „Йордан Цеков“ (1929), към 2022 г.	16
Таблица 5 Културен календар на НЧ „Наука“ (1928), към 2022 г.	18
Таблица 6 Културен календар на НЧ „Асен Йосифово“ (1926), към 2022 г.	25
Таблица 7 Културен календар на НЧ „Просвета“ (1927), към 2022 г.	26
Таблица 8 Културен календар на НЧ „Еленко Ценов“ (1896), към 2022 г.	30
Таблица 9 : Културен календар на НЧ „Народна просвета“ (1926), към 2022 г.	34
Таблица 10 : Културен календар на НЧ „Селска пробуда“ (1927), към 2022 г.	37
Таблица 11 Културен календар на НЧ „Христо Ботев“ (1928), към 2022 г.	39
Таблица 12 Културен календар на НЧ „Пробуда“ (1878), към 2022 г.	46
Таблица 13 Културен календар на НЧ „Пробуда“ (1927), към 2022 г.	51
Таблица 14 Културен календар на НЧ „Народен будител“ (1927), към 2022 г.	55
Таблица 15 Културен календар на НЧ „Просвета“ (1928), към 2019 г.	59
Таблица 16 Културен календар на НЧ „Народна просвета“ (1908), към 2022 г.	64
Таблица 17 Културен календар на НЧ „Събуждане“ (1922), към 2022 г.	69
Таблица 18 Културен календар на НЧ „Изгрев“ (1927), към 2022 г.	73
Таблица 19 Културен календар на НЧ „Христо Ботев“ (1929), към 2022 г.	77
Таблица 20 Културен календар на НЧ „Развитие“ (1898), към 2022 г.	81
Таблица 21 Културен календар на НЧ „Просвета“ (1927), към 2022 г.	90
Таблица 22 Културен календар на НЧ „Димитър Вълнев“ (1903), към 2022 г.	94
Таблица 23 Културен календар на НЧ „Кирил и Методий“ (1903), към 2022 г.	99
Таблица 24 Културен календар на НЧ „Пробуда“ (1929), към 2022 г.	100
Таблица 25 Културен календар на община Монтана за 2022	101
Таблица 26 Културен календар на община Медковец за 2022 г.	116

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

Европейските структурни и
инвестиционни фондове

Община Медковец

ПРОГРАМА ЗА
РАЗВИТИЕ НА
СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

<i>БАН</i>	<i>Българска академия на науките</i>
<i>БЕЛ</i>	<i>Български език и литература</i>
<i>ВОМР</i>	<i>Водено от общностите местно развитие</i>
<i>ДБТ</i>	<i>Дирекция „Бюро по труда“</i>
<i>ДГ</i>	<i>Детска градина</i>
<i>ЕЗФРСР</i>	<i>Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони</i>
<i>ЗКН</i>	<i>Закон за културното наследство</i>
<i>ЗНЧ</i>	<i>Закон за народните читалища</i>
<i>МИГ</i>	<i>Местна инициативна група</i>
<i>НИНКН</i>	<i>Национален институт за недвижимо културно наследство</i>
<i>НКЦ</i>	<i>Недвижими културни ценности</i>
<i>НЧ</i>	<i>Народно читалище</i>
<i>ОбСНВ</i>	<i>Общински съвет по наркотични вещества</i>
<i>ОУ</i>	<i>Основно училище</i>
<i>ПРСР</i>	<i>Програма за развитие на селските райони</i>
<i>РЕКИЦ</i>	<i>Регионални експертно-консултативни и информационни центрове</i>
<i>РЗОК</i>	<i>Районна здравноосигурителна каса</i>
<i>СВОМР</i>	<i>Стратегия за водено от общностите местно развитие</i>
<i>СИП</i>	<i>Свободно избираем предмет</i>
<i>СУ</i>	<i>Средно училище</i>

1. ВЪВЕДЕНИЕ.

Проучването на читалищните дейности на територията на общините Медковец и Монтана е разработено съгласно изпълнението на дейностите по одобрен проект по процедура за подбор на проектни предложения по Подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ на Мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР за периода 2014-2020 г.

Целите на одобреното проектно предложение съвпадат изцяло със заложените по процедурата за подбор на проектни предложения цели по Подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ от Мярка 19 ВОМР на ПРСР 2014-2020 г., а именно:

- Да се подпомогне процеса по създаване на МИГ Медковец-Монтана на територията на общините Медковец и Монтана (без строителните граници на град Монтана), чрез който да се прилага подхода ВОМР на територията на Местната инициативна група;
- Да се придобият знания и умения и да се изгради подходящ капацитет на членове от екипа на новосформирания МИГ за неговото ефективно функциониране при прилагането на подхода ВОМР на територията;
- Да се изготви стратегия за ВОМР, финансирана от ЕЗФРСР или по повече от един от Европейските структурни и инвестиционни фондове;
- Да се насърчава активно включване на местното население в разработването и обсъждането, както и бъдещото прилагане на СВОМР;
- Да се информира местното население относно възможността за допълнително финансиране на СВОМР по повече от един фонд.

Кандидатът по процедурата за подбор на проектни предложения е община Медковец, която съгласно Условието за кандидатстване по настоящата процедура, Приложение №1- Списък с общините в обхвата на селските райони на Република България, е така наречената селска община. Партньори по процедурата са:

- Община Монтана - ЕИК: 000320872, Държавна администрация;
- Народно читалище „Кирил и Методий - 1927“ - село Пишурка, община Медковец, Булстат: 000312982, Нестопанска организация;
- ЗП Петьо Върбанов Андреев, ЕИК: 178587660;
- Славчо Спасов и Синове ООД, ЕИК: 111546838, Компания;
- Народно читалище „Народна просвета - 1908“ - село Смоляновци, Булстат: 000313671, Нестопанска организация;

За създаването на местно партньорство и съответно МИГ е включена и част от територията на община Монтана, но без строителните граници на град Монтана, като двете общини са съседни, т.е. територията на МИГ ще може да бъде наречена кохерентна, т.е. с непрекъснати помежду им граници. Площта на местното партньорство възлиза общо на 797,57 km², съответно община Медковец, с площ от 191,09 km², а община Монтана (без строителните граници на град Монтана), с площ от 606,48 km², което представлява 21,94% от общата площ на област Монтана.

На територията на община Медковец има общо 5 населени места - села, а в община Монтана - общо 23 населени места, също села. Общото население на община Медковец е 3 382 жители (по последно преброяване към 31.12.2020 г.), а населението на община Монтана (без строителните граници на град Монтана), възлиза на 9 086 души. Общия брой жители в местното партньорство е 12 468 души.

При регистрация на МИГ ще бъдат възложени цели, които да са пряко насочени към постигането на целите на настоящото проектно предложение, като целите включват:

- Насърчаване на устойчивото развитие на местната общност;*
- Успешно прилагане на СВОМР на територията на Местна инициативна група „Медковец-Монтана“;*
- Изграждане и поддържане на капацитет за успешно изпълнение на Стратегията за ВОМР;*
- Прилагане на европейски практики за децентрализирано развитие на селските райони;*
- Насърчаване на диалога и споделянето на опит/добри практики между МИГ-а и между общините;*
- Допринасяне за опазване на околната среда и природните ресурси на територията на МИГ „Медковец-Монтана“, както и за запазване на местната идентичност;*
- Повишаване на образователното равнище на населението;*
- Създаване и развиване на нови и по-качествени услуги в полза на местното население с цел повишаване на качеството му на живот.*

С изготвянето на проучването се цели да се идентифицират съществуващите читалища и дейностите, в които вземат участие, дейностите, които организират и дейностите, които извършват на територията на общините Медковец и Монтана (без строителните граници на град Монтана), за да може да се подпомогне за изготвянето на ефективна СВОМР. Проучването също така цели, да се определи потенциала на

територията, да покаже тенденции в развитието ѝ и да определи цели и приоритети за изпълнение.

Проучването се разработва на база подробен анализ и проучване на данни относно читалищата, техните дейности, история, традиции и обичаи, като то ще послужи за определяне на възможностите и приоритетите за развитието им, чрез прилагане на изготвена Стратегия за Водено от общностите местно развитие по съответна интервенция, чрез което да бъдат постигнати положителни резултати.

2. НЕМАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА МОНТАНА.

Инфраструктурата на културата в населените места на община Монтана е представена основно от следните обекти за читалищна дейност:

- Народно читалище „Пробуда“ (1929) – село Безденица;
- Народно читалище „Кирил и Методи“ (1928) – село Белотинци;
- Народно читалище „Просвета“ (1921) – село Благово;
- Народно читалище „Йордан Цеков“ (1929) – село Виноци;
- Народно читалище „Наука“ (1928) – село Вирове;
- Народно читалище „Асен Йосифов“ (1926) – село Габровница;
- Народно читалище „Просвета“ (1927) – село Горна Вереница;
- Народно читалище „Еленко Ценов“ (1896) – село Горно Церовене;
- Народно читалище „Народна просвета“ (1926) – село Д-р Йосифово;
- Народно читалище „Селска пробуда“ (1927) – село Долно Белотинци;
- Народно читалище „Христо Ботев“ (1928) – село Долна Вереница;
- Народно читалище „Развитие“ (1836) – село Долна Рикса;
- Народно читалище „Просвета“ (1932) – село Клисурска;
- Народно читалище „Пробуда“ (1878) – село Крапчене;
- Народно читалище „Пробуда“ (1926) – село Липен;
- Народно читалище „Народен будител“ (1927) – село Николово;
- Народно читалище „Просвета“ (1928) – село Славотин;
- Народно читалище „Народна просвета“ (1908) – село Смолянски;
- Народно читалище „Събуждане“ (1922) – село Стубел;
- Народно читалище „Изгрев“ (1927) – село Студено буче;
- Народно читалище „Христо Ботев“ (1929) – село Сумер.

Всяко от селищата на територията на община Монтана има свой празник, който се превръща в своеобразно средище на духовен живот и опазване на нематериалните ценности и хилядолетна традиция на мястото. Това са селата: Белотинци, Безденица, Благово, Доктор Йосифово, Долна Рикса, Долна Вереница, Долно Белотинци, Габровница, Горна Вереница, Горно Церовене, Клисурсица, Крапчене, Липен, Николово, Славотин, Смоляновци, Стубел, Студено буче, Сумер, Трифоново, Винище, Вирове, Войници.

По информация от Регистъра на НКЦ и архива на НИИ НКН, обекти на недвижимото културно наследство са обявени в селата Белотинци, Благоево, Долна Вереница, Долно Белотинци, Доктор Йосифово, Живовци, Горна Вереница, Горно Церовене, Клисурсица, Крапчене, Липен, Николово, Славотин, Смоляновци, Стубел, Сумер, Трифоново, Винище и Вирово.

2.1. Народно читалище „Пробуда“ (1929) - село Безденица.

Със създаването на читалището, се слага край на неграмотността, бавно, но сигурно се укрепва българския дух и се развива българската самодейност. С такава цел е създадено и НЧ „Пробуда“, за което разказва в спомените си Цветко Иванов Апостолов - един от създателите му.

„Това беше отдавна, едва се навършиха 50 години от освобождението ни от османско иго. Тогава нашия народ тънеше в невежество, нашите майки и бащи бяха неграмотни. Просветата у нас беше на много ниско ниво. Дворовете бяха оградени с окопи и тръни, къщите бяха паянтови, земеделска техника нямаше. В селото имаше само двама души със средно образование - учители. Освен тях, тук там имаше някой завършил първи, а друг - трети клас“.

Тези няколко будни селяни в края на 1927 година, под инициативата на Цветко Иванов, Цветко Петров, Иван Тончев, Борис и Аврам Петрови, започнали създаването на читалището, на което дали името „Пробуда“, което носи и до днес. За председател бил избран Валери Станев, секретар Цветко Иванов. За да се издържа читалището, при най-примитивни условия са играни

различни постановки, а събраните пари са използвани за закупуване на канцеларски материали.

По примера на основателите се записват и нови членове, като до този момент, читалището не работи пълноценно. През 1929 г. е избрано настоятелство, оформен е печат и театрална група, затова 1929 г. се счита за учредителна. Читалището вече е учредено, но без сграда, а е използвана една стая в старото училище. Тази стая, макар и малка и тясна, отваря широко врати за вдъхновените си основатели и почитатели, силни по дух и търсеци път към новото.

Изнасят се беседи, вечеринки и забави, като всичко това сплотява младежта в селото. Изнасят се и нови постановки, като „Борислав“, „Мечи сън“, „Женско царство“ и други. Наред с развиването на театралната дейност се засилва и желанието за четене на книги и така, с оскъдни средства и дарения е създадена и библиотеката към читалището, а макар и бедна, тя играе голяма роля в духовното развитие на селото. Всички тези книги, беседи и сказки изиграват важна роля и за укрепване на патриотичния дух на младите хора.

Не трябва да се забравя и заслугата на многоуважавания Борис Йорданов - свещеника в селото и 16 години председател на читалището. Тук е мястото да се спомене и името на един млад инициативен човек - Иван Каменов Кръстев, който ръководи две театрални групи.

Условията на читалището за развитие на културната дейност все още са мизерни, но жаждата на младите хора расте. Като щафета се поема и изтласква напред театралната дейност и се включват все повече млади хора. След отец Борис Йорданов, председател на читалището става Яким Миланов, а към днешната дата, председател е Анастас Истатков.

Виждайки значение на читалището, голяма част от населението, решава да направи по-голям терен за дейност на самодейците, а именно - читалищна сграда. Най-инициативните и отзивчиви хора през 1946 година, започват изграждането на

читалищната сграда. С много труд и голямо желание, те построяват масивна и просторна сграда, която я има и до днес. След новата сграда идва и ново поколение, което поема и продължава започнатото дело.

Името на селото идва от една легенда, че в дълбока древност тук е имало бездънно езеро.

Библиотеката към читалището разполага с 3 240 тома литература, но не се проявява особен интерес към нея. Децата уж ходят на училище, но май не могат и да четат. Сега се занимават повече с компютри и литературата не ги вълнува особено. В Безденица има красив православен храм „Възнесение Господне“, където всяка година се дава курбан за празника му. Читалището има общо 30 члена.

Ежегодния събор на селото се провежда през последната неделя на месец октомври, а през месец септември хората се събират в село Безденица и за прочутия в околността ловен празник. Празнуват се още празници като Коледа, Нова година, Бабинден, 8-ми март, Тодоровден и други. Местната самодейна певческа група участва във Фолклорния фестивал „Копривицица пее“, а на някои празници се изнасят различни сценки, пресъздават се различни местни обичаи и други.

Макар и с чувствително по-малко членове, дейността на читалището продължава и днес, като се честват почти всички празници с участие на много членове и детската самодейна група. Към читалището функционира само детска фолклорна група, а кметския наместник на селото споделя: „Преди имахме състави и групи към читалището, но откакто децата тръгнаха да учат по Габровница и Монтана, всичко замря. Самодейността в селото си отива, самодейците ни остаряха, а младите вече не се интересуват от подобни изяви“.

През годините читалището е изпълнявало и социална функция, като е разнасяло книги по домовете за хора с увреждания.

Въпреки песимизма, програмата на читалището за настоящата година е наситена с чествания на най-различни празници.

Таблица 1 Културен календар на НЧ „Пробуда“ (1929), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	175 години от раждането на Христо Ботев - табло с цитати за живота и творчеството на поета революционер	06.01.
2	Бабин ден - пресъздаване на местния обичай Бабуване - програма от самодейната група	21.01.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
3	<i>150 години от обесването на Васил Левски - витрини и табло за делото на Апостола и рецитал от самодейната група</i>	19.02.
4	<i>Рецитал от самодейната група по случай трети март - Освобождението на България</i>	03.03.
5	<i>Тодоровден - конни надбягвания</i>	04.03.
6	<i>Ден на жената - организиран обяд и литературно музикална програма</i>	08.03.
7	<i>Лазаровден - лазаруване с деца</i>	08.04.
8	<i>Цветница - организиране на обичая Комичкане</i>	09.04.
9	<i>Великден - кът за изложение на боядисаните от децата яйца</i>	16.04.
10	<i>Ден на пролетта - излет в гората и засаждане на цветя в алеята на селото</i>	22.04.
11	<i>Спасовден - курбан по случай храмовия празник на селото</i>	18.05.
12	<i>Програма от детската самодейна група по случай деня на Българската просвета и култура и Българската писменост</i>	24.05.
13	<i>Международен ден на детето - рисунки на асфалта с награди за най-хубава рисунка</i>	01.06.
14	<i>Музика в салона на Читалището и томбола по случай събора на селото</i>	30.10.
15	<i>По случай Деня на будителите - табло с имената и портрети на Народните будители</i>	01.11.
16	<i>Бъдни вечер - пресъздаване на местния обичай с битова обстановка</i>	24.12.
17	<i>Тържествено посрещане на Новата година - програма и музика в салона на Читалището</i>	31.12.

2.2. Народно читалище „Св. Св. Кирил и Методий“ (1928) - село Белотинци.

Развитието на Народно читалище „Св. Св. Кирил и Методий“ се основава на професионалния опит на Читалището, местните традиции и особености на село Белотинци, а бъдещите планове на читалището се основават на обективната икономическа, ресурсна и обществена ситуация.

Мисията на Народно читалище „Св. Св. Кирил и Методий“ и местната библиотека е да подпомагат културното образователното и просветното развитие на населението от селото. Читалищната библиотека е публична и осигурява равен достъп до знания и информация на всички свои ползватели. В библиотеката се работи за създаване и стимулиране на навици за четене у децата от най-ранна възраст, както и стимулира и подпомага личното творческо развитие, насърчава културното разнообразие, осигурява всички видове обществена информация.

Читалището ежегодно организира провеждането на местните празници - Бабин ден, 8-ми март, 1-ви юни - ден на детето, събор на селото, Коледа и други, като всички празници се отбелязват с богата и разнообразна културна програма. Читалищната библиотека разполага с над 5 000 тома литература, а постоянните читатели са 63 души.

Материално-техническата база на читалището е остаряла, но разполагат със салон с 60 места, който се използва за събирания и тържества и който е в добро състояние.

Таблица 2 Културен календар на НЧ „Св. Св. Кирил и Методий“ (1928), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Среща-разговор с деца от селото в „Зоната на креативността“	Февруари
2	Домашна работилничка с децата от селото	Февруари
3	„Мартенски клонки“ - работилничка за мартеници на открито	Февруари
4	Изложба на ръчно изработени мартенички от деца в селото	Март
5	Работилничка за пролетни картички	Март
6	Отбелязване на „Деня на земята“	Април
7	„Любим детски герой“	Април
8	Седмица на баснята	Април
9	Ден на славянската писменост и култура	24.05.
10	Ден на детето - рисунки от деца на площада и малък детски концерт	01.06.
11	Работилничка за букви	Юли
12	136 години от рождението на писателката Дора Габе	Август
13	136 години от рождението на Ран Босилек	Септември
14	Ден на християнското семейство	21.11.
15	Никулден - празник на черквата на селото и курбан	06.12.
16	Български традиции и обичаи за Бъдни вечер	Декември

2.3. Народно читалище „Просвета“ (1921) - село Благово.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

Европейските структурни и
инвестиционни фондове

Община Медковец

ПРОГРАМА ЗА
РАЗВИТИЕ НА
СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

НЧ „Просвета“ е създадено през 1921 г. и е читалище с над 100 годишна история, а село Благово е селото, което се намира най-близо до град Монтана и е най-младото село. В читалището членуват 51 души, като всичките му членове са жители на селото. Към читалището има работилница за приложно изкуство, клуб по краезнание - събиране, запазване на информация за родния край, фолклорна танцова група и група за обичаи.

Колективите към читалището се включват активно в провеждането и организирането на местни празници - Бабин ден; Ден на Лозаря, Ден на влюбените, Баба Марта, 8-ми Март; Лазаровден; 24 Май; 1 юни - Ден на детето и много други.

Ежегодно се празнува и „Свети дух“ - събор на селото.

Читалищната библиотека разполага с над 5 000 броя библиотечни единици, а постоянните читатели, които посещават библиотеката са над 40 души. Компютърната техника е

предоставена от програма „Глобална библиотека - България“ и се използва активно, като с нея се подготвят и прожектират мултимедийни презентации, провеждат се индивидуални обучения по начална компютърна грамотност, консултации, изготвят се

справки и отчети, изпраща се информация до различни обществени организации. За безработните, в читалището се пишат автобиографии, мотивационни писма, CV и други, а също така се сканират и правят ксерокопия на необходимите за жителите на селото документи.

Таблица 3 Културен календар на НЧ „Просвета“ (1921), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Ден на лозаря - обредно подрязване на лозята	01.02.
2	Презентация по случай Международния ден за безопасен интернет	10.02.
3	Свети Валентин - изработка на картички и сърца за влюбените	14.02.
4	Баба Марта бързала - поздрав за всички, изложба от ръчно направени мартеници и ученици в библиотеката	01.03.
5	Презентация по случай Освобождението на България от турско иго	03.03.
6	Да бъдеш жена - поздрав за всички майки и жени по случай 8-ми март	08.03.
7	Сирни Заговезни - вечерен огън и извършване на обред „Чаралия“	06.03.
8	Международен ден на детската книга	02.04.
9	Маратон за четене - деца четат на деца през седмицата на книгата, час на приказката	02.04. - 23.04.
10	Лазаровден - поздрав от лазарките по домовете	16.04.
11	Великден - празнична литургия и изложба на боядисани яйца	24.04.
12	Ден на труда - доброволческа акция „Чисто село“	01.05.
13	Гергьовден - традиционен обреден празник	06.05.
14	„Слава вам творци велики“ - празничен концерт от ученици и презентация	24.05.
15	„Вълшебен ден“ - празник по случай деня на детето, конкурс за детска рисунка, игли, гледане на детски филмчета в библиотеката	01.06.
16	„Ден на Ботев и загиналите“ - презентация	02.06.
17	„Свети дух“ - традиционен събор на селото	21.06.
18	Лято в библиотеката - занимателни игри, гледане на филми, прочит на книги по препоръчителни списъци, събиране на материали за родния край	Юли-Август
19	Ден на Съединението - тематична вечер с презентация	06.09.
20	Ден на обявяването на независимостта на България - презентация	22.09.
21	Световен ден на възрастните хора - среща и разговори	01.10.
22	Международен ден на анимацията - гледане на анимационен филм	28.10.
23	Ден на будителя - презентация	01.11.
24	„Архангеловден“ - възпоменание към починалите	08.11.
25	Никулден - традиционен празник	06.12.
26	Коледни и Новогодишни празници - празнични концерти, увеселителни изяви, изложби на сурвачки и коледни картички	25.12. - 31.12.

2.4. Народно читалище „Йордан Цеков“ (1929) - село Вiniще.

НЧ „Йордан Цеков“ е създадено през 1929 г., а за важността на читалището за селото може да се съди и по това, че от около 320 жители, 51 от тях са членове на читалището. През 2019 година, по случай 90-годишнината на читалището му е направен основен ремонт, с което са подновени основните помещения. Към читалището съществува и Етнографска сбирка със стара национална носия от Северозапада, предмети, делви, стомни и разни други дребни неща.

Читалището в село Вiniще е създадено през 1929 г. с наименованието „Просвета“, а първи председатели на читалището са: Горан Станоев и Георги Илиев. След тях през 1934 г. за председател е избран Йордан Цеков, но през 1944 г. е убит от фашисти и след неговото убийство, от 1945 г. насам, читалището е преименувано и носи името „Йордан Цеков“, а за председател е избран Спас Русинов. Книгите са се съхранявали по домовете на председателите, а след това в училището. Членският внос е събиран от желаещите да станат членове на читалището.

Подготвяни са пиеси от младежите, които са учили в Михайловград и през ваканцията са ги представяли през населението на селото. Читалището не е имало сграда и представленията са изнасяни в местното училище, като самите участници са правили със собствени средства завеси и декор. Представяни са пиесите „Чумави“, „Петкан и Рада“ и други. През 1951 г. се сформира смесен танцов състав и смесен хор с ръководител Кръстена Рангелова Стоянова. През 1957 г. за ръководител на съставите идва Славчо Наков, при когото има големи изяви не само на местна сцена, но и на окръжна, като самодейните състави са награждавани с много грамоти. През времето на Славчо Наков се възстановява и театралния състав, като се приготвят и изнасят пиесите „Цигани“, „Татул“, „Всяка есенна вечер“ и други.

НЧ „Йордан Цеков“ през периода 1973-1986 г. развива голяма художествена самодейност, като през този период председатели на читалището са били Кирил Йорданов и Гана Петрова, а секретар-библиотекар на читалището - Надка Христова. Сформирани са: мъжка творческа група с ръководител Борис Софрониев, за революционни песни, женска творческа група с ръководител Величка Гудева, фолклорен танцов състав с ръководител Алекси Крумов, индивидуални изпълнители и буфосинхроничен състав. Изнесени са програми по следните села: Камена, Рикса, Смоляновци, Белотинци, Чипровци, Котеновци, Габровница и няколко пъти на читалищната и профсъюзните сцени в Михайловград. Театралния състав пък се представя със следните пиеси: „Женско царство“, „Вражалец“, „Змейовидна сватба“. Похвала заслужават самодейците: Лидия Владимирова, Георги Славчев, Рангел Стоянов, Жана Русинова, Никола Борисов, Йордан Илиев, Алекси Крумов.

Колективите участвали в прегледите за фолклор и са класирани за „Копривицица 81“ откъдето печелят два златни и един сребърен медал, „Копривицица 86“, където завоюват 12 златни медала и „Копривицица 91“ - където печелят два златни медала.

През 1989 г. се чества 60-годишнината от създаването на читалището, като на тържеството са поканени бивши членове и представители на читалището и представители от Общинския съвет за култура, а поздравителни телеграми са получени от селата Долна Рикса и Смоляновци.

От 1989 г. председател на читалището е Никола Стаменов и членове: Елка Митова,

Надка Христова и Пенка Велева. През периода 1991-1999 г. читалището в село Винище няма промени във функциите си и в щатния персонал. От 1991 до 1994 г. председател на читалището е Кирил М. Бранков, а от 1995 до 1999 г. - Кирил Йорданов Иванов. През 1997 г. НЧ „Йордан Цеков“ е вписано в регистъра на сдруженията с нестопанска цел в Окръжен съд Монтана, а по-късно и регистъра на народните читалища в Министерството на културата. През този период към читалището функционират: танцов състав, женска певческа група и състав за пресъздаване на обичаи. Читалището взема участие в Национални събори на народното творчество „Копривицица 91 и 96“. Библиотеката се снабдява с книги от 1991 до 1996 г. от Учебно-научна база „Гео Милев“ - град Монтана, а от 1997 г.

централизираното книгоснабдяване е преустановено и библиотеката не получава нова литература.

През годините към читалището е функционира и самодееен певчески състав, а към днешна дата към читалището функционира група за народни танци съставена от подрастващи деца от 6 до 13 години, както и певческа група от малки деца. С песните и танците читалището взема участия по Национални събори на народното творчество, като също така представят и обичаите лазаруване и коледуване по сцените на близки села, като най-много участия имат в село Горна Вереница. Децата получават грамоти за участията си в Турлашкия фолклорен събор „Када кум прасе и ти вречу“ в Чупрене.

За работа с деца, към читалището има организирани 2 кръжока - кръжок по апликация, моделиране на фигурки и пластмасови бутилки. Работата с деца е силно застъпена като включва и четене на книги, подготовка за училище по математика и диктовки.

Библиотечната дейност към читалището е силно развита, а в библиотеката се помещават над 4 200 библиотечни единици, а за популяризиране на тази дейност се предвижда организиране на конкурс за най-добър читател.

Читалището е развило и доброволческа и социална функция, като организира масово почитване на селото, коритото на реката, помага на възрастните хора през зимата и други.

През 2013 г. се променя ръководството на читалището, като се избира нов председател - Китан Тодоров Китанов и секретар-библиотекар - Димитрина Начова Гаврилова. През 2017 г. читалището има спечелен проект на местна инициатива за създаване на младежки клуб, който се осъществява с подкрепата на община Монтана и фондация АГОРА. В този клуб младежите изработват мартеници за Баба Марта, които подаряват на най-възрастните хора за здраве, рисуват и правят апликации, като с тях участват в онлайн конкурси и печелят грамоти. През 2020 г. читалищната библиотека получава дарение на литература от Кръстена Лозанова, Валери и Райна Станоеви - жители на село Виноце. През 2022 г. читалището закупува нови книжки с приказки и литература за възрастни. През летните ваканции в читалището се провеждат подготвителни занятия за училище по математика и четене с по-малките деца. Към днешна дата, читалището се помещава в сградата на кметството.

Таблица 4 Културен календар на НЧ „Йордан Цеков“ (1929), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Честване на Йорданов и Иванов ден	06-07.01.
2	Честване на Бабин ден	21.01.
3	Изработване на мартеници по случай Баба Марта от децата и подаряване на възрастните и самотни хора в селото	01.03.
4	Организиране на тържество по случай 8-ми март	08.03.
5	Лазаруване и празнуване на Великден	Април

№	Планирани дейности на читалището	Дата
6	Празнуване на събора на селото	24.05.
7	Организиране на екскурзия за посещение на нови места	-
8	Спазване на обичая Коледуване	Декември

2.5. Народно читалище „Наука - 1928“ - село Вирове.

През март 1928 година в училището в село Вирове е учредено народно читалище „Наука“, а негови учредители са: Георги Илиев Донеv, Дичко Стоянов, Тодор Георгиев Кръстев, Зарко Церовски, Ангел Лазаров, Петко Кръстев Вачов, Борис Цветанов Тодоров, Димитър Спасов, Истатко Александров, Коло Глушински, Крум и Георги Коматанови. Целта на читалището била да се работи против невежеството в селото, като още същата година се закупуват 50 тома книги, списания и вестници, с което се поставя началото на библиотеката, която днес разполага с повече от 5 000 библиотечни единици.

Читалището развива голяма дейност след създаването му, много пиеси със забранен характер се изнасят от самодейците по онова време, като най-активни са били Дичко Стоянов, Тодор Кръстев, Иван Вачов, Мария Лазарова, Илия Замфиров и други. Със събраните приходи читалището закупува радио, което поставя в сладкарницата, където е библиотеката на читалището.

Дейността на читалището била разнообразна: библиотечна, художествена, самодейна и изложбена дейност, чествания и концерти. Имало е група за народни песни, театрален състав, детска певческа група, танцов и духов състав.

Читалището е създадено под ръководството на учителите в селото на 3 март 1928 година с единодушно съгласие на всички 60 души присъствали на събранието, от които 35 подписали учредителен протокол и още при учредяването му получава и наименованието си - „Наука“. Целта му е била работа против невежеството в селото, като още през 1928 година се закупуват 50 тома книги, списания и вестници, с което се поставя началото на библиотеката, която днес разполага с повече от 5000 издания.

Читалището не е имало собствена сграда, в което свободно да се събират младежите за повишаване на културата им и поради тази причина построяването на сегашната читалищна сграда е било от голяма необходимост. Строителството започва през 1956 година, когато били положени основите, през 1957 година сградата била издигната и покрита, а след две години започнало измазването, обзавеждането и електрификацията. Населението и до днес се радва на тази красива сграда, която разполага със салон с 300 места.

Към днешната дата читалището е спомен за силния и борбен дух на всички вировчени, които от нищото са съградили свой дом на културата, в който се е разпространявала просветна дейност. Читалището е вече обновено с цел комфорта на всички жители, което е дело на кмета на град Монтана - Златко Живков, който подкрепя всички начинания на читалището.

Таблица 5 Културен календар на НЧ „Наука“ (1928), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Бабин ден - бабите от селото се събират да празнуват, тъй като това е празника на родилната помощ, те поднасят подарък за благодарност на фелдшера от селото	21.01.
2	Трифон Зарезан	Февруари
3	Лазаровден - децата от селото обикалят къщите в селото и пеят народни песни	Април
4	Сирни Заговезни - хората от селото се събират на центъра, където се пали голям огън и се взема прошка от по-възрастните	-
5	Баба Марта	01.03.
6	Осми март	08.03.
7	Тодоровден - конни надбягвания	17.02.
8	Архангелов ден (Празник на църквата) - прави се курбан и се носи в църквата, където се раздава на всеки от селото за здраве	08.11.
9	Коледа и Нова година	Декември

Също една от традициите е да се празнуват и рождениите дни на членовете на клуба. То има за цел да задоволява потребностите на гражданите свързани с развитието и обогатяването на културния живот и съхраняване на културните традиции и обичаи.

2.6. Народно читалище „Асен Йосифово“ (1926) - село Габровница.

За учебната 1925/1926 г., поради увеличение на учениците с прииждащите от селата Вирове и Безденица се налага да се назначи още един учител, като със заповед на Врачанския областен училищен инспектор е назначен г-н Асен Йосифов Труцеков от град Враца. Още с встъпването в длъжност, като учител в село Габровница, той се заема с основаване на читалището, като организира учители, родолюбци, будни габровчани, обичащи просветата и културата, хора които виждат ролята на читалището за възпитание на подрастващите поколения в дълбочина.

На 26.10.1926 г. в дома на Първан Ценов Първанов се провежда учредително събрание на читалището със следните учредители: Асен Йосифов Труцеков, Мария Колева, Никола Василев Иванов, Райна Димитрова Узунова, Цено Петков Беляшки, Анка Скачокова, и много други.

Съборието избира за председател Асен Йосифов Труцеков, а поради липса на помещение за читалището се наема стая в къщата на Иван Узунов, която се ползва за библиотека и провеждане на мероприятия. Първите книги за библиотеката подарява Герги Петров Тачов, а в последствие книжния фонд се набира от дарения от учители, приходи от вечеринки, танцови забави и други източници.

Новооснованото читалище е наименовано „Светлина“, на което освен председател Асен Йосифов е избран също така и за секретар, касиер и библиотекар. През зимата на 1926 г. той организира прогресивни младежи и гимназисти за подготовка и представяне на населението на пиеси като: „Хъшове“, „Тъкачите“, „Под игото“, „Когато гръм удари“ и много други, които са масово посещавани от населението, а приходите са оставали за дейностите на читалището.

Освен изредените му длъжности Асен Йосифов е неизменен организатор, ръководител и оратор на кръжоци, беседи, сказки и други, които са слушани с голямо внимание от жителите на селото. С младежите Младен Беляшки, Георги Копиловски, Иван Илиевски, Борис Ценов, Спас Григоров, Олга Илиевска, Асен Каменов, Бонка Аврамова, Тодор Герасимов и други подготвя пиесата „Тъкачите“. Вечерта насрочена за провеждане на представлението пристигат от Монтана по нареждане на околийския управител полицаите Тошо и Лазо, които забраняват пиесата да бъде играна.

Пред препълнения салон на сцената излиза Борис Ценов да открие вечеринката, обаче полицаите изваждат пистолетите и се заканват, че ако започне представлението ще стрелят. Ценов пита публиката при това положение да се представя ли пиесата или не, а зрителите гръмогласно викат „Да се играе“. В този момент Павел Мугарешки и Камена Върбанова стават от местата си и казват „вие играйте, та ако ще и кръв да се лее“.

През 1931 г. се открива новопостроеното училище с построен салон, в който се ползват за мероприятия от читалището салона, гримьорната, репетиционното помещение и

други. По това време се вливат нови членове, с които до края на 1931 г. членовете на читалището стават 94. През 1942 г. група от 23 младежки гимназисти, всички ученици в Берковската гимназия „Д-р Иван Панов“ влизат колективно за членове на читалището, а същата и през следващите летни и зимни ваканции те участват в най-различни мероприятия, подготвят и изнасят пиеси, като приходите остават в полза на читалището.

Просторният салон и допълнителните помещения откриват отлична възможност за провеждане и на други съвместни мероприятия като събрания, честване на празници и увеселение по случай „Нова година“, „Трети март“, „Осми март“, „Бабин ден - ден на родилната помощ“, „Първи май“, „Първи юни“, „Девети септември“ и други, както и отчетни и отчетно-изборни събрания на ТКЗС, ТПК, общоселски събрания, отчитане на съревнования и много други.

За голямо съжаление, точно когато читалището е във възход и когато усилено започва да развива своята дейност по предназначение се разболява от неизлечима болест - рак на белия дроб - учителя, учредителя, общественика, педагога, човека с голямо сърце - Асен Йосифов, учителите, училището и селото загубват много, защото той бил премерен учител, добър колега, енергичен обществен деятел, тази негова дейност изпъква особено ясно в читалището и кооперацията. Той е основател на читалището и един от основателите на кооперация „Спестовност“ и неин енергичен деец. В негова памет читалището се преименува на „Асен Йосифов - 1926“, което име носи и до днес.

След 1944 г. младежите членуващи в РМС (работнически младежки съюз) и ЗМС (земеделски младежки съюз) активно участват в читалищната дейност, като: смесен ученически и читалищен ход, с ръководител учителя по музика Крум Н. Мифетишев, а по-късно на обществени начало от изявения съселянин музикант-учредителя на Благоевградския ансамбъл Любен Тачов, театрален състав през 50-те години на XX век, в който освен по-възрастните самодейци участват и начинаещи.

С ликвидирането на младежките политически организации в края на 40-те години на XX век се изграждат нови масови младежки формирования като: пионерска организация „Септемврийче“, „Чавдарче“ и други, които постепенно премахват политическите пристрастия и насочват вниманието си към образование, възпитание, култура, просвета и други.

Всички младежки начинания се подготвят и провеждат по сценарии, изготвен от комисия съвместна с масовите организации и читалищното настоятелство, като така например през периода 1950-1960 г. е организирано съвместно мероприятие под наименованието „Стършел“, материалите се подготвят от активисти и читалището,

които под звуците на селската духовна музика с ръководител дядо Сандо Шошов, осмиват извършилите през седмицата нарушения, като кражби, обиди, побоища, пиянство, лентяйство и други. По този повод жителите на селото под формата на шега постоянно си напомняха - „внимавай какво вършиш да не преминеш в събота през фунията“. Мероприятието се провежда всяка събота на площада от терасата на кметството през обикновена фуния.

Редят се успехи след успехи в развитието на читалището, на художествената самодейност като е богата, разнообразна и активна дейността им. Самодейните колективи на читалището са подготвили и изнесли безброй чудесни програми по различни поводи пред населението, участвали са в общински и регионални прегледи на художествената самодейност и са донесли много награди.

През 1969 г. се открива новопостроената читалищна сграда, изградена с бюджетни средства, средства от самооблагането на жителите с две на сто върху дохода и безплатни трудови дни от габровчани. В сградата има библиотека с 5 000 тома литература, с която библиотекарят и секретарят на читалището, обслужват читателите, предимно млади хора, а в другите помещения като салона с 390 места, книгохранилището, детската музикална школа, репетиционна, гримьорна, магнетофонно студио, фото-лаборатория, телевизионна и компютърни зали и други се провеждат обучения и подготовка за повишаване на просветата и културата на населението.

До 1989 г. МК отпуска средства от бюджета на държавата за издръжка и мероприятия на читалището, но през годините на прехода, средствата за читалищата бяха намалени до минимум, в това число и село Габровница. Читалищното настоятелство полага максимални усилия да набива средства от спонсори, прави програми за субсидии от европейските фондове, за поддържане и обновяване на материалната база и организиране художествената самодейност.

Годишно през читалището се обучават и вземат участие над 100 самодейци - жени, мъже и деца. Съставите, които функционират и до днес са:

- Фолклорен детски състав за народни танци - 12 възпитаници (ученици);
- Група за модерни танци - 10 възпитаници (ученици);
- Детски състав за народно творчество - 15 възпитаника;
- Кукерски състав „Камила“ - 35 участника.

Сред основните направления в традиционната читалищна работа за развитие и обогатяване на културния живот, опазване на обичаите и традициите и насърчаване на творческите възможности и талант, е създаването на условия за личностна изява на

младите хора. Единствената в село Габровница, а дори и в област Монтана е кукерската група за маскарадни игри - „Камила“, която до сега е представлява достойно не само селото, но и областта и е печелила заслужени отличия от фестивали в град Перник, също така и от фестивала „Кукерландия“ в град Ямбол. Читалището ежегодно получава покани за участия в международни маскарадни фестивали в чужбина, но поради липса на финансиране, досега групата няма изяви зад граница.

Обичаят Камилата - Кукерската група от село Габровница има своето запазено място на фестивала, а кукерската група ежегодно представя обичая „Камила“. Тази група е единствения участник от Северозапада и не пропуска надпреварата от самото ѝ начало. Групата е участвала във всички издания на международни фестивали и дори има спечелени грамоти и награди.

Обичаят е пренесен от град Годеч през 1926 година и до ден днешен няма прекъсване. По време на войната всичко, което е събирало от къщите - даровете за Камилата, е отивало за войниците, а сега всички дарове се оставят в читалището, в което ентусиазмът е на първо място.

Обичаят е свързан с плодородието на земята и възкресяването на природата, а на звука на звънци и тъпана се приписват свойствата да прогонват злите сили. Разпространен е предимно в Западна България и Западните покрайнини, като в ритуала някога са участвали само и единствено мъже, но днес е осъвременен и участват и жени.

Двойка момчета, преоблечени като булка и младоженец, те са без маски, а около тях ходи баба с бебе, наричана вещица, чума и циганка. Влизайки в домовете водачът поздравява стопаните с „Помага бог“ и започва да изрича благословии, свързани с плодородието и берекета на дома. Попът ръси с китка босилек светена вода за здраве

и берекет, а с кандилница извършва обряда „венчаване“ на младоженците. Камилата пада на земята, уморена от дългия път и загубила подковите си, стопанинът подковава камилата с дървен чук, а стопанската я дарява с кърпа или престилка, а дарената камила става и започва да играе. Този обичай се изпълнява вече от 90 години в село Габровница.

Инициативите на кръжочната дейност в читалището следват принципите за популяризиране на доброволческата дейност и приобщаването на хора от различни възрасти и с различен социален статус. Към читалището развиват дейността си следните клубове:

- Клуб „Дядовата ръкавичка“ - за Коледа се изработват картички и сурвачки, а за 1 март, по традиция, групата изработва мартеници, с които окичват мартенско дърво, а след това раздават и на съседяните;
- Клуб „Кукери“ - участниците в маскарадната група си изработват с личен доброволен труд и материали нови маски и подновяват старите. Маските на участниците и самата „Камила“ с прилежащите към тях надписи „с. Габровница, област Монтана“ красят и всички рекламни материали, както и информационни сайтове от фестивалите „Сурва“ - Перник и Копривицица, както и в град Ямбол.

Към 2021 г. библиотечният фонд на читалището наброява 7 740 библиотечни единици, а през библиотеката са преминали 81 читатели, които са получили 96 броя книги за домашен прочит. Сградата предоставена на НЧ „Асен Йосифов - 1926“ за безвъзмездно право на ползване от община Монтана има площ 1 107 m², на която от месец октомври 2019 година до момента тече ремонт. Сградата е с капацитет на големия салон със сцената - 280 седащи места.

Читалището развива също така и социални дейности, като:

- Организиране на различни курсове и обучения за хора от етническите малцинства;
- Организира компютърни курсове за различни възрастови групи;
- В различни мероприятия от културния календар включват и ромите, като етнически малцинства;
- Изграден компютърен център по Програма „Глобални библиотеки - България“;
- Читалището работи съвместно с Агенция по заетостта - предоставят списъци със свободните работни места към Дирекция „Бюро по труда“ - Монтана, за безработните;

- Организиране на курсове и беседи в читалището посредством ДБТ и РЗОК за хората от селото, по различни теми.

Таблица 6 Културен календар на НЧ „Асен Йосифово“ (1926), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Кукерски обичай „Камила“	Януари
2	Честване на годишнината от обесването на Васил Левски	18.02.
3	Баба Марта - изработка на мартеници, които след това се раздават на жителите на селото и/или се окичват на дърво с мартеници в центъра на селото	01.03.
4	Изработка на табло и информация по случай Деня на пролетта	21.03.
5	В рамките на Националната кампания на четенето „Походът на книгите - известни българи четат на деца“ библиотекарят и учителят по БЕЛ в Основното училище правят съвместен прочит на детски приказки през учениците. След края обясняват на децата защо и каква е ползата от четенето, как то изгражда и обогатява речника	18.04.
6	Изготвяне на кът с табло и избрани книги по повод Седмицата на четенето	19.04.
7	Боядисване на яйца с деца от училището и изработване на кошнички от хартия, оцветени с различна техника и изкуствени яйца за украса на масите по случай Великден	Април
8	Отбелязване на Международния ден на Земята	22.04.
9	Участие в среща организирана от община Монтана и Платформа АГОРА, за обучение за предоставяне на средства и кандидатстване по проекти	Май
10	Посещение в библиотеката с ученици от 2 клас и запознаване с правилата в библиотеката и реда за вземането на книги	Май
11	Съвместно с училището в селото и Младежкия център - град Монтана се пресъздава Гергьовден	06.05.
12	Отбелязване на 24 май с презентация през учениците	24.05.
13	Среща в кметството в село Габровница по повод ПРСР - Етап I	Май
14	Почитане паметта на Ботев, като ученици рецитират стихотворението „На прощаване“, след което децата поднасят венец през паметника в центъра на селото	02.06.
15	Отбелязване на годишнина от рождението на Апостола на свободата	18.07.
16	Изложение „С книга в парка“ и изложба в библиотеката	Юли-Август
17	Спортни дейности на открито	Юли-Август
18	Лятна читалня на открито в парка и в двора на училището	Юли-Август
19	Участие в кампания „Чети с мен“	Септември
20	Литературни четения и изнесени часове по СИП-БЕЛ в компютърната зала на читалището с ученици от 5, 6 и 7 клас	Септември

№	Планирани дейности на читалището	Дата
21	„Деца за децата - България“ - участие в картоненото предизвикателство	Октомври
22	Изложба „Съвременни български будители“ по повод Деня на народните будители	01.11.
23	Тематична вечер „Ценностите на християнското семейство в днешни дни“	Ноември
24	Организиране на различни конкурси и раздаване на награди на победителите по случай Коледните празници	Декември

2.7. Народно читалище „Просвета“ (1927) - село Горна Вереница.

Народно читалище „Просвета“ в село Горна Вереница е създадено през 1927 г., а селото е едно от малките села в община Монтана - малко над 200 жители, а в момента в читалището членуват 50 души.

Дейността на читалището не е особено богата, като се заключава основно в чествания на традиционни празници.

Таблица 7 Културен календар на НЧ „Просвета“ (1927), към 2022 г

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Честване на Йордановден и Ивановден	06-07.01.
2	Трифон Зарезан	14.02.
3	Честване на Лазаровден и Цветница	Април
4	Честване на Деня на славянската писменост и култура, както и събор на селото	24.05.
5	Честване на Св. Пантелеймон на паметната плоча на местността, в която се намира	27.07.
6	Честване на Св. Богородица в храма, построен в нейна чест	15.08.
7	Посрещане на Коледни и Новогодишни празници	Декември

В читалището функционира библиотека, но липсват основни материали активи, като например: компютър и интернет достъп.

2.8. Народно читалище „Еленко Ценов“ (1896) - село Горно Церовене.

Народно читалище „Еленко Ценов - 1896“ е основано през 1896 година, с 20 члена - Гоцо Петров, Иван Андреев, Стоян Петров, Младен Първанов, Иван Първанов и други - били учители в тогавашното училище. Читалището по това време е било основано с името „Събуждане“, като със своята културно-просветна дейност се разраства и превръща в привлекателен център за хората от селото. На неговата сцена са изнасяни много драми и комедии, като „Свобода или смърт“, „Дъщерята на воденичаря“, „Цигани“, „Един неповторим ден“, „От много любов“ и други, както и много музикално-певчески програми.

През април 1951 година читалището бива преименувано на „Еленко Ценов“, а през годините председатели са били: Никола Велков, Георги Илиев, Цветана Горанова, Цветана Димитрова, Венка Илиева, Димитър Гоцак, Нина Иванова, Димитрана Еленкова и от декември 2020 година - Ваня Панталеева. Към момента членовете на читалището са 98 броя действителни и 5 спомагателни.

От самото начало на читалищната дейност е изграден театрален колектив, певчески и танцов състав, които са участвали в местни и общински мероприятия. През 1979/1980 година, към читалището е изграден състав за местен фолклор, с ръководител Илия Григоров Колов и с негова помощ е подготвен и пресъздаден местен обичай „Изпращане на старока“. Признание за това е отличаването му със златен медал на IV Национален събор в Копривница през 1981 година. Самодейците към читалището участват в пет национални събора в Копривница - 1981, 1986, 1991, 1996, 2005 години, с обичаи, показ на костюми и индивидуално изпълнение на народни песни. В годините на създаване на певческата група (1962), самодейките са били 18 жени, а ръководител на групата е Филдана Петрова, учителка в местното училище, а по-късно на нейно място е продължил да работи Славейко Каменов.

Много отличия, грамоти и благодарствени писма получават самодейните колективи за техните изяви и за любовта им към културното наследство, като с голяма популярност сред населението се ползва и кръжока по художествено слово. За всяко политическо, културно или друго събитие, кръжока изнася подбрани и подготвени патриотично и емоционално вълнуващи рецитали. По онова време към читалището има и духовна музика, която активно участва в културния живот на селото. В селото се

прожектира и кино.

И до днес населението на Горно Церовене обича самодейците и са се запазили местните празници като Ивановден, Трифон Зарезан, 1-ви март, Ден на жената и други. Пресъздават се обичаи - битови седянки, Бабин ден, Прошка, Лазаруване, Бъдни вечер и Коледа. През 2021 година макар и в доста по-малък състав самодейци, е сформирана детска певческа група и театрален състав, а през април 2022 година - танцов състав, с ръководител Боян Георгиев. Новосъздадените колективи се включват активно и участват в културния живот не само в селото и общината, но и в други общини из цяла България. Участие взимат в международни фолклорни фестивали - „Ехо от Стовци“ - село Смоляновци, „Жива вода - село Орешец, община Димово, „Кукурузени усмивки“ - село Селановци, община Враца и други. За упоритата работа, за любовта към културното наследство, самодейните колективи имат много грамоти и благодарствени писма. Началото на месец септември в читалището се организира и провежда фолклорен фестивал „Родило се, преродило“, с участието не само на колективите от това читалище, но и на колективи от други читалища.

При основаване на читалището, библиотеката разполага с 816 тома литература, а днес книжния фонд наброява 4350 тома. Новозакупена литература няма, но се получават

дарения от Регионално експертно консултантски и информационен център читалища (Монтана) и от хора. Предпочитание има към детска, ученическа и българска и чужда художествена литература. В библиотеката се провеждат разнообразни мероприятия - Седмица на детската книга, марафон на четенето, изложба на детски рисунки, изработват се табла и витрини по различни поводи и други.

Деятелността на читалището през периода от създаването му и до днес е насочена в проучване, съхранение и разпространение на местния фолклор и осъществяване на приемственост в културното наследство.

Традиционните празници и обичаи за територията на село Горно Церовене, са:

- Традиционен Ивановден - празнува се с духова музика, песни и танци и се посещават домовете на носещите името Иван. Домакините черпят с баници и вино. Всички се събират в центъра на селото, където се качват в каруци и ремаркета, някои пеш, начело с музиката тръгват към реката. Каруците и ремаркетата, в хората в тях, които се черпят влизат във водата. Има млади мъже, които извършват ритуала къпане. Пазарят се и който не си плати (не се откупи), за да го занесат до брега или обратно, бива намокрен. Веселба, песни и танци през целия ден.
- Трифон Зарезан - ритуал по зарязване на лозето и после веселба.
- Баба Марта.
- Поклади (Сирни заговезни) - обичай ламкане на яйце. Вечер се палят огньове и се прескачат от деца. Поверието е, че прескачайки огъня се гонят злите духове от селото.
- Лазаруване.
- Еньовден - рано сутрин боси, млади момичета, с песни и танци отиват на ливадите, където берат билки. Правят огромен обръч от билки, през който се промушват за здраве. Венеца се пази до следващата година.
- Коледари.

Таблица 8 Културен календар на НЧ „Еленко Ценов“ (1896), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Ивановден - водосвет на центъра на селото, ритуал на река Огоста, духовна музика и веселба на реката	07.01.
2	Честване на деня на лозаря - Трифон Зарезан	01.02.
3	Възпроизвеждане на обичай за Сирни-заговезни	Февруари
4	Отбелязване на Деня на Левски - гледане на филм и викторина	19.02.
5	Творческа работилница за изработка на мартеници	От 15.02.
6	Изложба на мартеници, украса на мартенско дърво и традиционно връзване на мартеници от деца	01.03.
7	Екскурзия до връх Шипка по повод Деня на Освобождението.	03.03.
8	Програма и веселба от самодейците по случай Деня на жената	08.03.
9	Лазаруване - млади момичета огласяят селото с песните си и благославят за здраве и берекет	Април
10	Великден - боядисване на яйца, изложба на великденски яйца и конкурс за най-шарено яйце. Великденско тържество	Великден
11	Отбелязване на Деня на славянската писменост	24.05.
12	Организиране на екскурзия до пещера Леденика, град Враца, по случай Деня на детето	01.06.
13	Раздаване на курбан в местната църква по случай Спасовден, с участието на кулинарния кръжок	Юни

№	Планирани дейности на читалището	Дата
14	Честване на Еньовден - ранно събиране на билки, правене на венци от билки и раздаване/подаряване на баби от селото	24.06.
15	Честване на Петровден в местността Петрови кръст с водосвет и песни	29.06.
16	Лято в библиотеката - литературни четения, рисуване, пъзели и други занимателни игри, турнир по шах, тенис на маса на открито и други	Юли
17	Организиране на мероприятия с образователна и екологична цел - акции по почистване в читалището и около него	Август
18	Рисуване на речни камъни на етно мотиви	Август
19	Фестивал „Родило се преродило“, с програма от самодейците към читалището и участие на колективи от други читалища	Септември
20	„Училище здравей“ - изпращане на деца за първия учебен ден	15.09.
21	Отбелязване на Деня на Независимостта - мероприятие в библиотеката и беседа	22.09.
22	Събиране на баби на сладки приказки и ръкоделия - предаване на техните умения на малките	Октомври
23	Организиране на изложба на престилки и народни носии	Октомври
24	Табло на Народните будители изработено от деца по случай Деня на Народните будители	01.11.
25	Кръжока по кулинария организира и провежда кулинарен празник, с конкурсен характер - „На сладка туршия и пивка ракия“ - почерпка и веселба	Ноември
26	Коледари посещават домовете, наричайки за здраве и берекет	24.12.
27	Коледно тържество с дядо Коледа, който раздава подаръци	24.12.

Детската певческа група за народни песни „От извора“, танцовия състав „Детелини“ и кулинарния кръжок участват в 10 общински и регионални събори и конкурси.

Общински и регионални събори и конкурси:

- Участие на детската певческа група и танцовия състав във фолклорен събор „По Спасовден с хоро и песен“ - община Якимово;
- Участие във фестивал на народната кухня „Бабина душица“;
- Детската певческа група и танцовия състав вземат участие във фолклорния събор „Пей, танцувай и на Зелени дел се любуйвай“ - Заножене, община Вършец;
- Участие на детската певческа група и танцовия състав във фолклорен фестивал „Свидня“ в община Георги Дамяново;
- Вземане на участие и отлично представяне на детската певческа група във фолклорен фестивал „Жива вода“ - Венеца, община Димово;

- Участие на танцовия състав и детската певческа група в „Пъстрина пее“ - село Стубел, община Монтана;
- Участие на танцовия състав в тържеството на НЧ „Селска пробуда - 1927“ - село Долно Белотинци, община Монтана;
- Участие на танцовия състав в тържество по случай 95 години НЧ „Пробуда“ - село Говежда;

Международни събори и конкурси:

- Участие на детската певческа група и танцовия състав в Международен фестивал „Ехо от Стовци“ - село Смоляновци;
- Участие на танцовия състав в Международен фолклорен фестивал „Кукурузени усмивки“ - село Селановци, община Враца.

2.9. Народно читалище „Народна просвета“ (1926) - село Доктор Йосифово.

Народно читалище „Народна просвета - 1926“ е основано през 1926 година с голямата подкрепа от страна на тогавашния учителски колектив - основни самодейци, а за председател е избран Мито Николов - местен учител, а по-късно на негово място - Георги Попов - директор на същото училище. По-късно през 1934/1935 година се построява и новата двуетажна сграда на читалището с лични средства и положен доброволен

труд от населението, която се използва и до днес.

На първия етаж са разположени: фойе, малък салон, който има и излаз навън до входната врата на читалището, голям салон и два броя гримьорни. На втория етаж са разположени: библиотека, стая на секретаря, хранилище и балкон към големия салон на читалището. Въпреки че, често се налага да се извършва частичен ремонт на покрива, което създава известни проблеми, но общото състояние на сградата като цяло е добро.

След построяването на сградата започват да функционират в по-добра и обширна обстановка - духов оркестър, театрален състав, а по-късно и певчески хор.

Читалището започва своята активна самодейност, като създава следните колективи: театър, четиригласен хор, детски кръжок по акордеон, художествено слово, духов оркестър и фото клуб, като тази разнообразна дейност е оценена и през 1960 г. е обявено за образцово читалище. През 80-те и 90-те години на сцената на читалището са гостували: оркестър „Козари“, „Канари“, Весела и Любен Божкови, сестри Аджови и много други.

С настъпване на трудните времена, преломните години както за всяко едно читалище така и за това в село Д-р Йосифово, то съумява да запази и продължи запазването и

пресъздаването на народните обичай и традиции, характерни за този край, като запазва своя народностен характер и задоволяване духовните потребности на населението.

Макар преломните години и трудности за читалищата в България, така и читалище „Народна просвета“ успява и до днес да запази своята идентичност, като за това се изпълняват следните цели: опазване, запазване и поддръжка на сградата, последното с помощта на община Монтана; запазване и пресъздаване на народни обичай и традиции, които се осъществяват от самодейците на читалището, а това са: танцова група за автентични и обработени народни танци, група за изворен фолклор, група за мажоретни и модерни танци, женска певческа група, които намират своето място не само в читалището и селото, но и в околните населени места - Национални фолклорни събори, „От Тимок до Искър“ в град Белоградчик, Балкан Фолк - Велико Търново, международни фолклорни фестивали, Европейски шампионати и Световен шампионат.

През 1995 г. женската певческа група към читалището се възобновява, с ръководител Камелия Нончева, а по-късно - Емилия Пекова. С радост се възстановиха също така и: групата за художествено слово и детска група за изворен фолклор - „Лазаруване“, „Коледари“ под ръководството на Емилия Пекова, като намират място за участие в най-различни програми и чествания.

От 2000 година с пълното съдействие и подкрепа на Кмета на селото, НЧ „Народна просвета“ разширява своята дейност и изяви, като се основава и детски танцов състав. От този период насам читалищната дейност започва своята по-голяма мащабност на изяви както в селото, така и извън него. Изявите извън селото са се състояли в следните населени места - селата Студено буче, Крапчене, Славотин, Николово, Стубел, в Заножене - град Вършец, селата Якимово и Смоляновци, но още по-големи постижения започват с изявите от 2010 година насам на Национално, Международно, Европейско и Световно ниво. От тях самодейните колективи винаги получават грамоти, бронзови, сребърни и златни медали.

Таблица 9 : Културен календар на НЧ „Народна просвета“ (1926), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	По повод 104 години от рождението на д-р Йосиф Иванов - поднасяне на цветя на паметника, както и организиране на музейна сбирка	20.01.
2	Бабин ден (по стар стил) - посещение в здравната служба	21.01.
3	По случай 145 години от обесването на Васил Левски - направено и поставено на видно място табло „Делово на Левски“	19.02.
4	Баба Марта връзва мартеници из селото	01.03.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
5	Деня на майката и жената - отбелязан в залата на кметството с оркестър, както и закупуване и подаряване на цветя за всяка жена	08.03.
6	Лазаруване	Април
7	Великденска изложба в читалището	Април
8	Традиционен събор на селото - празнуване с духов оркестър	06.05.
9	„На четирите межди“	Втория ден от Великден
10	Участие с певческа група в село Славотин - 90 години НЧ „Просвета - 1928“	13.10.
11	Куклен театър в големия салон на читалището - „Шехерезада“ за деца и възрастни	Ноември
12	Коледен концерт в големия салон на читалището	Декември
13	Коледуване с обряд из селото	25.12.
14	Новогодишна забава	31.12.

Читалището изпълнява няколко дейности – има певческа група за народни и автентични песни; женска певческа група; детска група – изворен фолклор; детски танцов състав; състав художествено слово; действаща библиотека, която съдържа 7 898 тома книги.

НЧ „Народна просвета - 1926“ работи в тясно взаимодействие с училища и други читалища от територията на общината, както и с други организации.

2.10. Народно читалище „Селска пробуда“ (1927) - село Долно Белотинци.

Народно читалище „Селска пробуда“ в село Долно Белотинци съществува от 24.05.1927 г. Хората от селото

тогава, били водени от желанието да съхранят традициите и да се сплотяват хората от селото, като в стремежа си към развитие и прогрес, създават местното читалище на 24 май 1927 г. През всички тези години читалището поддържа огъня на знанието, обогатява духовния и културен живот, съхранява и развива българските традиции и обичаи. Към

читалището функционират следните два самодейни колектива: Танцов състав „Трополия“ и Певческа група „Белотински баби“. Групите в читалището редовно вземат участие в събития на други населени места от общината, като например:

- Участие на Певческа група „Белотинските баби“ в Националния фолклорен фестивал „Змей Горянин“ - село Зверино, община Мездра;*
- Участие в кулинарна изложба на традиционни ястия - в рамките на фестивала на народната кухня „Бабина душица“ - град Монтана;*
- XV Турлашки фолклорен събор „Када кум прасе и ти вречу“ - село Чупрене, община Белоградчик;*
- V традиционен фолклорен събор „Ружинци“;*
- Участие в концерт по повод 165 години читалищно дело - град Монтана;*
- Фолклорно състезание под наслов „Надиграй ме“;*
- Представяне на автентични хора за участие в проекта „Фолклорна магия“, финансиран от Фонд за малки инициативи на община Монтана.*

Социалната и доброволческа дейност на читалището се включва в: организиране на съвместни празници с детската градина в селото - Баба Марта, Ден на детето (1-ви юни), Коледно тържество с подаръци за най-малките, а част от самодейците в танцовия състав са роми.

Читалищните дейци участват и в специализирани обучения:

- Информационна среща относно системата „Живи човешки съкровища“ и опазването на нематериалното културно наследство в организатор РЕКИЦ - Монтана;*
- Обучение „Мобилизиране на ресурси“ - среща за споделяне на опит - общински фондове за местни инициативи с организатор - платформа АГОРА;*
- Обучение в помощ на счетоводната отчетност на читалищата с организатор - РЕКИЦ;*
- Обучение-тренинг за социално-емоционално учене „Емоциите са моя съюзник“ по проект на НЧ „Фар 1930“ - село Павловче;*
- Съвместен семинар на РЕКИЦ-Монтана и РЕКИЦ-Враца на тема: Как да популяризираме читалището;*
- Съвместен обучителен семинар на РЕКИЦ и Регионалната библиотека - Монтана;*
- Обучение по предприемачество;*

- Информационна среща на Областен информационен център - Монтана, относно програми за финансиране на проекти с европейски средства.

Таблица 10 : Културен календар на НЧ „Селска пробуда“ (1927), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Честване на Йордановден - традиционно къпане на младежи	06.01.
2	Бабин ден - традиционни обичаи за деня на родилната помощ и участие на Певческа група „Белотинските баби“, които представят програма и обичая Бабуване	21.01.
3	Певческа група „Белотинските баби“ взема участие в Международния фестивал в град Крайова, Румъния „Открий съкровищата на ромите“	21.01.-22.01.
4	Празник на лозаря и вината „Трифонов ден“ в местността Старо селище с дегустация на вина от местни лозари	01.02.
5	Танцовият състав взема участие в Международния фестивал „Открий съкровищата на ромите“ в град Турно Северин - Румъния	04-06.02.
6	Група самодейци взема участие като музикален съпровод на самодейците от село Габровница в кукерския празник в град Ямбол	29.02.
7	Ден на самодееца с концерт на читалищни състави	01.03.
8	Честване на празника на жената с участието на Танцов състав „Трополия“ и Певческа група „Белотински баби“, изложба на плетива и бродерии	08.03.
9	Лазаровден - лазарки от селото благославят всички за здраве и благополучие по домовете	Април
10	Цветница - на река Шугла се извършва традиционен ритуал „Кумичене“. В него взимат участие най-младите девойки, танцовият състав и певческата група	Април
11	На Велики Четвъртък с деца и родители се боядисват яйца по случай Великден	Април
12	Отбелязване на световния ден на книгата с литературно четене и средношколско състезание	14.04.
13	Тържество във връзка с основаване на читалището и деня на Писмеността и Културата	24.05.
14	Празник на детето с участие на децата от детска градина „Слънце“ - град Монтана - филиал Долно Белотинци - децата пеят, танцуват и рисуват	01.06.
15	Детски празник „Бабо разкажи ми приказка“ с участие на деца от селото и деца на гости при бабите си за лятната ваканция	Юли
16	Участие на фолклорните състави в празници като гостуващи състави	Юли
17	Провеждане на турнири по тенис на маса и шах, като в него вземат участие всички желаещи включително и тези, които са на	Юли

№	Планирани дейности на читалището	Дата
	гости през лятната ваканция, като ще бъдат раздадени награди на участниците	
18	Първата събота на месец август - отбелязване на традиционния празник на селото „Пъстрина“, който всяка година се празнува с гостуващи самодейни колективи от други читалища	Август
19	По случай новата учебна година се организира изложба на детска рисунка на тема „Пъстрина 2023“	Септември
20	Самодейците от танцов състав „Селска пробуда“ организираха фолклорно състезание под наслов „Надиграй ме“	14.09.
21	Ден на възрастните хора с участието на Танцов състав „Трополия“ и Певческа група „Белотински баби“, които представят индивидуална автентична местна носия и песни от репертоара на групата	01.10.
22	Танцовият състав взема участие в проекта „Фолклорна магия“	17.10.
23	Ден на народните будители - отбелязва се с литературно четене	01.11.
24	Коледно-новогодишно тържество - отбелязва се с участието на Танцов състав „Трополия“ и Певческа група „Белотински баби“ и децата от детска градина „Слънце“ - град Монтана, филиал Долно Белотинци. В програмата са включени хумористични сценки, викторина, рецитиране на стихотворения и много музика. Под елхата за децата има подаръци, които Дядо Коледа ще раздаде	Декември

През 2022 г. читалището е чествало своята 95 годишнина - на 7-ми август НЧ „Селска пробуда“ (1927) посреща артистични гости от читалищата в Стубел, Николово, Славотин, НЧ „Разум 1883“ и „Звезда 2007“ - Монтана, както и ФТС „Ситница“. Те са се изявили на традиционния празник „Пъстрина“, чието издание е било посветено на 95-та годишнина от основаването на читалището. Концертът се е провел в изцяло ремонтираната сграда на институцията, като там е направен вътрешен ремонт, подменена е дограмата, подовите настилки, стените са шпакловани и боядисани, както и фасадата на сградата, ремонтирана е електрическата инсталация и е поставено енергоспестяващо осветление. В този ремонт община Монтана е вложила изключителна сума пари, като в предходен период същата сума е инвестирана и в подмяна на покрива на сградата.

2.11. Народно читалище „Христо Ботев“ (1928) - село Долна Вереница.

НЧ „Христо Ботев“ в село Долна Вереница, съществува от 1928 г. и в него членуват 56 члена. Към читалището няма функциониращи състави, но това не пречи на читалището да има много богат културен календар, в който да отбелязват като общност всички традиционни и нетрадиционни празници. Читалището се помещава в сградата на кметството, библиотеката е с площ от 20 m², в отлично състояние и след ремонт, но не разполага с компютър и интернет достъп.

Доброволческите и социални дейности, които читалището изпълнява са:

- Почистване на района читалището и засаждането на дръвчета и цветя;
- Здравна беседа, съвместно с Превантивно-информационен център към ОбСНВ - град Монтана;
- Почистване на паметника на загиналите във войните от село Долна Вереница;
- Хигиенизиране на сградата към читалището и боядисване на пейките и паметника около читалището;
- Екоинициативи - почистване и озеленяване.

Таблица 11 Културен календар на НЧ „Христо Ботев“ (1928), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Витрина посветена на 175 години от рождението на Христо Ботев	Януари
2	Клуб Баба ме научи - плетене на една и две куки с клуба на пенсионера	Януари
3	Бабин ден „Да поздравим бабите“ - концертна програма в пенсионерския клуб	Януари
4	Витрина посветена на 103 години от рождението на Леда Милева	Февруари
5	Витрина и викторина по случай 150 години от обесването на Васил Левски	Февруари
6	Работилница за мартеници	Февруари
7	Витрина по случай Баба Марта	Март
8	Витрина и четене на приказки по случай 218 години от рождението на Ханс Кристиан Андерсен	Април
9	Работилничка за великденски яйца и картички за деца - Витрина Възкресение Христово - Великден	Април

№	Планирани дейности на читалището	Дата
10	Витрина по случай Деня на Земята	22.04.
11	Вече сме читатели - записване на първокласници като читатели в библиотеката	Април
12	Витрина по случай Деня на труда	01.05.
13	Витрина по случай 183 години от рождението на Хаджи Димитър	Май
14	Витрина по случай Деня на славянската писменост и култура	24.05.
15	Традиционен събор на селото - общоселско хоро	24.05.
16	Витрина по случай Световния ден без тютюнопушене	Май
17	Витрина за Международния ден на детето	01.06.
18	Витрина по случай Деня на Ботев и загиналите за свободата на отечеството	02.06.
19	Витрина и викторина по случай 173 години от рождението на Иван Вазов	Юни
20	Различни видове игри и състезания за децата от селото	Юли
21	Лято в библиотеката - колективно четене на книги	Август
22	Витрина по случай 138 години от Съединението на Княжество България с Източна Румелия	Септември
23	Витрина по случай Независимостта на България	Септември
24	Витрина по случай Европейския ден без жертви на пътя	Септември
25	Беседа по случай Деня на възрастните хора	01.10.
26	Витрина по случай Деня на народните будители	01.11.
27	Витрина по случай 143 години от рождението на Йордан Йовков	Ноември
28	Витрина по случай Деня на Християнското семейство	Ноември
29	Витрина по случай Световния ден за борба със СПИН	Декември
30	Конкурс за най-оригинално писмо до Дядо Коледа	Декември
31	Конкурс за коледна украса на къща/дом	Декември
32	Работилничка „Коледни обичаи“	Декември

2.12. Народно читалище

„Развитие - 1936“ - село Долна Рикса.

НЧ „Развитие“ е създадено през месец ноември 1936 г., а в първият му управителен съвет влизат: Цветко Вачов - председател и членове: Джоно Доков, Никола Янчов, Разнгел Петров и други. Добра съвместна работа е осъществена между читалището и училищните ръководители в селото.

Театралната самодейност бележи бързо развитие под ръководството на Цветко Тодоров, Захари Ганчев, Харалампи Недялков и ученици от основното училище, като са изнесени редица пиеси, тогава наричани „вечеринки“. За салон е служела най-голямата зала на старото училище, а пиесите които са показани са: „Боряна“, „Албена“, „Калин орелът“ и много други. След представленията е следвала забава с хора и танци, където е свирело с ръчно навиващ се грамофон. Със средствата от вечеринките са закупувани книги за читалищната библиотека, която се е намирала в учителската стая на училището.

Строителството на читалищния дом е започнало през 1965 г. със средства от самооблагането на населението, които средства са стигнали за изграждане на основите и обекта е замразен до 1970 г. От 1971 г. строителството продължава до 1974 г., а финансирането се извършва от Окръжен съвет - Михайловград в размер на 50 000 лв. Георги Митов от село Смоляновци дарява 25 000 лв. за довършване на строителството, което окончателно завършва през 1974 г., а откриването се осъществява на 24.08.1974 г. с голям празник и поставянето на капсула с послание за поколенията.

Читалищната сграда разполага с киносалон със 180 места, балкон с 40 места, библиотека и читалня. Читалището създава духов оркестър с ръководител Михаил Митов и група за народни песни и танци, като групата взема участия на фолклорни фестивали в град Копривщица, а на този фестивал вземат участие: Петър Върбанов, Младен Петров, Петра и Тодор Иванови и Ивайло Тодоров. Те завоюват два златни медала за изпълнение на дудук и народни танци, а също така и сребърен медал за народни песни.

През 1986 г. читалището празнува своята 50-годишнина, като по случай годишнината му, то е удостоено с орден „Кирил и Методий“ втора степен, за активна културно-просветна дейност. През годините в читалището се развива богата дейност, като се празнуват всички празници с участие на децата и жителите на селото и се организират екскурзии в цялата страна. В големия салон на читалището пък се е прожектирал филм веднъж седмично.

През 2017 г. се извършва ремонт на покрива от община Монтана, а през 2018 г. се открива компютърна зала с финансовата подкрепа отново на община Монтана и Платформа АГОРА, в рамките на проект „Активни общности: изграждане на проект за промяна“ и фондация „Америка за България“.

От 2019 г. селото организира курбан на Архангеловден (08.11.), като за неговото провеждане участие има и читалището. Организират се и се празнуват още 8-ми март, Коледа, Нова година и други.

Към момента членовете на читалището са 56 души, към него няма функциониращи фолклорни състави, но това не спира членовете на читалището да празнуват традиционни български празници, като: Петровден, Деня на Християнското семейство, Храмовият празник - Архангеловден организиран и проведен заедно с кметството в църквата на 8 ноември, Никулден, Коледа и Нова година. Организиран се също така и екскурзии, като през 2022 г. е бил посетен Троянският манастир.

Материално техническата база на читалището не е в особено добро състояние, тъй като имат нужда от ремонт и подмяна на дограмата, но за сметка на това разполагат с компютърна зала с два компютъра, интернет достъп и библиотека.

2.13. Народно читалище „Просвета - 1932“ - село Клисурица.

Народно читалище „Просвета“ в село Клисурица е създадено през 1932 година, като основоположници на културната дейност в селото са семейство учители - Йорданка Камен, Лило Тодоров и Камен Цеков - двама от по-будните жители на село Клисурица. По това време читалищната сграда не е била построена и е използвана базата на старо училище в селото. Читалището по това време е развивало и самодейност - имало е духовна музика и певческа група от самодейци.

През 1961 година е започнало построяването на нова читалищна сграда - масивна с площ от около 490 квадратни метра, а в сградата има голям салон, библиотека, клубове използвани във времето за събрания и по различни поводи. Новата сграда е тържествено открита през 1964 година, като по това време също е имало певческа група и група за рецитиране на стихове.

От 1970-1980 година, читалището е имало изяви с театрална група самодейци, които имат голям успех и правят представления и в съседни села. Едни от най-успешните пиеси са „Неразделни“ и „Когато гръм удари“, които имат много комедийни сцени.

Голямо влияние на развитието на читалищната дейност оказва намаляването на броя на населението. От 2017 година в село Клисурсица се организира Курбан на селото на 17 септември, като за неговото провеждане участие взема и читалището. Организиран се великденски празници, Сирни заговезни, Коледно тържество и други. През 2022 година, читалището взема участие в изложба на великденски козунаци и перашики в село Доктор Йосифово. В един от клубовете на сградата е направен детски кът, с помощта на родителите на най-малките, за да могат през лятото да се забавляват.

Библиотеката разполага с библиотечен фонд от 3860 книги, като има и предложения за дарения от местни жители.

2.14. Народно читалище „Пробуда“ (1878) - село Крапчене.

НЧ „Пробуда“ е традиционно самоуправляващо се българско сдружение в село Крапчене, което изпълнява държавни културно-просветни задачи, като в неговата дейност могат да участват физически лица без възрастови, полови, политически или религиозни различия и ограничения и с етническо самосъзнание. Читалището работи в тясно взаимодействие с учебните заведения, културните институти, църквата, обществени и стопански организации, фирми и други, извършващи или подпомагащи културната дейност.

Читалището организира самостоятелно и/или с общината и участва активно в организацията и провеждането на всякакви видове културни прояви, като съобразяват дейността си със стратегията на общината в областта на културата.

Основната цел, която изпълнява читалището е да задоволява потребностите на населението свързани с: развитие и обогатяване на културния живот, както и социалната и образователна дейност на селото; запазване на местните традиции и обичаи; разширяване на знанията на населението и приобщаването им към ценностите и постиженията на науката, изкуството и културата; възпитаване в духа на родолюбието и утвърждаване на националното самосъзнание и осигуряване достъп до всякакъв вид информация.

За постигане на тези цели читалището: урежда и поддържа на общодостъпност, библиотека, читалня, фото-, фоно-, филмо- и видеотеки, както и създаване и поддържане на електронни информационни мрежи; развиване и подпомагане на любителското художествено творчество, чрез създаване на колективи и изпълнители в различни

жанрове на изкуството, за които има необходимите условия; организиране на школи, кръжоци, курсове, клубове, кино- и видеопоказ, празненства, концерти, чествания и младежки дейности; организиране на изложби на отделни или групи художници във фойетата на читалищния дом; събиране и разпространяване на знания за родния край; създаване и съхраняване на музейни колекции съгласно ЗКН и предоставяне на компютърни и интернет услуги.

През пролетта на 1928 г. в село Крпачене се създава първото читалище с името „Пробуда“ по идея на Владимир Симеонов от село Мала Кутловица, който посещава селото като училищен инспектор. Името, което първоначално дават на читалището е „Селска пробуда“, но властта не се съгласява с това име и остава само „Пробуда“.

Още с първите си прояви читалището си поставя за задача наред с просвещението на хората, да събуди и поддържа патриотичният им дух, чрез сказки, пиеси и други. Първоначално читалището не е имало собствена база и за такава се е ползвало местното училище. На общо събрание на всестранна кооперация „Съединение“ с протокол от 1952 г. салона на Кооперацията е дарен на читалището.

През 1931 г. се отваря читалня към читалището, като идеята е на Борис Ковачев - учител, прогресивен младеж и общественик. В нея идват не само младежи, но и хора на средна възраст да прочетат нещо, да поговорят. За разпространение на партийни идеи Борис Ковачев е закаран в полицията и читалището е затворено, но по-късно отново отворено.

През 1937 г. в селото става учител Любен Паторчев от село Люта (Владимирово). Заедно с прогресивните младежи от селото организират вечеринки, декламираат стихове „На прощаване“, „Хайдутини“, представят пиеси „Майстори“, „Боряна“, „Тревога“, в които се включват и жени. Участниците сами подготвят костюмите си, сцената, декорите и всичко необходимо. Читалището провежда полезна просветна дейност - лекции по здравеопазване, готварство, шивачество, общуване, които завършват с изложби на дрехи, ястия, ашиладисване на дръвчета и други.

През 1937 г. се изгражда и въздържателно дружество (да не се пуши/пие) по идея на Любен Паторчев, а страстен деятел и участник в дейността на дружеството е Кирил Пенков от Михайловград, а председател на дружеството е Димитър Пецов. По това време председател на читалището е Върбан Цеков, който организира дарителска кампания за закупуване на радиоапарат за читалището.

През 1938 г. в селото учител е Иван Милчев - литератор и художник, който оформя подходяща сцена с различни декори в голямата училищна стая - салон, където учениците

и членовете на читалището са изнасяли вечеринки, сказки и тържества, посещавани от много хора от селото.

Към читалището през 1945 г. бе създадена и духова музика, която просъществува 10 години, а първите музиканти са: Янчо Христов, Цено Димитров, Петър Славеев, Благой Петров, Данчо Макавеев и ръководител Първан Сандов от село Живовци. Музиката придружавала всички празници, тържества и мероприятия провеждани в селото, с музика са изпращани и посрещани бригадири, участвали в изграждането на национални обекти - Прохода „Хаинбоаз“, линията Ловеч-Троян.

През 1947 г. към читалището се образува и женско дружество с хор и театрален състав, а жените изнасяли вечеринки придружени с томбола, правели седянки, пели под ръководството на Митра Христова, Ангелина Колева. Представленията се изнасяли и в съседните села. Провеждали са се също така и кампании за набиране на книги за библиотеката.

През 1959 г. за ръководство на читалището са избрани Йордан Рангелов - председател, Траяна Алексиева, Невена Ценова и други. През 1961 г. по идея на Митра Христова - учителка и председател на читалището, Ангелина Колева - учителка и участието на Благой Павлов, се образува старчески танцов състав, като оттук започва дейността на състава отначало без ръководител, а по-късно под ръководството на Михаил Каменов и Лазар Савов. Състава е донесъл много радост и гордост, както и много медали и отличия за своята богата и благородна дейност. Участия вземат и в националния събор в Копривница през 1976 г., 1981 г., 1986 г., на прегледа „От Тимок до Искър“ в град Белоградчик, на „Балкана пее“ в град Берковица и други. Съставът прекратява дейността си през 1990 г. поради естествени причини - болест, старост, смърт.

През 1971 г. се формира джаз-оркестър, който по приема на духовата музика организира и провежда много и разнообразни развлекателни мероприятия за малко и голямо. Участници са: Димитър Драганов, Симеон Атанасов, Григор Младенов, Аврам Каменов, Георги Макавеев.

За периода 1980-2010 г. председател на читалището е Атанаска Луканова, а след прекратяване на дейността на танцовия състав значително спада художествената дейност на читалището. През 1983 г. по инициатива на Атанаска Луканова се възобновява обичая „Кумичане“, който става празник на селото и се провежда и до днес. През 2010 г. председател на читалището става Траяна Филипова и библиотекар Милена Горанова.

Периодът 2014-2019 г. под председателството на Света Любенова се почувства напредък в Културно-масовата дейност на читалището - прави се курбан за Димитровден,

отбелязва се Цветница и всички по-големи празници, организират се екскурзии и други общоселски тържества и празници.

През 2020 г. председател на читалището става Илияна Трайкова, а библиотекар Атанаска Луканова, като отново се чувства значително активизиране на населението в селото за участие в живота и дейността на читалището. Библиотеката развива и нова форма на библиотечна дейност - раздаване на книги или още Мобилна библиотека. През лятото се организира занималня с деца, като приучават децата да заменят телефоните с игри от миналото. Сформира се група за обичаи и обреди с ръководител Атанаска Луканова, като за една година, групата има много участия в събори, фестивали и тържества. За участие в Копривицица 2022, групата получава сребърен медал, а за участие във фестивала „Ехо от Стовци“ - златен медал. Организиран е и танцов състав с хората на стария такъв, който репетира усилено.

През 2022 г. читалището печели проект по платформа АГОРА за 3 000 лв., с които обновяват лика на парка - засаждане на цветя и дръвчета и подновяване на пейките.

Таблица 12 Културен календар на НЧ „Пробуда“ (1878), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Бабинден - музикална програма, подаръци за всички баби и майки и организиране на различни сценки	21.01.
2	Трифон Зарезан - музикална програма, обредно подрязване на лозята и дегустация на вино	14.02.
3	Баба Марта - изложба на мартенички	01.03.
4	Ден на жената - Музикална програма, подаръци за всички жени, томбола, викторина и организиране на различни сценки	08.03.
5	Цветница - пресъздаване на обичая „Кумичене“ от местните самодейци и музика за всички	Април
6	Великден - музикална програма, изложба на най-красиво украсено яйце	Април
7	Ден на труда - санитарен полуден за почистване на селото	01.05.
8	Седмица на книгата - разглеждане и обсъждане на книги	24.05. - 30.05.
9	Събор на село Крапчене - музикална програма	03.06.
10	Димитровден - курбан в пенсионерския клуб	26.10.
11	Новогодишни празници - Дядо Коледа, музикална програма, томбола и викторина.	Декември

2.15. Народно читалище „Пробуда“ (1926) - село Липен.

Духовният живот на село Липен е започнал още през турско робство - 1847 година, а обучението е ставало в къщата на видния деец Петко Гмуреца. По-късно през 1884 г. се започва изграждане на училищна сграда с труд и пари на хората от селото. Като единствена по-голяма обществена сграда, построеното училище става приют на просвета, култура и обществен живот. Училището става център на културно-обществена и прогресивна мисъл на селото, а благодарение на будни обществени дейци от селото се започва и организирането на културно-просветна, събрания, театрални постановки, увеселителни забави.

Тук през 1926 г. се създава читалището и малка обществена библиотека от група обществени дейци като учителите: Ангел Иванов, Николай Нанков, Мито Зафиров, Васил Кажалянски, свещеник-поп Кузма Павлов, Христо Димов, Петър Василков и други. В сградата на построеното училище се прави и първата театрална постановка, като коридорът е служил за салон, а учителската стая е била сцена, направена от чинове, върху които са поставени ритли от волски коли. За завеса на сцената са използвани калчицни черги - двуполки. В първата постановка участват: Мито Зафиров, Николай Ребринин, Христо Димов, Герго Друмчев, Петър Василков и други. На това първо представление са присъствали много малко хора, но те разказват из селото за интересното „театро“. Така събуждат интереса в хората от селото и при повторното представление и всяко следващо, училищният коридор се оказва тесен за публиката. Поради големия интерес на хората от селото будните хора решават да допълнят програмата и с други художествени дейности, като липненските хора, които са се играели в селото на мегдана, но ги преработват и започват да се представят като хора за сцена и са се играли само от мъже. Най-старите носители на тези дейности са били: Петко Младенов, Тасо

Върбанков, Методи Давидков и други. На по-късен етап успяват в тези дейности да се присъединят и жени, като се обединяват с мъжката група и създават смесения танцов състав за автентичен фолклор, който със своето участие завладява сърцата на хората от селото.

Училището става център на културно-обществената и прогресивната мисъл, като тази роля особено силно се засилва след изграждането на новата училищна сграда - 1935-1939 г. Оформя се театрална, певческа и хореографска група, които са изпълнявали автентични песни и хора. Освен мъже, жени и много млади хора са се включвали в дейността на читалищната дейност и всичко това поражда нуждата от направа на културен дом, който да събира тези хора, жадни за културно-просветна дейност. Ето защо през 1959 г. се започва строителството на днешния читалищен дом. Всички хора от селото, ентусиазирани от дейността на читалището се включват в изграждането на културния дом, тухлите са направени от младежите в селото по това време, а новата читалищна сграда е открита на 25.12.1960 г. Влизайки в новия дом, самодейците от селото започват своята дейност още по задълбочено и усърдно да работят и забавляват хората на селото. Създава се и духова музика, която започва да свири всяка неделя на мегдана на селото и да забавлява жителите на китното село. Духовата музика се е от тъпан, хармоника, туба и дудуче, а по-късно и от кларинет, тромпет, флигорна, басове и тромбон.

След кратко прекъсване на самодейната дейност, поради лоши обстоятелства през 1974 г. под ръководството на Данка Кажелянска се възстановява работата на самодейците и се оформя певческа група за автентичен фолклор, в която взимат участие много жени. Започва усилена работа за възстановяването на танцовия състав за автентичен фолклор, женска певческа група и театрална група, като с тези дейности читалището разгръща своята работа и резултатите не закъсняват.

През 1976 г., 1981 г., 1986 г., 1991 г., 1996 г., 2001 г., 2006 г., 2011 г., 2016 г., и 2020 г. съставите към читалището участват в Националния събор в Копривица и получават общи 7 златни и 2 сребърни медала. През 1976 г. е читалището е награждено с най-високото отличие за времето си - орден „Кирил и Методи“.

След Данка Кажелянска, ръководството на читалището се поема от будния самодеец и радетел на българското народно творчество Вергил Друмчев, който със своята загриженост и отдаденост поема работата присърце и се разгръща още по-голяма дейност. Той поверява певческата група и танцовия състав на още по-будна самодейка - Зорка Борованска и благодарение на нейния труд и усилия, певческата група и танцовия състав постигат отлични резултати. Под нейно ръководство групите започват да излизат на сцени извън територията на общината, където се представят по достоен

начин и започват покани отвсякъде, да гостуват и представят автентичния фолклор на селото, останал още от прадедите ни.

През цялото това време непрекъснато се включват нови хора, които със уменията си да свирят на различни инструменти - акордеон, тъпан и други, поемат музикалната част на певческата група за автентичен фолклор. Начело на читалището по това време са Върба Замфирова, Стефка Исаева и Пенка Нинова, а след тях, начело на читалището застава младата смяна в лицето на Биляна Асенова и Веселка Василева, които с желание продължават делото на всички до тук.

Читалището успешно продължава да жъне успехи по сцените на провежданите фестивали и събори, като по това време се поставя и началото на младежки танцов състав за обработен фолклор „Росеница“, който допринася за развитието на читалищната дейност, като също постигат големи успехи и славата им бързо се разраства. През 2019 г. ръководството на читалището се поема от Фиданка Томова, която прави всичко възможно да запази всичко постигнато до сега и дори да го надгражда. Обединяват се младия и стария танцови състави и ръководството на съставите е поверено на Цецка Иванова, като се започва работа по изучаването на автентичните хора от по-младите и не след дълго резултатите са налице.

През 2021 г. и 2022 г. танцовите състави към читалището имат завоювани 12 златни

медала, 2 сребърни, 4 бронзови и плакети за отлично представяне. Освен постиженията на самодейните колективи, читалището развива и добра библиотечна дейност, като библиотеката на читалището разполага с около 5 050 книги, останали от минали години, но и доста дарения са направени от местното население. През 2020 г. и 2021 г. читалището кандидатства по програма на МК за обновяване на

местните библиотеки, където читалището не получава одобрение. През 2022 г. читалището кандидатства отново по тази програма и е одобрено, в следствие на което библиотечния фонд ще бъде обновен с нови книги.

Читалището разполага с компютри, които предоставя на желаещите да се обучат и забавляват на тях, като тези компютри са дарение от Теленор България, благодарение на жител от селото, милеещ за родното читалище и е син на най-старата самодейка в читалището - баба Гена Давидкова. Читалището е взело активно участие и в проектите на платформа АГОРА и община Монтана, за подкрепа на

местните инициативи, където през 2019 г. е спечелен проект, за изграждане на фолклорна работилница, който проект е вече изпълнен. През 2022 г. по същата инициатива, читалището е участвало и с друг проект, за ремонтно освежаване и оборудване на библиотечната част на читалището, където също получават одобрение и работят по проекта, който съвсем скоро ще бъде завършен.

Към читалището има проведени и спечелени онлайн конкурси, като - „От браздата до софрата-никой не е по-голям от хляба“, където печелят второ място; „Разпилени бисери“ с трапеза за Сирни Заговезни - първо място и медал. В конкурса за най-красиво яйце пък печелят първо и трето място; в конкурса „Мотивът - основен елемент в българската шевица, пазеща родовата ни памет“ - печели второ място; в конкурса за детска носия също печели второ място. Читалището също така участва и в проекта на „Таратанци“, където също са имали достойно представяне, а не малко участия има в конкурсите „Бабина душица“ и „Шарена трапеза“, където също печели награди.

Общия брой членове на читалището към днешна дата е 70, а към него функционират следните самодейни състави: Танцов състав за обработен фолклор „Росеница“, Танцов състав за автентичен фолклор и Певческа група за автентичен фолклор „От извора“.

Проектите дейности на читалището са следните:

- Проект „Общински фондове за местно развитие: устойчив модел за подкрепа на активните общности“ - платформа АГОРА;
- Участие по програма „Българските библиотеки - съвременни центрове за четене и информираност 2022“.

Читалището участва също така и в следните обучения:

- Участие в информационна среда, организирана от РЕКИЦ - Монтана, относно актуализациите в системата „Живи човешки същества“ с лектор от Института по етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН;
- Участие в семинар в помощ на счетоводната отчетност, в организатор РЕКИЦ.

Основната сграда на читалището е вече на 3 етажа с дворно място и пристройка с навес и се намира в много добро материално-техническо състояние.

Таблица 13 Културен календар на НЧ „Пробуда“ (1927), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Бабин ден	21.01.
2	Празнуване на деня на виното „Трифон Зарезан“ - конкурс за ай-добро местно вино и кратка програма	Февруари
3	Раздаване на мартеници на жителите на селото от Баба Марта, които са изработени от колектива	01.03.
4	Тържество, изложба и конкурс за изработка на мартеници по случай Първи март	01.03.
5	Изработване на мартеници за старческия дом в село Горна Вереница	Март
6	Посещение в ДГ „Калина Малина“ в село Ракево и поднасяне на малки подаръчета на децата и колектива	01.03.
7	Международен ден на жената - концерт на местните колективи, изложба на ръчно изработени артикули от местното население и разиграване на томбола	08.03.
8	Деня на пролетта - представяне на пролетни местни ястия в новооткритата фолклорна работилница	Април
9	Отчетно изборно събрание и тържество за самодейците и членовете на читалището	09.04.
10	Лазаровден - посещение в дома на именници и тържество на центъра на селото с Лазарките	Април
11	Посещение на фестивала на Чипровският килим в град Чипровци	30.04.
12	Отбелязване на Деня на труда - посещение на близка забележителност	01.05.
13	Участие на колективите в тържеството по случай стогодишнината на читалището в село Стубел	08.05.
14	Участие в проекта „Таратанци“ и пресъздаване на три от най-автентичните за района хора	28.05.
15	Денят на детето - куклен театър за децата от селото	01.06.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗЕвропейските структурни и
инвестиционни фондове**Община Медковец**ПРОГРАМА ЗА
РАЗВИТИЕ НА
СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

№	Планирани дейности на читалището	Дата
16	Участие в регионалния конкурсен фестивал в Младежкия дом в град Монтана, за класация за националния фестивал в Копривица	04.06.
17	Участие в международен фолклорен фестивал „Шопски наниз“ - град Костинброд	04.06.
18	Посещение на културна забележителност по избор на колектива	-
19	Участие в инициативата „Бабина Душица“ - град Монтана	11.06.
20	Тържество по случай събора на селото със жива музика за забавление на жителите и гостите на селото	11.06.
21	Участие на фестивала в село Замфирово	18.06.
22	Участие на фестивала в село Чавдар - показ за участие по телевизия СКАТ	26.06.
23	Провеждане на изложба „Мотивът - основен елемент в българската шевица, пазец родовата ни памет“	05.07.
24	Участие на фестивал в село Моравица и в конкурса „надиграване“	16.07.
25	Посещение на село Долно Озирово и участие във фестивала по случай „Илинден“	23.07.
26	Участие на фестивала в град Видин „Надиграване край Дунав“	30.07.
27	Участие на фестивала в село Градище, област Плевен - „Таръкълка пее и танцува“	31.07.
28	Отбелязване на празника „Богородица“ - посещение на някой манастир	Август
29	Национален фестивал в град Копривица	05.08.
30	Участие в конкурса „Шарена трапеза“	-
31	Международен фестивал в село Смоляновци	13.08.
32	Участие в онлайн конкурс за детска носия	15.08.
33	Участие на празника в село Николово	20.08.
34	Участие на фестивала в град Борово	03.09.
35	Празника на читалището - програма, жива музика и посрещане на гости	10.09.
36	Тържествено откриване на проекта, тържествено закриване на сезона и новогодишно тържество - програма, жива музика и забавления за цялото село	10.12.
37	Посещение на Дома за стари хора в село Горна Вереница и раздаване на подаръци, ръчно изработени от жителите на село Липен	23.12.
38	Провеждане на детско парти с Дядо Коледа за децата от селото и раздаване на подаръчета	28.12.

2.16. Народно читалище „Народен будител“ (1927) - село Николово.

На 19.01.1928 г. 27 човека по инициатива на първоначалните учители Дамян Цеков и

Генчо Иванов подпомогнати от местни жители на село Баня, учредяват читалище „Народен будител“. На тази дата е проведено и първото заседание, на което се приема проектоустав и се избира управителен съвет. Отначало читалището не е имало дори и книга за четене, а неговото съществуване се е градяло на основата на дарения и членски внос.

През януари 1935 г. по инициатива на гореспоменатите учители, читалището отново започва да функционира като за председател е избран Аврам Якимов. Читалището не е имало собствена постройка и се е помещавало в сградата на Първа Аврамова, където се заплащало наем. След това читалището развивало своята самодейност в сградата на училището, където са се организирали различни празници и тържества. Читалищните дейтели търсили и друга форма за контакт с трудовото население.

След 1944 г. към читалището се открива и курс за ограмотяване на неграмотното население на учителите Мара Цекова и Надежда Герова, а също така се създава и самодееен хор. С всяка изминала година читалищната дейност навлизала все по-широко в живота на селото. През 1958 г. по решение на управителния съвет с помощта на трудовото население на село Николово, започва да се строи читалищен дом с голям и малък салон. През следващите години се създава и певчески хор. В читалищната сграда се помещава и библиотеката, а както през годините, така и до днес, НЧ „Народен будител“ е място за културни събития и мероприятия за жителите и самодейците от селото.

Културните и фолклорни традиции съхраняват и предават на поколенията самодейци към читалището, църковният храм „Свети Петър и Павел“ както и самодейците в пенсионерския клуб. НЧ „Народен будител“ в село Николово има собствен празник в Деня на народните будители, а председателят на читалището казва: „има активност от младежите и децата, които членуват в читалището, има и пенсионерски клуб със

самодейна дейност.. Започнаха различни дейности - участия във фестивали, 1 ноември всяка година се чества, последната седмица на август се отбелязва „Пъстрина пее“.

В читалището в село Николово функционира пенсионерски клуб, а в него членуват 60 души от третата възраст, които с удоволствие се събират в новата и модерна сграда на пенсионерския клуб. Към момента, общия брой членове на читалището е 65 души. Към

читалището има функционираща библиотека, която разполага с 2 469 библиотечни единици.

Самодейните състави, които функционират към читалището са: Детски танцов състав, Певческа група за възрастни и Детска певческа група. Организираните дейности и участие в тях и други такива са: Празнуване на Йордановден, Бабинден, Баба Марта, Трети март, Първа пролет, Лазаруване, участие в град Монтана на фестивала на народната кухня и занаятите „Бабина Душица“, Петровден - ден на селото, „Пъстрина пее и танцува“ в село Долно Белотинци и „Пъстрина пее и танцува“ в село Николово, Традиционен фолклорен събор в село Ружинци, Ден на народните будители, Откриване на проект в село Долно Белотинци, Коледа и Нова година.

Материално-техническата база на читалището включва библиотека, голям салон, малък салон, ремонтиран покрив, компютър и неработещ монитор, както и принтер.

Таблица 14 Културен календар на НЧ „Народен будител“ (1927), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Йордановден	Януари
2	Бабинден	Януари
3	Трети март	Март
4	Ден на жената	Март
5	24 Май	Май
6	Петровден - ден на селото	Юни
7	Фолклорен събор „Пъстрина пее и танцува“	Август
8	Ден на народните будители	Ноември
9	Коледа и Нова година	Декември

2.17. Народно читалище „Просвета“ (1928) - село Славотин.

Неугасимият културен стремеж на народа ни, още в годините на робство, създал единствените по рода си културни институции - народните читалища. Родени от живота те остават неразривно свързани с него и получават своето съдържание от повелите му, от неговите развойни етапи.

На 04.11.1928 г., 24 ентузиазирани хора се събират и учредяват народното читалище, като го нарекли „Просвета“, което име продължава да носи и до днес. Членският състав на читалището бил от различни социални слоеве - учители, фабриканти, занаятчии, търговци, многоимотни стопани и други. За състоянието и дейността на читалището от това време, се научава от сведение от 1930 година.

В национален преглед за най-добро читалище за периода 1969-1971 г. на читалищата от селата Славотин и Д-р Йосифово е присъдено първо място с парична награда от 1 000лв през 1978 г. при честване на 50 годишния му юбилей. С указ на Държавния съвет, то е удостоено с орден „Кирил и Методи“ - втора степен.

При учредяване на читалището, материалната му база е била един шкаф, който бил изработен безплатно и който поставили в училищния коридор. Не след дълго го изместили в дома на Петър Нончов. През 1935 г. било наето помещение в прогимназиалния клас на училището, а настоятелството взело решение да се премести в кафенето на Рашко Лазаров с месечен наем от 50 лв. с изключение на летните месеци. Дълго време местните първенци спорили къде да бъде построена читалищната сграда, като първоначалния терен за строеж бил определен на мястото на фурната. Одобрен е бил типов план за селски читалищни сгради, който предвиждал сграда с по-малка застроена площ, със салон от 150 места, без приземен етаж. В последствие планът бил видоизменен и изпълнен - приземен етаж, киносалон и балкон с 400 стационарни места, театрална сцена с размери за монтиране на въртяща се сцена, танцов салон, две заседателни зали, две гримьорни, три фойета и други помощни помещения.

Заслуга за изграждането на този просторен читалищен дом бил архитект Йоцов и някои съселяни. Сградата е построена с държавни средства и доброволен труд на населението, като на 28.10.1961 г. тя е била тържествено открита заедно с паметника на „Септемврийци“ и електрификацията на селото. Още с учредяването, въпреки липсата на материална база, читалището започва истинска културно-просветна дейност.

До построяването на читалищната сграда, подвижно кино от село Д-р Йосифово осъществява този вид дейност. От 1961 г. започнало да работи стационарно кино на принципа на абонаментната система, която позволявало всекидневни прожекции. Тази система продължила едва няколко години, а киното съществувало до прекратяване на „Кинификация“ - Михайловград.

Библиотеката при читалището започва своето съществуване на базата на най-стартовата традиция - дарителството, като израз на духовната щедрост на българина. Книжният фонд тогава бил само от 180 дарени книги а към днешна дата, той е 10 000 книги. В новата сграда, за нуждите на библиотеката били определени най-хубавите помещения, заемна, читалня и хранилище, а книжният фонд бил подреден по отдели съгласно Десетичната класификационна таблица.

Художествената самодейност слага началото си през 50-те години на миналия век, когато били сформирани двугласов хор с музикален съпровод, под диригентството тогава на Георги Попов, като под негово ръководство работила и мъжка вокална група за възрожденски песни. След изселването му в град Берковица, групата продължава съществуването си дълги години под ръководството на Иван Рангелов, а по-късно певческата група се приема от Иванка Николова, която продължава и до днес. С неин съпровод на акордеон работи женска група за руски песни близо 4 десетилетия, като тя е ръководител и на женската група за народни песни. По времето на съборите за народно творчество функционира женска група, а по-късно смесена група за изворен фолклор, която съществува и днес с името „Цибрица“.

Театралната дейност пък е заслуга на самодееца и съселянин Тодор Найденов, завършил окръжните хореографски курсове, поради което поема ръководството на сформирания младежки състав от 14 танцьори. В репертоара му влизат сценично разработени танци като „Касъмска ръченица“, „Танц с лъжици“ и по-късно няколко модерни танци „Доброжанска“, „Ча-ча“ и „Фигурен валс“. Негова е заслугата и за по-късно създадения танцов състав за изворен фолклор, а репертоарът му бил от автентични местни танци - гайдушка, лудата въртежка, изричанка, ситна таршеска и други, а съпроводът също бил автентичен - изпълнения на дудук и тъпан.

Друг интересен факт, който се открива в ръкописните записки на Камен Цолов е, че през 1936 г. читалищното ръководство закупува първия радио апарат в селото. През същата година в селото се учредява младежка кооперативна група, в която влизат повече от 60 младежи най-активни членове на читалището и се играят следните пиеси: „Чорбаджий“, „Михалаки“, „Магия анга“, „Пижо и Пенда“, „Земляци“ и други.

Село Славотин се намира на 25 km от областния град Монтана, като според местните предания името на селото идва от името на свинаря Слави. Селото се намирало на друго място, където нямало вода и хората били принудени да я носят от далеч. Свинарят Слави забелязал, че свинете, които пасе всеки ден се връщали кални и решил да ги проследи, като те го отвели до един извор. Селото се преместило до извора, а от думите „Слава ти“ и името на свинаря Слави, произлиза и днешното име на селото - Славотин.

Основна неделима част на читалището е неговата библиотека, създадена с основаването му, като малко по малко увеличава своя книжен фонд и с интерес се ползва от млади и възрастни. Днес библиотечния фонд наброява 10 000 библиотечни единици, като има всякаква литература, както на български, така и на чужди автори. Библиотеката предлага библиотечно-информационно обслужване, включително и различни технически услуги (копирни, компютърни и други). През 2009 г. читалищната библиотека е включена в програма „Глобални библиотеки - България“.

Самодейните състави, които функционират и до момента към читалището са три на брой и са следните:

Женска певческа група; Състав за пресъздаване на обичаи; Група за старинни инструменти.

Традиционните празници, които читалището празнува са: Коледни и Новогодишни празници, Ивановден, който съвпада и с празника на Църквата в селото, Бабинден,

Тодоровден, Ден на жената, Ден на пролетта, Празник на читалището „24 май“,

Традиционния събор на селото. Традиционния събор на село Славотин се чества през последната седмица на месец октомври.

Таблица 15 Културен календар на НЧ „Просвета“ (1928), към 2019 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Коледни и Новогодишни празници	Декември
2	Ивановден	Януари
3	Ден на родилната помощ - Бабин ден	Януари
4	Тодоровден	Март
5	Ден на жената	08.03.
6	Ден на пролетта	Март
7	Празник на читалището	24.05.
8	Регионална библиотека „Гео Милев“, град Монтана и НЧ „Просвета-1928“ - Литературна среща „Емил Коралов - писателят на човешкото достойнство“ и представяне на документална изложба и филм за неговия живот с гости - Любомир и Емилия Коралови	05.06.
9	Гушански събор по Спасовден - село Замфирово	15.06.
10	Международен фолклорен фестивал „Да запеем край река Златица“ - село Гаганица	29.06.
11	Събор на народното творчество и животновъдство - Рожен	19.07.-21.07.
12	Фолклорен фестивал - село Стубел	02.08.
13	Международен фолклорен фестивал „Ехо от Стовци“ - село Смоляновци	17.08.
14	Фолклорен събор в село Ружинци	07.09.
15	Фолклорен събор в село Липен	28.09.
16	Фолклорен празник - село Д-р Йосифово	11.10.
17	Традиционен събор на селото	-
18	Ден на християнското семейство	21.11.

2.18. Народно читалище „Народна просвета“ (1908) - село Смоляновци.

Първите опити за организирана читалищна и библиотечна дейност имат просветен характер, а читалищната дейност е свързана с името на Велко Кумановски, роден през 1878 година, завършил Първа мъжка гимназия в град София, а висшето си образование в Юридическия факултет. Той свързва живота си със Севастия - първата жена-учителка в този край, която е завършила Педагогическото училище в град Лом.

През 1906-1907 година те развиват голяма обществена дейност, като събират средства от населението и в учителската стая на новата училищна сграда създават библиотека. През 1907 година не само са разпространявали просвета, но и са обучавали населението как да води здравословен начин на живот, да се занимава със земеделие,

бубарство и други и по този начин са си заслужили уважението и признателността на местната общност. Играли се вечеринки, като за завеса са послужили стари черги, поставяни на въжета и опънати на колове, забити на по-високо място в двора на училището - това е била първата импровизирана сцена. По-късно е имало идея Петър Воденичарски да направи широка подвижна сцена, която да бъде монтирана и демонтирана, за да има възможност с волска кола артистите и техните вечеринки да обикалят съседните села и местности като Коритаря, Блатото, Голи рът, Влашко поле и всичките тези дейности поставят началото на организирана читалищна дейност.

Дейността на читалище „Народна просвета“ датира от 1908 г., когато е поставено началото на библиотечната дейност в примитивен вид, едно помещение с няколко книги. През годините едновременно с развиване на библиотечната дейност, започва появата и на първите кълнове на читалищната самодейност, включваща театрални и певчески групи, а на по-късен етап се появява и танцов състав за народни танци.

Първите прояви на самодейни изяви в село Смоляновци се свързват с името на Велко Куманов и неговата съпруга Севастия, които работят като учители в селото до 1908 г., но за по-организирани читалищни дейности може да се говори чак след Първата световна война, когато за учител е назначен Васил Иванов - Даскала, от град Пирдоп.

По-късно през 1910 година Велко Куманов е изгонен от село Смоляновци като член на Българска Работническа Социално-демократическа партия и читалището прекратява своята дейност след напускането му. През 1918 година в село Смоляновци пристига Васил Иванов - Даскала от град Пирдоп, който възстановява културния живот в селото и наново създава разграбената библиотека, сформира кръжоци, театрална група, първата духовна музика с ръководител Петър Трифонов. Върху чинове изгражда нова сцена, а за декори отново са използвани черги. Това дава подем на читалищната дейност до 1923 година с напускането на Васил Иванов. През 1929 г. е построена първата читалищна сграда, която претърпява няколко ремонта, а през 1931 г. в село Смоляновци пристигат и първите местни редовни учители.

Културната дейност в селото замира до 1934 година, когато за кмет на селото е назначен Симеон Оксиров от село Мадан, който раздвижва читалищната дейност, като лично се включва в подготовката на театрални представления. Читалището е във възход до 1937 година, където отново замира до 1940 г. През следващите десетилетия театралното дело в село Смоляновци е неразривно свързано с името на учителя Горан Ваков, който става и главен учител в селото и започва нов подем на читалищната и училищната дейност, като учителите се включват активно, създават певческа група, хор на два и три гласа, а театралната самодейност е във възход.

По време на войната работата отново е прекъсната до 1956 година, когато секретар-библиотекар в читалището е Петър Ванков Иванов (Петър Попски) и отново се изгражда библиотека и тогава тя наброява 3000 тома. Театралната самодейност е под ръководството на Горан Ваков, съществуват танцови състави и певчески групи. От 1967 г. започва да действа любителски фотоклуб, създаден от Стоян Велков с ръководител Иван Лашкин. След Петър Попски до 1969 година дейността на читалището е във възход под ръководството на Стоян Пандурски. За активна дейност през 1968 г., по случай 50-годишнината, читалището е наградено от Президиум на Народното събрание с грамота и орден „Кирил и Методи“ - втора степен, а наградата е връчена на тогавашния председател на читалището - Рангел Вълков.

От 1969 година художествената самодейност има развитие и поддържа едно средно ниво благодарение на силното Обществено начало на Управителния съвет на Читалището със състав: Петър Младенов - учител-председател, Горан Ваков - учител, Йорданка Статева - учителка, Борислав Петров - финансист, Витан Пелов - технически изпълнител, Маргарита Джонова - учителка, Мито Георгиев - учител, Борис Филипов - самодеец.

Поддържа се добра дейност за времето от Виолета Колова - културно масовик от 1969 до 1991 година и много добри изяви имат театралния състав под ръководството на Горан Ваков и самодейци Йорданка Статева, Рангел Вълков, Мито Георгиев, Ангел Вълков, Иван Лашкин, Георги Стоянов, Ангел Велков, Борислав Петров, Веска Петрова, Пенка Иванова, Иван Бонев, Петър Георгиев, Любен Колов, Борис Филипов и други.

Танцови състави с ръководители Камен Георгиев, Саши Вълчев и Витан Пелов, певчески състави с ръководител Димитър Каменов, самодейни оркестри с ръководител Иван Цветков, Светлин Иванов и Сулашки джаз (битов състав). Индивидуални изпълнители са били Милка Петрова, Пена Петрова, Славка Вечкова, Гурка Гекова и други.

Важно място в историята на читалището се отреждат двете чествания - през 1983 г. - 75 години читалищна дейност и през 1997 г. - 500 години от възникването на селото. Жителите на селото успяват да се насладят на разнообразни изяви на площада и читалищната сцена, а изявените през годините получават и символични награди. През 1992 г. на председателството място е избран Борислав Иванов. През 2000 година е имало функциониращи: школа за класически модерни танци, цирково изкуство, танцов състав за народни танци, стари градски песни и певческа група, които тогава били на върха си и са успели да покажат чрез съставите, че са в точното време на правилното място.

От 1993-2000 г. секретар-библиотекар е Мариана Петрова - млад самодеец-актьор, който приобщава млади хора към читалищната дейност, а пък танцовия състав под

ръководството на Сашо Вълчев отбелязва високи успехи. От 2000 г. до 2002 г. читалищната дейност замира - едва през 2003 година настава подъем, поради отличното съчетание на умелото читалищно ръководство с председател Борислав Иванов и членове - П. Младенов, Николинка Георгиева, Витан Пелов, Иван Цветков, Мариана Петрова, В. Иванова и вливане на нетрадиционните новаторски идеи на секретаря Мирелла Младенова, която в това трудно време поставя високи цели и дава ползотворни резултати.

От септември 2010 година като секретар в читалището е назначена Ирена Василева, а от първи март 2012 г. за библиотекар е назначена Димитринка Петрова. Първи стъпки на новите щатни служители дават повод за оптимизъм, който получава практическо измерение през следващите години, та и до днес. Тези са подплатени с реални действия - като се започне последователно от незабравимите концерти в Белоградчик, Ружинци, Чупрене, Неделино, Зайчар, село Велики Извор и две участия в град Балчик, а трябва да се подчертаят и двете участия на читалището в НКТ СКАТ - „От българско, по-българско“.

Днес, селото е второто по големина в община Монтана с 1 100 жители, като между тях има и млади хора, в част от които все още се е запазила любовта към книгата и кипящо желание да участват в самодейността. Благодарение на точно тези желания, периодично се обновява библиотечния фонд и са създадени няколко школи по различни видове изкуства, обучаващи желаещите в различните жанрове на културното творчество.

Към днешна дата читалището работи по проекти, разполага с компютърна техника и има изграден Център за информационно-административни услуги и консултации по Проект „Читалища“. Създаден е Обединен детски дом по изкуствата, където талантиливите деца не само от село Смоляновци, а и от съседните села могат да се обучават в извънкласни форми като: Детски и младежки фолклорен танцов състав с хореограф и художествен ръководител Сашо Вълчев; група за автентичен фолклор с ръководител Сашо Вълчев, школа за цирково изкуство и акробатика - ръководители Олга и Ангел Иванови; школа по модерен балет с ръководител Мирелла Младенова; школа по духовна музика с ръководител Асен Каменов; школа по цигулка - ръководител Митко Каменов, школа по изобразително и приложно изкуство - ръководител Петър Младенов, а дори и самодейни, колективите се стремят към професионални изяви и публиката очаква следващите концерти, тръпнеца в еуфория от предишните.

Групата за автентичен фолклор, чиято възрастова граница варира от 7 до 73 години вече няколко години издирват и популяризират стари предания и легенди, обичаи и метни хора и ги препредават пред своята аудитория във вид на спектакли, като например: „Ситната по старешки“ - едно от уникалните хора, което се изпълнява все на ляво.

Същата група е изпълнила блестящо представяне на Деветия Национален събор на българското народно творчество и получават отличителна грамота за постижение в народното творчество (най-високото отличие на този събор), с пресъздаването на обичая „Вдигане билото на къща“, където е могло да се види умалена по размери къща-плетарка. Колективът получава показ за изява пред група чужденци от Германия, Швеция, Австрия, Дания в Комплекс „Копривица“, където присъства и професор Кауфман и е била отправена покана за участие на централна сцена, където е направен и излъчен видео клип по Българската Национална Телевизия (БНТ).

Целият колектив, който към момента наброява 51 активни самодейци в различните групи, участва в изяви на различни сцени от местен, регионален, областен и национален характер. Програмите са атрактивни и задоволяват вкуса на всеки зрител от 3 години до дълбока старост. Читалището работи и по линия на културен обмен.

Тъй като фолклорът е неделимо богатство за българина, той е част и от неговата културна история и съвременност. Въпреки оскъдните сведения за най-далечно минало за село Смоляновци, направени проучвания доказват неговото документално съществуване от 16 век. Известно е, че в резултат на турски издевателства в Угърчин – Тетевенско, тамошните хора са намерили убежище и спокойствие за семействата си, сливайки се с културата на местното население. Кръшните мелодии, буйните танци, пъстрата шевица, езика, традициите и обичайте – всичко това за жителите на селото е не само художествена ценност, наследена от миналото, но и част от най-дълбоката ни същност на българи.

През 2016 г. е открит Първи Международен фолклорен фестивал „Ехо от Стовци“ със съдействието и финансовата подкрепа на кмета на община Монтана, Кметство Смоляновци, Народното читалище и дарители. През 2017 година самодейците при читалището са участвали с най-различни обичаи, по най-различни събори, концерти, фестивали, телевизии, а дори и са правили участия и извън страната.

Песните и инструменталните мелодии, игрите, танците, настъпилите промени в облеклото от чернодрешковци в белодрешковци, приказките, трудолюбието, поговорките, са огледало на неповторима народна душевност характерна за хората от селото.

Основен документ за функциониране на читалищата в България е Закона за народните читалища, който урежда учредяването, устройството, управлението, дейността, имуществото, финансирането, издръжката и прекратяването на читалищната дейност и днес, народните читалища са традиционни, самоуправляващи се български културно-просветни сдружения в населените места. Те са юридически обособени структури с нестопанска цел.

Богатата културно-просветна дейност в село Смоляновци оставя траен отпечатък в историята на читалището – групата за автентичен фолклор при читалището отдава изключителна грижа за изучаване, съхраняване и популяризиране на народното творчество, вплетено в масовата и индустриална художествена дейност и днес ни привлича с особена сила красотата на народното творчество – богатството на песни, мелодии и ритми.

Днес основната цел на читалището е да съхрани традициите през годините, да запази жив буйния огън, който гори в сърцата на читалищните самодейци, да бъдат полезни на хората, които търсят помощта от читалището и да бъдат креативни в тези трудни времена. По този начин ще се запази жива тази институция, която е уникална по рода си и съхранява през вековете българския дух и култура.

Таблица 16 Културен календар на НЧ „Народна просвета“ (1908), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Онлайн участие на фестивал „Среди зима на мегдана“ - село Радилково, община Пещера, област Пазарджик	15.02.
2	Участие в Национален фолклорен фестивал „Веселие в Елена“ - град Елена, област Велико Търново	Април
3	Национален фолклорен фестивал „Оро се вие цервул се кине“ - град Петрич, област Благоевград	Май
4	Участие във фестивал „Бабина Душица“ - град Монтана	11.06.
5	Участие в XI Турлашки фолклорен събор „Када кум прасе и ти вречу“ - село Чупрене, област Видин	11.06.
6	Участие във фолклорен фестивал „Северняшка китка“ - град Павликени	18.06.
7	Участие във фолклорен събор „Плещивец пее и танцува“ - село Плещивец, община Ружинци	Юни
8	Фолклорен фестивал „Златна река“ - село Златна Панега, област Ловеч	Юни
9	Участие във фолклорен събор „Пей, танцувай и на Зелени дел се любувай“ в Заножене, Вършец	02.07.
10	Участие в XII фолклорен събор „Жива вода - Венеца“ - пещера Венеца, община Димово	02.07.
11	Участие във фолклорен фестивал „Света Марина“ в село Ботево, община Аксаково	17.07.
12	Самодейци при НЧ „Народна просвета - 1908“ село Смоляновци, община Монтана - участие във фестивал „Празник на народния обичай за автентична носия“ - село Рибарица, община Тетевен, област Ловеч	23.07.
13	Участие на самодейци във фестивал „Пъстрина пее“ в село Стубел, община Монтана	30.07.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
14	Национален фолклорен събор на народното творчество „Св. Константин“ - град Пещера, област Пазарджик	Юли
15	Участие на самодеец при читалището в XII Национален събор на народното творчество - Копривница	05.08.
16	Съвместно с община Монтана, Кметство Смолянвци и НЧ „Народна просвета - 1908“ печели проект към Национален фонд „Култура“ и е проведен Международен фолклорен фестивал „Ехо от Стовци“	13.08.-14.08.
17	Фолклорен фестивал „Ченге пее и танцува“ - село Аспарухово, област Варна	Август
18	Участие на самодейци в празника на село Липен, община Монтана	11.09.
19	Участие на самодейци в VI фолклорен събор „Традиция и фолклор“ - село Ружинци, област Видин	12.09.
20	Участие във „Фолклорен извор“ - село Ружинци - традиция и фолклор	Септември
21	Участие на самодейци в Долна Рикса, община Монтана - празник на селото	06.11.
22	Бабин ден (стар стил) - посещение в здравната служба	21.01.
23	Презентация в ОУ „Васил Левски“ по случай 150 години от рождението на Гоце Делчев	23.01
24	Трифон Зарезан по стар стил	14.02.
25	Презентация в библиотеката на читалището по случай 149 години от обесването на Васил Левски	19.02.
26	Посещение в Детска градина „Приказен свят“ - беседа на тема „На улицата е опасно“	Февруари
27	Баба Марта връзва мартеници из селото	01.03.
28	Работилница за изработка и изложба на мартеници по случай „Баба Марта“ - посещение по домовете и учрежденията по случай празника	Март
29	Презентация с ученици от ОУ „Васил Левски“ от 1 до 7 клас, по случай 144 години от Освобождението на България от османско робство	03.03.
30	Беседа на тема „Пролет“ в Детска градина „Приказен свят“	21.03.
31	Международен ден на детската книга - посещение в Детска градина „Приказен свят“	-
32	Маратон на четенето - презентация и беседи в ОУ „Васил Левски“ и ДГ „Приказен свят“	08.04.-21.04.
33	Лазаруване	Април
34	Великден в ДГ „Приказен свят“	Април
35	Световен ден на книгата и авторското право - презентация и награждаване за най-добър читател	23.04.
36	Ден на библиотекаря	11.05.
37	Честване на 110 години от подписването на Лондонския мирен договор между държавите на Балканския съюз и Османската	30.05.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
	империя - доброволец към читалището ще изнася беседа с ученици от 1 до 7 клас	
38	Честване на „Празник на хората“ - град Чепеларе, област Смолян	Май
39	Празник на читалището и излобна по повод 24 май - Ден на българската просвета и култура	24.05.
40	1 юни „Ден на детето“ - детски празник съвместно с ДГ „Здравец“	01.06.
41	„Ден на Ботев“ - ден на загиналите за свобода българи - поднасяне на цветя през паметника в селото и кът в библиотеката	02.06.
42	Еньовден - бране на билки от самодейци в читалището	24.06.
43	Забавно лято в библиотеката - приложни и изящни изкуства за деца и възрастни, индивидуални и групови занимания. Инициативи - марафон на четенето, библиотекар за една седмица, деца четат на деца, открити уроци в Детската градина и училището	Юли-Август
44	Честване на 120 години от избухването на Илинденско-Преображенското въстание (1903)	02.08.
45	Честване на 125 години от рождението на Димитър Талев	01.09.
46	Представяне на кратка програма от самодейците при читалището във връзка с откриването на учебната година	15.09.
47	Честване на 115 години от провъзгласяването на Независимостта на България	22.09.
48	Честване на 120 години от рождението на Джон Атанасов - беседа с ученици от 1 до 7 клас	04.10.
49	Честване на 93 години от рождението на Йордан Радичков - посещение в Детска градина „Приказен свят“ и кът в библиотеката	24.10.
50	Организиране на открит урок в детска градина „Приказен свят“	26.10.
51	Ден на народните будители	01.11.
52	Лекция на тема „Ден на християнското семейство“ - посещение в ДГ „Приказен свят“	21.11.
53	Честване на 110 години от рождението на Асен Босев - четене на приказки в ДГ „Приказен свят“	22.11.
54	Лекция „Бъдни вечер“ в Детска градина „Приказен свят“	21.12.
55	Снежанка и дядо Коледа в Детска градина „Приказен свят“	23.12.
56	Снежанка и дядо Коледа разнасят подаръци на най-послушните деца в село Смоляновци - дарение от г-жа Ирена Димова от ГЕРБ и г-жа Камелия Борисова - общински съветник	25.12.
57	Дейност - Клуб „Приятел на книгата“	-
58	Дарителска кампания	-
59	Занимания по интереси (приложно изкуство)	Целогодишно

Чрез възпроизвеждане на стари традиции и обичаи, се организират и отбелязват по специфичен за всеки празник начин, следните празници и именни дни: Васильов ден, Иванов

ден, Йорданов ден, Бабин ден, Трифон Зарезан, Цветница/Връбница/Лазарица, Великден, Гергьовден, Еньовден, Петров ден, Бъдни вечер и Коледа.

Днес към читалището функционират следните самодейни състави и школи:

- *Фолклорен танцов състав за народни танци;*
- *Група за автентичен фолклор „Огнени сърца“, която изучава и популяризира местни нрави, обичаи и традиции;*
- *Школа по спортни танци;*
- *Женски клуб;*
- *Школа по изобразително и приложно изкуство;*
- *Театрална група „Искра“;*
- *Младежки клуб;*
- *Фитнес клуб;*
- *Клуб „Приятели на книгата“*

Сред основните направления в традиционната читалищна работа за развитие и обогатяване на културния живот, опазване на обичайте и традициите и насърчаване на творческите възможности и талант, е създаването на условия за личностна изява на деца, младежи и възрастни хора.

2.19. Народно читалище „Събуждане“ (1922) - село Стубел.

На 8 май 1922 г. 12 човека се събират на западния край на селото, в нивата на Методи Панчов Лалов и протоколират основаването на Стубелска независима просветна група с читалище „Събуждане“ и приемат устава му с председател Анастас П. Вачев. Уставът е потвърден от Министерството на просветата със Заповед от 11 юли 1922 г.

Първата играна пиеса от новата трупа на читалището е през 1925 г. „Сиромашко патило“, следват „Златната мина“, „Бай Ганю“, „Майстори“ и други. През 1926 г. към читалището е открит „Народен университет“ за беседи, сказки, лекции и реферати по различни теми.

С постъпления от дадени театрални представления, томболи и доброволни постъпления и самоотвержения, както и безплатен труд, в края на 1937 година е завършено строителството на читалищната сграда.

На 18 декември 1938 г. при 350 седящи и 50 стоящи посетители с осветление от общинския мотор театралната трупа играе пред въодушевената стубелска публика пиесата „Неразделни“, духовата музика свири до късно, народът се весели, танцува и играе народни хора. Така е открито функционирането на построенния читалищен дом, а към него започва да функционира и читалищна библиотека с 375 книги.

През 1937-1938 г. се създава духова музика към читалището, а през 1942 г. се закупува пълен комплект музикални духови инструменти. През 40-те години в селото е имало три духови самодейни състава, с които селото се гордяло.

От по-старото поколение изтъкнати самодейци били: артистът Васил А. Вачев, театралния режисьор Николай Колов, както и Захари Христанков, Тодор Павлов - Туки, Петко Пелинкин, Живко Даскалов, Ефрем Костов, Цветан Г. Мудров, Надка и Славка Величкови, Печо Масошки, а като музиканти и певци - Петър Кирков, Първан Якимов и други.

Таблица 17 Културен календар на НЧ „Събуждане“ (1922), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Бабинден - посещение в дома на местната акушерка, поливане на вода и подаряване на подарък, след това се събират жените от селото да отпразнуват празника в малкия салон на читалището	21.01.
2	Ден на самодееца	01.03.
3	Баба Марта - раздаване на мартеници на всички деца и възрастни от селото, изплетени и направени от самодейците	01.03.
4	Ден на жената - тържество в малкия салон на читалището за почерпка с музикална програма	08.03.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
5	Лазаровден - лазарки обикалят къщите облечени в национални носии	Април
6	100 годишен юбилей на читалището - тържество с официални гости, а читалището получава грамота и медал за изключителен принос	08.05.
7	Участие в Национален фолклорен фестивал „Напеви от северозапада“ в село Горник, община Червен бряг	14.05.
8	Участие в село Якимово - „По Спасовден с хоро и песен“	10.06.
9	Певческа група „Росна китка“ и индивидуални изпълнители вземат участие в град Севлиево в конкурса „Море песен екна“, където индивидуалната изпълнителка Емилия Григорова спечели второ място	11.06.
10	Участие в голямата българска сватба на „Леденика“ и участие в програмата ТС „Стубелче“ и група „Росна китка“	26.06.
11	Участие в град Вършец „Пей, танцувай и на Зелени дел се любувай“	02.07.
12	Провеждане на традиционен събор „Пъстрина пее“ с програма на самодейци от 5 читалища, след което до полунощ свири оркестър	30.07.
13	ТС „Стубла“ и певческа група „Росна китка“ вземат участие в село Долно Белотинци на организирания празник „Пъстрина пее“	07.08.
14	Всички колективи вземат участие в село Смоляновци „Ехо от стовци“, а в същия ден по-късно и в село Гюргич, община Ружинци „Среща на три поколения“	13.08.
15	Певческата група към читалището в село Краводер, община Криводол „Ботунския славей - Цветан Филипов“, а по-късно и в „Пъстрина пее“ - село Николово	27.08.
16	Всички колективи вземат участие в 6-та фолклорна среща „Китен и приятели“ в град Китен, община Приморско и същи ден в „Приморска перла“ - град Приморско	03.09.
17	Всички колективи вземат участие в „Традиция и фолклор Ружинци“, а по-късно и във Фолклорен фестивал „Родило се преродило“ - село Горно Церовене, община Монтана	10.09.
18	Певческа група и ТС „Стубла“ вземат участие в Международен фолклорен фестивал „Кукурузени усмивки“ в село Селановци, община Оряхово	14.10.
19	Курбан по случай храмовия празник на църквата „Св. Св. Козма и Дамян“	01.11.
20	В малкия салон на читалището се честват предстоящите коледни и новогодишни празници с музика, веселие и Дядо Коледа, който тегли томбола и раздава подаръци на децата	23.12.

2.20. Народно читалище „Изгрев“ (1927) - село Студено буче.

На мястото, където се намира сега, историята на Студено буче започва през 17 век, като по това време селото се е намирало на около 3 km надолу по течението на река Бучка. Старото село се е казвало Бановци, като някъде през средата на 17 век започнала да върлува чумна епидемия, която взела много жертви, в следствие на което хората от Бановци решили да напуснат селото си и да се преселят на друго място.

Из вековните букови гори са пасли многобройни стада свине, а пастирът на едно такова стадо, загубил една свиня-майка и когато я намерил след няколко дена, тя се била опрасила в някаква дупка. Когато пастирът разгледал добре въпросната дупка, свинарят установил, че тя е вход за ранно-християнска черква.

Селото сметнало това за знамение и всички се преместили на новото място около разкопаната древна черква, като и до днес личи разринатата земя около нея. Скоро в района открили стар кладенец, който и днес съществува и всички го наричат „Селски геран“, а водата в него, както и водата на многобройните извори в района е била студена и хубава.

От студената вода и многобройните вековни буки се е родило новото име на селото, а именно Студено буче, като до 1970-1980 години в местността Ягодник все още са се срещали вековни букови дървета, но за съжаление те вече са само история. Цялото село празнува и почита християнските празници и обичаи.

95 години на възраждане, на всеотдайна, сърцата дейност на поколения читалищни дейци - годината е 1927, родолюбиви и жадни за знания 27 жители на село Студено буче учредяват начело с Николай Даваджиев - главен учител, една нова народно полезна организация в селото, а именно читалище, което наричат

Изгрев. През следващите години членовете нарастват, а през 1929 година две от училищните стаи се преобразуват на сцена и салон.

Развива се активна театрална дейност, като първата играна пиеса „Разбойници“ от Шилер е поставена под ръководството на Александър Андреев и Димитър Меродийски. Това е голямо събитие за селото, защото до тогава не са знаели що е театрално представление. Искрата към народното изкуство пламва в душите и заразява още много млади хора.

През 1935 г. се закупува къща и селище за читалищна сграда, като ръководител на строежа е Драгомир Владимиров, кмет на селото. Строежа на читалищната сграда е завършен през 1977 г. 95-годишната история на читалището е била много разнообразна - библиотечна, художествена самодейност, радиопредавания, кинопрожекции, изложбена дейност, чествания и концерти. Различни са били и съставите - битов хор, театрален състав, танцов състав, група за автентичен фолклор. Много награди са завоювани от колективите през тези години - грамоти, дипломи, медали - първо място „Пауталия“ - Кюстендил, Фолклорен събор „Мита Стойчева“, златен плакет от „Копривица 2010“, Фолклорен събор „Рожен“ от общински, регионални и международни изяви в Гърция, Сърбия и Румъния също. За доброто представяне на самодейците голяма заслуга имат Асен Асенов, Христо Иванов, Лорета Ценова и Боян Георгиев.

Ред прояви са се занизали, които доказват на какво са способни самодейците и членовете на читалището, подпомагани от местното население, ръководството на кметството и от ръководството на община Монтана. Създаден е и детски танцов състав с художествен ръководител Боян Георгиев, който с много усилия успява да приготи децата за участия на сцена и са завоювали редица отлични награди.

Към днешна дата има 39 члена към читалището, а самодейните състави, които функционират към момента в читалището са: Детски танцов състав и Певческа група за автентичен фолклор. Самодейните състави към читалището са участвали във Фолклорен фестивал „Фолклорен извор“, където Танцовият състав получава сребърен медал, а Певческата група - бронзов. Представили са песни и танци от Северозападния край, а това участие за самодейците от читалището е било първо за тях в този фестивал. Други участия на самодейните състави са: участие във фолклорните фестивали „Свидня“, „Приморска перла“, „Китен и приятели“ и Културен фестивал „Бабина Душица“.

Читалището се помещава в триетажна сграда, която разполага със салон със сцена за публични изяви, салон за увеселение, библиотека, клуб на пенсионера и инвалида, санитарен възел и 3 броя канцеларии.

Таблица 18 Културен календар на НЧ „Изгрев“ (1927), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Празнуване на деня на родилната помощ - общоселско тържество, програма на група за автентичен фолклор	21.01.
2	Празнуване деня на лозаря „Трифон Зарезан“	Февруари
3	Творческа среща с читалищните самодейци	01.03.
4	Организиране на изложба на мартеници изработени от децата в селото	01.03.
5	„Мама“ изложба на детски рисунки по случай Деня на жената/майката	08.03.
6	Общоселско тържество по случай Деня на жената	08.03.
7	Изложба на изделия по ръчно плетиво и готварство	Март
8	Посрещане на пролетта с децата от селото	22.03.
9	Седмица на детската книга и изкуства за деца - детски рисунки с тебешир на любими детски герой	Април
10	Великденска изложба за боядисани яйца	Април
11	Отбелязване на Деня на храбростта	06.05.
12	Ден на славянската писменост и българската просвета	24.05.
13	Участие във фолклорен събор „Забляло ми агънце“	Май
14	Отбелязване на Международния ден на детето	01.06.
15	Празнуване на традиционния събор	Юни
16	Участие в регионални фолклорни фестивали: „Зелени дел“, „Свидня“, „Када към прасе ти вречу“, „Спасовден“	Юни

№	Планирани дейности на читалището	Дата
17	Участие във фолклорния събор „Пъстрина пее“ - село Стубел	Юли
18	Фолклорен събор „Китка“ - село Студено буче и раздаване на курбан за здраве	Август
19	Фолклорен събор „Китен и приятели“	Септември
20	Ден на възрастните хора	01.10.
21	Празнуване на ден на будителя	01.11.
22	Отбелязване на празника на местния църковен храм „Св. Архангел Михаил“ и раздаване на курбан за здраве	08.11.
23	Отбелязване на Деня на християнското семейство	21.11.
24	Отбелязване на Деня на инвалида	03.12.
25	Организиране на Коледни празници - конкурс за снежни човеци и коледна работилница	Декември
26	Коледари в ранни зори посещават домовете и отправят благопожелания за здраве и късмет на жителите	25.12.
27	Общоселско тържество с музикална програма, посрещане на дядо коледа и раздаване на подаръци	25.12.

2.21. Народно читалище „Христо Ботев“ (1929) - село Сумер.

Основната цел на Народно читалище „Христо Ботев“ е да съхранява обичаите и традициите на българския народ; да развива и обогатява културния живот, знанията на младите хора и приобщаването им към изконните ценности и постиженията на науката, изкуството и културата. С тази дейност възпитава и утвърждава националното самосъзнание в обществото, на творческите му възможности и таланти. Събира, съхранява и разпространява знания за българската традиционна култура, история,

етнография и фолклор. Създава условия за участието на младите хора в различните

културно-просветни и творчески прояви у нас и в чужбина. Развива и утвърждава духовните ценности в гражданското общество.

През пролетта на 1927 г. по инициатива на Стефан Ацин с висше образование, било основано Нарочно читалище „Христо Ботев“, като членове били все прогресивно мислещи селяни. За първи представител бил избран Йордан Нелов, а за секретар-касиер Петър Попов. Веднага след сформирването на читалището започнало да се събира членски внос, закупени били книги и направен абонамент за вестници и списания. За читалня била предоставена без наем приземния етаж на бялата стая на Илия Ацин. Фашистката власт не приела и не утвърдила устава, разгонила членовете поради това, че са левичари. През 1928 г. Пенчо Попов съставя фиктивен протокол за учредяване на читалище със същия членски състав, но с променено име - „Преображение“ и нов управителен съвет. В него влизат бивши кметове, стари хора, които подписали учредителните книжа, протокол и устав. Читалището започнало да съществува и развива дейност.

За читалня била уредена едната стая на Герасковата къща, а в другата стая била открита дърводелска работилница, а в нея всеотдайно работели Христо Манов, Христо Господинов и Георги от село Габровница - все упорити млади хора. След 1944 г. членовете на читалището избират нов Управителен съвет и възстановяват старото име на читалището - „Христо Ботев“, тъй като името „Преображение“ било поставено за маскировка. След това канцеларията и читалнята били преместени в стаята на Трифон Уругенов, която била и канцелария на кредитната кооперация. Ръководството на читалището било подето от млади, прогресивно мислещи хора, начело с тогавашния счетоводител на Кооперацията Петко Танчов, който по това време бил клисар в църквата и хорист в църковния хор. По инициатива на Петко Танчов и други будни младежи на доброволни начала били събрани царевица и жито и с парите било закупено радио и книги. Под закрилата на новата власт читалището е преместено в новата сграда, която е построена през 1950 г. и е залепена до училището. Същата е облицована и с добра акустика, а в нея има салон с две прожекторни камери за нуждите на киното, където по-късно се прожектират филми, а сцената става място за събирания, концерти, изяви на сформираните певчески и танцови самодейни групи. В тях се включват дейни хора, които запазват българския дух, традиции и обичаи. Така НЧ „Христо Ботев“ дава светлина и надежда на сумерчани.

Като културно-обществен център читалището се стреми да разширява дейността си, като предлаганите занимания, обучения, мероприятия и други успешно се развиват и броят на обучаващите се увеличава.

Дейностите на читалището бележат успешно развитие и това поражда необходимост от пространства, отговарящи на нуждите за ползване, както и на

нормите за хигиена и безопасност. Читалището разполага със сграда с разгърната площ от 950 m², като същата е преминава първи етап от ремонт. Отремонтиран е покрива, салона, сцената и гримьорната. С нетърпение очакване втория етап на ремонтни дейности, които са крайно наложителни в библиотеката и останалите помещения. Също така за пълноценното функциониране на библиотеката и читалището е необходимо обновяване и допълване на съществуващото оборудване, което е недостатъчно и в не добро състояние.

Самодейността е силно развита през годините, а емблематична и към днешна дата си остава Сумерската духовна музика, танцовите състави и певческите групи, като самодейците печелили множество грамоти, награди и призови места с изпълненията си. През 2022 г. има действаща певческа група и клубове по интереси, които отбелязват подобаващо различни празници с възстановки на традиции и обичаи. Стартира също и провеждането на ежегоден културен фестивал „Сумерски вкусоции“ и се работи усилено за приобщаване на още самодейци в дейността на читалището.

Приоритетите на НЧ „Христо Ботев“ са неизменно свързани с обществеността. За целта към читалището се обособяват клубове по идеи на граждани, поощрява се провеждането на презентации, дава се възможност на творци да представят творчеството си под формата на изложби, уърк шоп, театрални представления, концерти и други.

Амбиция на ръководството на читалището е да се утвърди като място за културен и информационен център в съвременното пространство. Основа за успешната работа е съчетаването на традицията със съвременните изисквания, като така използвайки старите традиции и съобразявайки се с новите обстоятелства да бъде надградено старото и да се съгради по-доброто ново.

Таблица 19 Културен календар на НЧ „Христо Ботев“ (1929), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	<i>Витрини с библиотечни документи, обсъждане на творчеството на Алеко Константинов, във връзка с 160 годишнината от рождението му</i>	03.01.
2	<i>Витрина с библиотечни документи, обсъждане творчеството на Пейо Яворов, във връзка с 145 годишнината от рождението му</i>	04.01.
3	<i>Витрина с библиотечни документи, обсъждане творчеството на Христо Ботев, във връзка с 175 годишнината от рождението му</i>	06.01.
4	<i>Йордановден</i>	06.01.
5	<i>Ивановден</i>	07.01.
6	<i>Бабин ден - възстановка на обреди и обичаи, изложба и коктейл</i>	08.01.
7	<i>Антоновден</i>	17.01.
8	<i>Атанасов ден</i>	18.01.
9	<i>Международен ден на снежния човек</i>	18.01.
10	<i>Трифонов ден - възстановка на обреди и обичаи</i>	01.02.
11	<i>Вино и любов - изложба, рисуване на вино, лекция за виното и конкурс за най-хубаво домашно вино</i>	14.02.
12	<i>Месни заговезни - възстановка на обреди и обичаи</i>	19.02.
13	<i>Витрина с библиотечни документи - обсъждане творчеството на Найдено Геров, във връзка с 200 годишнината от рождението му</i>	23.02.
14	<i>Сирни заговезни - възстановка на обреди и обичаи</i>	26.02.
15	<i>Баба Марта - изложба на мартеници, беседа и ден на самодееца</i>	01.03.
16	<i>Национален празник - витрина с библиотечни документи</i>	03.03.
17	<i>Ден на цената - изложба, лекция и коктейл</i>	08.03.
18	<i>Благовещение - възстановка на обреди и обичаи</i>	25.03.
19	<i>Ден на шегата - витрина с карикатури и беседа</i>	01.04.
20	<i>Лазаровден - възстановка на обреди и обичаи</i>	Април
21	<i>Цветница - възстановка на обреди и обичаи, изложба и беседа за цветята</i>	Април
22	<i>Великден - възстановка на обреди и обичаи, изложба, конкурс за най-добър козунак и най-красиво яйце, както и великденски концерт</i>	Април
23	<i>Витрина с библиотечни документи - обсъждане на творчеството на Радой Ралин, във връзка със 100 годишнината от рождението му</i>	23.04.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
24	Витрина с библиотечни документи - обсъждане на творчеството на Петър Ступел, във връзка със 100 годишнината от рождението му	27.04.
25	Ден на труда - витрина с библиотечни документи	01.05.
26	Гергьовден - беседа	06.05.
27	Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост - витрина с библиотечни документи	24.05.
28	Ден на детето	01.06.
29	Ден на Христо Ботев - витрина с библиотечни документи	02.06.
30	Витрина с библиотечни документи - обсъждане във връзка със 160 години от излизането на в. „Гайда“	15.06.
31	Енъовден - възстановка на обреди и обичаи	24.06.
32	Кулинарен фестивал	01.07.
33	Ден на градинаря - беседа	01.08.
34	Курбан	26.08.
35	Витрина с библиотечни документи - обсъждане на творчеството на Димитър Талев във връзка със 125 годишнината от рождението му	01.09.
36	Ден на съединението - витрина с библиотечни документи	06.09.
37	Ден на независимостта на България - витрина с библиотечни документи	22.09.
38	Обсъждане творчеството на Апостол Карамитев във връзка със 100 годишнината от рождението му	17.10.
39	Ден на народните будители - витрина с библиотечни документи и среща с местни народни будители	01.11.
40	Събор на село Сумер	11.11.
41	Ден на християнското семейство - беседа	21.11.
42	Никулден - беседа	06.12.
43	Бъдни вечер - възстановка на обреди и обичаи, витрина и изложба	24.12.
44	Коледа - възстановка на обреди и обичаи и коледно тържество	25.12.

3. НЕМАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА МЕДКОВЕЦ.

Община Медковец има богато нематериално културно наследство, като в селата ежегодно се спазват интересни обичаи при празнуването на основни празници като Коледа, Лазаровден, Трифон Зарезан и особено Тодоровден, когато се провеждат характерни и традиционни за района конни надбягвания.

Традиционния празник (събор) на Медковец се провежда през втората събота и неделя на месец октомври, във връзка с Петковден, събора на село Расово се празнува на

Гергьовден – 6 май, събота на село Аспарухово – на 24 май, на село Сливовик – на 1 май, а село Пишурка го празнува на 28 август, когато се пада Голяма Богородица (по стар стил).

На територията на общината функционират 5 читалища в селата Медковец, Аспарухово, Расово, Пишурка и Сливовик, които развиват богата културна дейност и съхраняват българското и местно културно-историческо наследство. 5те функциониращи читалища на територията на община Медковец са:

- Народно читалище „Развитие – 1898“ – село Медковец;*
- Народно читалище „Просвета – 1927“ – село Аспарухово;*
- Народно читалище „Димитър Вълнев - 1903“ – село Расово;*
- Народно читалище „Кирил и Методий“ – село Пишурка;*
- Народно читалище „Пробуда – 20.02.1929“ – село Сливовик.*

3.1. Народно читалище „Развитие - 1898“ - село Медковец.

История и дейности.

Народното читалище е учредено на 21 ноември 1898 г. по инициатива на местните учители и със съдействието на тогавашния кмет, като неговата основна цел през годините е да разпространява научни знания, да буди у жителите интерес към книгите

и образованието, да стимулира културния живот и да утвърждава националното самосъзнание.

За първи председател на читалището Учредителното събрание избира инициатора за основаването му – тогавашния кмет на село Медковец, а за секретар и библиотекар – Андрей Игнатов. Основна задача на читалищните дейци по това време е уреждането на библиотека и читалня. Библиотеката е културна, информационна и образователна институция, която събира, организира, съхранява и предоставя за ползване книги и информация, подпомага всеки гражданин в процеса на образованието и

самообразованието му и съдейства за генерирането и разпространението на знания. През годините фонда на библиотеката постоянно се обогатява, като неизменно най-съществена роля в това играе библиотекарят. Напълно заслужено читалищната библиотека в Медковец е класирана на първо място сред селските библиотеки в Михайловградски окръг в Националния преглед през 1967 г., а библиотекарката Иванка Беремлийска е удостоена с първа награда за дългогодишен и всеотдаен труд, посветен на това благородно дело.

През 1983 г. се открива нова триетажна сграда на читалището, в която се премества и библиотеката, а сега библиотечния фонд наброява 15 552 библиотечни единици, с детски отдел и читалня, за която се грижи библиотекарката Галина Димитрова Миналова. През 2010 година библиотеката при читалище „Развитие – 1898“ печели проект „Българските библиотеки – място за достъп до информация и комуникация за всеки“, а на 11 май 2011 година е открита и компютърна зала по същия проект.

Театралните прояви са важна част от дейността на читалището – първите извършили това дело в селото са учителите, които през 1892 година с участието на някои общински служители и по-големи ученици представят пиесата „Многострадалната Геновева“. Много високи върхове достига Медковският самодееен театър на Четвъртия и Петия републикански фестивал на селските колективи, а с постановката на пиесата „Събота 23“ от Стефан Цанев, играна през 1974 г. в Благоевград, Медковският самодееен театър печели сребърен метал за второ място и лауреатско звание. На Петия републикански фестивал през май 1978 г., с пиесата „Просто жена“ от Н. Парушев, самодейният театър си завоюва и най-високото отличие – златен медал. За дългогодишна театрална дейност и високи постижения режисьорът-самодеец Цветан Торньов е награден със сребърен медал и орден „Кирил и Методий“.

През годините към читалище „Развитие - 1898“ съществуват много и различни самодейни колективи, като:

- Танцов състав от 20 момчета и момичета с ръководител на състава Йордан Павлов;
- Смесен хор от 100 жени и мъже с ръководител на хора Васил Кольов, а по-късно и Милан Белчев;
- Битов женски хор от 55 жени и момичета бива създаден през 1954 г., с ръководител на хора Софрон Кожлеев.

През 2007 г. танцовият състав взема участие в Първия международен детски фестивал „Слънце иде – 2007“ в село Дрен, община Радомир, където съставът печели специалната награда на журито, парична награда и плакет, а на следващата година

участва във Втория международен фолклорен фестивал „Пауталия – 2008“, откъдето се завръща с втора награда и плакет. През 2009 г. танцовият състав посещава Националните фолклорни празници „Смолян – 2009“ и там те са единствения танцов състав от Западна България и печели симпатиите на публиката, а през 2010 г. е награден със златен плакет на Десетия национален фестивал на българското народно творчество „Копривщица – 2010“.

Чрез читалищните институции ученици, младежи и граждани получават възможност за пълноценно осмисляне на свободното си време, успешно могат да развиват интересите и способностите си и получават възможност за изява на празници, фестивали и други прояви, които са свързани с дейността на читалището.

Към читалищните дейности през 2019 година функционират:

- Кръжок „Художествено слово“;
- Фолклорна формация „Шарена книга“ – през 2019 г. взема участие във:
 - ❖ Фолклорния събор „Монтана фест“ в град Монтана;
 - ❖ Турлашкия фолклорен събор „Када кум прасе и ти вречу“ в село Чупрене;
 - ❖ Фолклорния фестивал в сръбския град Княжевац;
 - ❖ Фолклорния събор „Пей, танцувай и на Зелени дел се любивай“ в град Вършец – квартал Заножене;
 - ❖ Фолклорния събор „Багачина пее и танцува“ в село Василевци, съвместно с група „Дъга“ от СУ „Отец Паисий“ – село Медковец;
 - ❖ Тържествен концерт посветен на 90-тата годишнина на читалището в село Сливовик;
 - ❖ Концерт, посветен на християнския празник Голяма Богородица в село Расово;
 - ❖ Фолклорният фестивал „Балканът пее и танцува“ в град Берковица;
 - ❖ Програма, посветена на Деня на християнското семейство;
 - ❖ Празнична среща на фолклорните групи от област Монтана;
 - ❖ Тържество за отбелязване на 141-та годишнина от Освобождението на България.

Таблица 20 Културен календар на НЧ „Развитие“ (1898), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Йордановден, Богоявление, Водици или Кръщение Господне - празнична литургия	06.01.
2	Под мотото „Съвременни баби“ - отбелязване на празника Бабинден, самодейци от читалището изработват специални	21.01.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
	картички за празника, за да изразят уважението си към акушерките и бабите от селото	
3	Ден на пчеларя - самодейци от читалището подреждат във фоайето на читалището материали, свързани с меда и пчеларството под мотото „Медени истории“	10.02.
4	По повод Трифон Зарезан се изпълнява обичаят „Зарязване на лозята“ под мотото „Вино за приятели“	14.02.
5	„В работилницата на Баба Марта“ - инициатива на читалището за изработване на мартеници	15.02.
6	По повод 149-годишнината от обесването на Васил Левски, читалището организира дискусия с млади хора под мотото „Емблема на българската нация“	19.02.
7	По повод Деня на майчиния език, библиотекарката на читалището представя през най-редовните посетители на библиотеката стихове, посветени на родния език	21.02.
8	Под мотото „С мартенички закачи се!“ Баба Марта и участниците в групата за художествено слово към читалището правят посещение в ДГ „Слънчева дъга“, общинска администрация - Медковец, Дневен център за възрастни хора и Клуба за хора с увреждания	01.03.
9	144-годишнина от Освобождението на България се отбелязва със среща и разговор на тема „Да мечтаем за България“, след това има тържествено издигане на българското знаме	03.03.
10	Международен ден на жената - отбелязва се под наслов „Жените са прекрасни“, като на определени групи жени се подаряват ръчно изработени от самодейците картички	08.03.
11	„Поезията - огледало на душата“ - инициатива посветена на Световния ден на поезията	21.03.
12	По повод първия ден на пролетта се реализира инициативата „Моята първа пролетна снимка“ и по традиция, самодейците от читалището засаждат цветя в знак за настъпващата пролет	22.03.
13	Богоявление - традиционно почистване на двора на храм „Света Параскева“ и се спазва традицията за съвместно отбелязване на празника от читалището и Дневния център за възрастни хора	25.03.
14	„Да живеем с наслада“ - читалището представя диалози под това мото, а инициативата е организирана от „Театрално студио“ по повод Международния ден на театъра	27.03.
15	Самодейци от читалището организират празник на закачката под мотото „Първоаприлски страсти“ по повод Деня на хумора и шегата	01.04.
16	Ден на отворените врати	01.04.
17	По повод Международния ден на детската книга в библиотеката на читалището гостуват читатели като част от инициативата „Книжке, моя вярна дружке“	02.04.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
18	По повод Световния ден на здравето, самодейци от читалището изработват картички за лекарите и медицинските специалисти на територията на община Медковец	07.04.
19	По повод Международния ден на ромите, самодейците от читалището правят допитване за най-слушаните песни сред представителите на ромския етнос	08.04.
20	Лазаровден - по повод празника на младостта и плодородието, под наслов „Лазарки добро вещаят“, самодейки от читалището пресъздават красивата традиция и посещават домове в селото	Април
21	Цветница - за празника на младостта и цветята, под мотото „Парад на цветята“, самодейците от читалището изработват клип, който пускат в социалните мрежи	Април
22	По повод Деня на Земята, малкият Галин Методиев отправя призив за нейното опазване и демонстрира един от начините, по които тя може да служи на човека, а група от самодейците участват в инициатива на община Медковец за залесяване на площи на територията на село Медковец	22.04.
23	По повод Деня на книгата и авторското право, библиотекарката на читалището провежда среща с читатели под мотото „С книга в ръка светът е по-богат“	23.04.
24	Великден - читалището реализира идеята „Великденски приключения“ - изложба на великденски яйца и великденски изделия	Април
25	По повод Деня на танца се реализира среща със самодейци, танцували през годините в съставите на читалището	29.04.
26	Инициатива „Люлка да люлеем, песни да запеем“ - свързана с пресъздаване на обичаи, посветени на Гергьовден се реализира от самодейци от читалището	06.05.
27	Под мотото „Европейските ценности в България“ група самодейци реализират среща с представител на общинската администрация на тема „Аз и администрацията“	09.05.
28	Под мотото „Библиотекарят - пътеводител в съвременния свят“, самодейци от читалището реализират инициативата „Библиотекар за един ден“	11.05.
29	По повод Световния ден на медицинските сестри, самодейци от читалището поздравяват всички медицински сестри, работещи на територията на община Медковец	12.05.
30	Екипът на читалището участва в разработването на табелата, поставена на входа на село Медковец, с надпис „Добре дошли в Медковец!“, в съчетание с националното знаме и логото на община Медковец	13.05.
31	По повод Международния ден на семейството в читалището се провежда среща на тема „Обичам моето семейство“	15.05.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
32	За Международния ден на спорта, под мотото „Спортът ни прави приятели“, самодейци на читалището представят подаръци, които са получили от футболисти от националния отбор по футбол	17.05.
33	По повод Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност, читалището е домакин на честването на 200 години образователно дело в село Медковец, организирано от СУ „Отец Паисий“	24.05.
34	Международния ден на детето, преминава под мотото „Детство, моля те, не тръгвай“, като празника се организира на открито	01.06.
35	Доброволци на читалището изработват материали с послания на Ботев под наслов „Ботев в нашите сърца“	02.06.
36	Под мотото „Чистотата е наша отговорност“ доброволци от читалището правят и събират снимки, които носят послания за чиста и красива природа	05.06.
37	Част от най-малките самодейци на читалището организират празник, посветен на приятелите, под мотото „С приятели светът е по-добър“	09.06.
38	Спасовден, под наслов „И когато дъжд вали...“, а по традиция се подготвят кошнички с ягоди, които доброволци от читалището раздават на присъстващите	13.06.
39	Еньовден - мотото по повод празника на билките е „Намерих билка - изцерих болка“, като по случая са събрани много цветя и билки	24.06.
40	Самодейци от НЧ „Развитие - 1898“, участват в откриването на жътвата в село Расово	02.07.
41	По повод 172-годишнината от рождението на Иван Вазов се организира среща на тема „Вазов за България“	09.07.
42	По случаи 185-годишнината от рождението на Васил Левски се четат откъси от произведения посветени на Апостола	18.07.
43	Читалището реализира инициатива „Академия за добри обноски“, в която участват част от най-малките самодейци на читалището	Август
44	По повод Международния ден на младежта, читалището организира среща с младежи и девойки с представители на местната власт на тема „Успехът идва с обучението“	12.08.
45	Организирано посещение на грам по избор по случай Деня на Голяма Богородица	15.08.
46	Екипът на читалището участва в организирането на мероприятия, посветени на освещаването на възпоменателен комплекс с оброчен кръст в село Сливовик	28.08.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
47	По повод Деня на Съединението на България се провежда среща под наслов „Обединението в името на бъдещето“	06.09.
48	Малките самодейци на читалището участват в програмата за откриване на новата учебна година	15.09.
49	Деня на независимостта на България се отбелязва, чрез поднасяне на венци и цветя на паметниците в центъра на село Медковец, след което се провежда дискусия на тема „114 години независими и смели“	22.09.
50	По повод Деня на свободата на информацията се провежда анкета на тема „Информацията определя правилата“, като на същата дата се отбелязва и Световният ден на сърцето, по чиито повод доброволци на читалището подаряват на посетителите в библиотеката специално изработени сърца	28.09.
51	По повод Деня на възрастните хора и Деня на музиката, част от самодейците организират среща с посетители на дневния център за стари хора на тема „С музика в сърцата пазим добротата“	01.10.
52	По повод Деня на учителя, самодейци от читалището изработват специални картички с пожелания за най-възрастните учители в селото	05.10.
53	Сцената на НЧ „Развитие - 1898“ е домакин на представлението на театър „Искри и сезони“, „Втори меден месец“	06.10.
54	По повод Традиционния събор „Медковска есен с танц и песен“ екипът на читалището и община Медковец радват жителите и гостите на селото с концерт на Берковската духовна музика и концерт на братя Ангелови	08-09.10.
55	По повод Световния ден на хляба, под мотото „Хлябът ни дава живот“, самодейки изработват в домашни условия питки, които подаряват във фойето на читалището	16.10.
56	По повод Деня на Димитър Солунски (Димитровден), се организира изложба на рисунки, изработени от деца, посещаващи Неделното училище в село Медковец	26.10.
57	Сцената на НЧ „Развитие - 1898“ е домакин на представлението на НЧ „Развитие - 1928“ - село Замфирово „Варено жито“	29.10.
58	По повод Деня на народните будители екипът на читалището организира среща с част от редовните си читатели на тема „Паметта ни трябва да е будна“	01.11.
59	Самодейци от читалището изработват картички с послания, посветени на добротата	13.11.
60	Читалището отбелязва Деня на толерантността под мотото „Толерантността ни прави хора“, като организира среща с представители на различни възрастови, етнически и професионални групи	16.11.
61	Под мотото „Семейството - уют и хармония“ се отбелязва Деня на християнското семейство, като за целта се организира	21.11.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
	събиране на семейства, които да споделят тайната на съвместния си живот	
62	По повод Деня на хората с увреждания, група самодейци на читалището реализират идеята „Да подарим любов“, като посещават домовете на деца с проблеми и раздават подаръци	03.012.
63	Под мотото „Доброволчеството - морал и човеколюбие“ доброволци помагат в акция за раздаване на продукти на възрастни хора и хора в неравностойно положение	05.12.
64	На площада пред читалището, под мотото „И да грейне звездата елхова“ се запалват светлините на елхата	06.12.

Читалището работи с хора от различни възрастови групи, хора с увреждания - в този аспект, читалището доставя книги за четене по домовете на хора с увреждания; етнически малцинства, както и осъществява дейности за развитие на доброволчеството, организира граждански инициативи за популяризиране на културата на различни етноси, включва доброволци в организирането на дейности свързани с читалището – пътувания, подготовки за празници, посещения на хора с увреждания, инициативи с участието на деца.

Към днешна дата в читалището има танцов състав, кръжок по художествено слово и малка театрална група.

Библиотечна дейност.

Библиотеката към читалището е културна, информационна и образователна институция, която събира, организира, съхранява и предоставя книги за ползване и информация и също подпомага гражданите в процеса на образованието и самообразованието и съдейства за генерирането и разпространението на знания. През годините библиотечния фонд постоянно се обогатява, като читалищната библиотека в село Медковец е

класирана на първо място сред селските библиотеки в Михайловградския окръг в Националния преглед през 1967 г.

През 1983 г. е открита нова триетажна сграда на читалището, в което се премества и библиотеката, през 2010 година, библиотекарката при читалище „Развитие – 1898“ печели проект „Българските библиотеки – място за достъп до информация и комуникация за всеки“, а на 11 май 2011 година е открита и компютърна зала по проекта. Към днешна дата библиотечният фонд наброява над 20 000 библиотечни единици, а самата библиотека разполага с детски отдел и читалня.

3.2. Народно читалище „Просвета - 1927“ - село Аспарухово.

Читалището в село Аспарухово е основано на 01.12.1927 г., като на тази дата се събират около 20 души, измежду които Макавей Филипов от село Аспарухово, Александър Атанасов от град Русе, Михаил Наков от град Видин – които са учители в местното училище и изработват документи за утвърждаване на устава на читалището.

Чрез утвърждаването на този устав, читалището се учредява с името „Просвета“, което е регистрирано в околийския съд и започва своята културно-просветна дейност сред местното население.

За първи председател на читалище „Просвета“ е избран Макавей Филипов – учител в местното училище, който с ентузиазъм влага младежката си енергия за укрепване на читалището, заедно и с останалите учители – основатели на читалището (Александър Атанасов, Михаил Наков). Макавей Филипов постъпва като млад учител в село Аспарухово през 1921 г. и като местен в селото, търси начин за издигане на културното ниво на селото и твърди, че доста по-рано е провеждана културно-масова работа, тъй като е намерил, захвърлени квитанции и пиесата „Многострадалната Геновева“, напечатана на

циклостил на тавана на училището, но за сметка на това няма запазени документи и поради тази причина се счита, че читалището е основано през 1927 г.

Непосредствено след основаването на читалището, основателите решават да наберат средства за доставка на книги за библиотеката и за най-належащите читалищни нужди и за тази цел се организират вечеринки и се поставят пиесите „Иванко – убиецът на Асеня“ и „Пленникът от Трикери“, като средствата са изразходвани за книги. След 09.09.1944 г. на Народните читалища се отпускат значителни субсидии за да могат спокойно да развиват културно-просветната си дейност.

Художествената самодейност на читалище „Просвета - 1927“ обхваща – певчески групи, театрална труппа, оркестър за народни хора и танцова група. Всяка от групите е участвала в общински и окръжни фестивали и са получили много грамоти и отличия от тях. На Петия републикански фестивал е завоювано и най-голямото отличие за читалището – трето място (бронзов медал).

Нагледната агитация е мощно средство на културно-просветната дейност и в чест на бележити дати, кръгли годишнини, успехи в селското стопанство и в училището се подменят редовно кътове, витрини и агитационни табла.

Една голяма роля за възпитанието и образованието е играла и ще продължава да играе и за в бъдеще книгата и съзнавайки много добре голямото значение и огромната роля на библиотеката за културното издигане на човечеството, ръководството на читалището има за главна цел да разнообрази и увеличи книжния фонд с литература от селскостопански характер, технически книги, художествена и детска литература, а и за да задоволи нуждите на селото. Книжният фонд в библиотеката на читалището непрекъснато се увеличава, като през 1968 г. читалището разполага с 1 800 тома книги, а в момента – с около 10 000 тома и библиотеката притежава книгохранилище и читалня.

От 1997 г. по силата на Закона за читалищата (ЗНЧ), читалището става юридически самостоятелно, с председател – Елка Йорданова Филипова и секретар – Антоанета Дамянова Арсенова, а през 2000 г. председател става Красимир Асенов Филипов, който заедно със секретаря полага големи грижи за опазването на книжния фонд и за развитието на културната дейност. Поради демографския срив и икономическата криза, в момента читалището работи изцяло с деца, които с голям ентузиазъм участват в различни местни, общински и регионални мероприятия и фолклорни събори, а най-възбуждащото участие е в Десетия национален фестивал на българското народно творчество „Копривщица – 2010 г.“.

Според ЗНЧ на 09.06.2010 г., читалището е пререгистрирано като към името е добавена годината на основаването, а именно от Народно читалище „Просвета“ става Народно читалище „Просвета – 1927 година“, а председател на читалището става Красимира Цветанова Георгиева.

През 2019 година към читалището функционират следните клубове и дейности:

- Клуб за литературно четене;
- Кръжок по рисуване;
- Танцов състав – който през годините се е доказал с многобройни изяви и награди у нас и по света.

През 2019 година читалището осъществява обучение по предприемачество, организирано от Регионалните експертно-консултантски и информационни центрове „Читалища“ (РЕКИЦ) и организират тематично събитие за европейски програми/процедури на Областния информационен център.

Читалището редовно взима участие в местни и регионални културни прояви, провеждат се също и беседи по повод бележити дати и годишнини, традиционно се организират изложби и дискусии за живота и делото на Христо Ботев и Васил Левски, пресъздават се обичаите на Бабин ден и Трифон Зарезан. Целогодишно читалището организира занимания за свободното време на ученици и пенсионери, екскурзии – посещения

на исторически забележителности и културни събития, оказва помощ при попълване на различни видове документи.

Читалището не разполага с компютри и Интернет, но сградата е в добро инфраструктурно състояние. Читалището работи под девиза „Да запазим българския дух и българските традиции и да ги предадем на бъдещите поколения“.

Таблица 21 Културен календар на НЧ „Просвета“ (1927), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Бабинден	21.01.
2	Трифон Зарезан	14.02.
3	Участие на Фолклорен фестивал „Игривите опинки“ в Международен карнавален фестивал „Фършианги“ - село Бърдарски геран, област Враца	Февруари
4	Работилница за мартеници	Февруари
5	Мартенско пробуждане - среща със самодейците от читалището по повод първи март и ден на самодееца за връзване на мартеници	01.03.
6	Честване на Освобождението на България	03.03.
7	Отпразнуване на Деня на жената	08.03.
8	Участие на фолклорен фестивал „Игривите опинки“ по случай Тодоровден	Март
9	Откриване на пролетта	Март
10	Седмица на детската книга	24.04.
11	Световен ден на книгата - марафон по четене	23.04.
12	Участие на фолклорен фестивал „Игривите опинки“ във Фолклорен събор „Алботин“, село Граден, област Видин	Април
13	Национална библиотечна седмица	Май
14	Професионален празник на библиотекаря - ден на отворените врати	11.05.
15	Дни, посветени на братята Кирил и Методий, провеждане на литературни четения и изложби	20-24.05.
16	Ден на българската просвета и култура и празник на селото	24.05.
17	Участие на фолклорен фестивал „Игривите опинки“ в Традиционен събор в Белащица и Народно веселие „Коренът на стария орех“ - град Оряхово	Май
18	Международен ден на детето - развлечения за децата	01.06.
19	Ден на Христо Ботев - организиране на дискусия и изложба посветена на живота и делото на Ботев	02.06.
20	Спасовден - организиране на посещение и мероприятие в черквата	Юни
21	Участия на Фолклорен фестивал „Игривите опинки“ в Международен фолклорен събор „Край чешимата под Върбата“, село Кайнарджа, област Силистра, „Багачина пее и танцува“ село Василивци, област Монтана и Фолклорен събор „Хоп-троп на хорото“ село Иново, област Видин	Юни
22	Мероприятия свързани с лятната ваканция на учениците - организиране на творчески четения, изложби на рисунки на деца, инициативи от посетителите в библиотеката, организиране на	Юли-Август

№	Планирани дейности на читалището	Дата
	разходки по природните и исторически забележителности в България и региона, участия във фолклорни събори	
23	Участия във Фолклорен фестивал „Игривите опинки“ - ритуал „Откриване на жътвата“, община Медковец и Фестивал на народната носия „От раклата на баба“ село Кутово, община Видин	Юли
24	Участия във Фолклорен фестивал „Игривите опинки“ - Всенароден събор „По стъпките на Вазов“ село Лесков дол, област София, Международен фолклорен събор „Стешко посело“ град Пожаревац, участие в празничната програма на община Брусарци	Август
25	Мероприятия по повод Съединението на България	06.09.
26	Мероприятия по повод Деня на независимостта	22.09.
27	Участия на Фолклорен фестивал „Игривите опинки“ - Регионален фолклорен събор „Тъпан бие, хоро се вие“ село Буковец, област Враца и Национален Фолклорен фестивал „Балканджийско надиграване - на хорото по терлици“ - град Габрово	Септември
28	По повод деня на музиката и поезията и деня на възрастните хора, читалището провежда среща с поет и музикант от селото и региона и поздравява възрастните хора	01.10.
29	Организиране на творчески четения	Октомври
30	Участие на Фолклорен фестивал „Игривите опинки“ в Международен фолклорен фестивал „Кукурузени усмивки“ село Селановци, област Враца	Октомври
31	В деня на Народните будители се прави изложба и дискусия за делата на Народните будители	01.11.
32	По повод Деня на християнското семейство да прави кулинарно шоу	21.11.
33	Участие на Фолклорен фестивал „Игривите опинки“ във фолклорен фестивал „Перпера“ - град Кърджали	Ноември
34	Работилница на Дядо Коледа - изработка и изложба на коледни картички и сурвачки	Декември
35	Коледни и новогодишни тържества и изложби	Декември

3.3. Народно читалище „Димитър Вълнев - 1903“ - село Расово.

Читалището в село Расово е основано под името „Пробуда“ от народния учител Димитър Вълнев през 1903 година, който е и негов първи председател, а за негов заместник е избран Прокопи Господинов, а за библиотекар – Първан Алексов. Изявени местни жители, които са участвали активно в създаването и развитието на

читалището са избрани за

настоятели: Мукавей Качов, Аврам Тодоров, Първан Иванов, Милко Русинов, Първан Цветанов, Първан Гурзов, Симеон Василев, Васил Кръстев, Първан Войводов, Първан Григоров, Дамян Спасов и други.

Първите години след създаването на новото културно средище, са времена изпълнени с много жажда за знания, умения и творческо развитие, подготвят се сказки, изнасят се беседи и се полага началото на театралната дейност – първите представени пиеси на сцената на читалището са: „Иванко – убиецът на Асеня“, „хан Татар“, „Русалка“ и други.

До 1944 г. развитието на читалището е било в близо десет годишен застой, поради тежките години на криза, глад и военни действия, но след този период то отново се превръща в притегателен център за млади и стари, жадни за знания и напредък. Започва развитието не само на просветната, но и на

художествено-творческата дейност – създават се: народно-битов хор с ръководител Стефан Гюмишев, мъжки хор „Веселите момчета“ с ръководител Недко Младенов, а през 50-те години и ансамблова формация с ръководител Андрей Андреев, която изиграва ролята на основа за сформирането и на женски хор с ръководител Русин Първанов. На сцената се извяват още: мъжка вокална група с ръководител Иван Цонев и театрален самодееен колектив от по-старото поколение, състоящ се от: Теофил Василев, Стоян Шольов, Атанас Василев, Първан Александров, Павлина Янчева, Петра Симеонова, Олга Иванова, Любен Ангелов и други.

През 70-те и 80-те години, читалището продължава развитието на тези дейности с младежки състав (Димитър Гюров, Цветан Методиев, Иван Спасов, Емил Любенов, Атанас Василев, Наташа Серафимова, Василка Викторова, Цветанка Викторова, Тинка Петрова, Красимира Милетиева); естрадно сатиричен състав (Борислав Томов, Любен Ангелов, Анета Цветанова, Русин Първанов, Теофил Решетара) и младежки духов оркестър „Маломбра“, с организатор Иван Кондов и оркестранти Пеци Цонев, Йордан Йорданов, Първан Александров и Любен Пирчов.

Детската музикална школа започва своята дейност през 1965 година под ръководството на учителката Славка Каменова, а нейното дело продължава Иван Цонев, под чието ръководство са израснали няколко поколения млади таланти с влечение към музиката, между които са: Ангел Дамянов (понастоящем преподавател по музика в Дания), Красимир Борисов, Красимир Кръстев, Димитър Александров, Цветан Никодимов, Любомир Георгиев, Петър Първанов, Георги Кирилов, Любомир Тодоров и други.

Началото на танцовия състав е положено от Личко Ванчов и Дичко Ключовски, но се извяват още и Тошко Везира, Верко Петраков и други, като тяхното дело продължават младежите Сашко Везира, Дамян Дамянов, Пламен Петров, Върбан Апостолов, Зоя Маринова, Спаска Илиева, Райка Николова, Вилма Тодорова и много други, а ръководители на танцовата дейност във времето са били – Генко Благоев, Надка Лазарова, Серафим Калоянов и други.

В по-новата история, читалището е развивало следните дейности:

- Школа по спортни танци с ръководител Николай Динчев (1993 – 1995 г.);
- Клуб по ориенталски танци с ръководител Дияна Красиминова;
- Кръжок по английски език с ръководители Павлинка Павлова и Веселка Викентиева (2003 – 2006 г.);
- Епизодични детски представления – театрални постановки – „Рибарят и златната рибка“ на Веселин Спасов; „Горската аптека“ на Светлана Миткова; „Зайо в гората“ на Росица Илиева (2000 – 2003 г.).

Към днешна дата читалището вече носи името на основателя си и продължава да развива и обогатява културния живот, запазвайки обичаите и традициите на българския народ, разширява знанията и уменията на хората и ги приобщава към ценностите и постиженията на науката, изкуството и културата чрез:

- Библиотека с над 15 000 книги и интернет зала, осигуряващи достъп до всякаква информация;
- Кино салон с 430 места;
- Група за автентичен фолклор „Расоха“, основан през 2008 година;
- Група за руски и цигански романси „Беръозка“, основана през 2011 година.

Към читалището през 2019 година, функционират:

- Фолклорна формация „Игривите опинки“;
- Детски танцов състав „Шарени мъниста“;
- Певческа група за руски и цигански романси „Беръозка“;
- Певческа група за автентичен фолклор „Расоха“;
- Детска певческа група „Расовче“;

Таблица 22 Културен календар на НЧ „Димитър Вълнев“ (1903), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	174-годишнина от рождението на Христо Ботев - табла показваща делото и живота на Христо Ботев	06.01.
2	Читалището изготвя табло с документални материали запазили се във времето, на кино „Пробуда“ по случай Деня на българското кино, като на този ден преди 107 години е била направена първата публична прожекция на първия български игрален филм „България е галант“ на Васил Гендов	13.01.
3	Бабинден - пресъздаване на обичая „Къпане на бебето“, а празника е свързан с редица ритуали, които отдават почит на бабата, която е бабувала на родилките. Обредното поливане на бабата-акушерка се извършва отпред на стълбите или под плодно дърво	21.01.
4	По случай Деня на пчеларя с подobaващ кът с подробна литература, снимки, икони и мед на закрилника на пчелите Св. Харалампий, като преди празника пред църквата се носи мед, който престоява там, а на другия ден бива осветен и се ползва като лекарство през цялата година. Проведена е и беседа с учениците от ОУ „Христо Ботев“ за запознаване с ползите и традициите в медопроизводството	10.02.
5	Читалището изготвя табло със снимков материал и подробна литература по случай празника Трифон Зарезан, като мъжете	14.02.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
	отрязват три пръчки от три главини и извършват ритуала „зарязване“ - поливане с вино, а един от тях се избира за Цар на лозята	
6	По случай международния ден на пощальоните и куриерите, читалището предава поздравителен адрес на Началника на пощенския клон „Български пощи“ в село Расово.	16.02.
7	Отбелязване на 149 години от гибелта на Апостола на българската свобода Васил Левски - народен воин, идеолог и уредник на българската борба за свобода, а читалището и библиотеката изготвят изложба по случай дейността и живота на Апостола с подробна литература и снимков материал	18.02.
8	Баба Марта връзва мартеници за здраве на деца от ДГ „Щурче“ и ОУ „Христо Ботев“, като поздравени са служителите в кметството, магазините, пощата, заведенията и жителите на село Расово	01.03.
9	Ден на самодееца, пазителя на българщината - фоайето на читалището се украсява за отбелязване на празника с грамоти, медали и фотоснимки от участия на самодейците	01.03.
10	Честване на Националния празник на България - направен е кът с подбрана литература и снимков материал за 144-годишнина от Освобождението на България. Читалището, библиотеката и ОУ „Христо Ботев“ отбелязват празника с рецитал на учениците. Поднасят се венци и цветя през паметника на загиналите жители на селото във войните	03.03.
11	Честване на Деня на жената - читалището подарява на жените-самодейки и служители красиви подаръци по случая, поднасят се букети с нежни цветя и снимки от читалищни участия с хубави пожелание за всички дами	08.03.
12	Тодоровден - читалището и Конна база „Свети Георги“ отбелязват празника с връзване на мартеници за здраве на конете и подаряване на икона на Св. Тодор Тирон на конната база. Показват се различни породи коне и желаещите могат да поюзят и да се снимат за спомен. Танов състав „Шарени мъниста“ към читалището изпълнява празнична програма за участниците и гостите на празника	12.03.
13	НЧ „Димитър Вълнев“ отбелязва Международния ден на здравния работник - професионален празник на всички работещи в сферата на здравеопазването. Поздравителни адреси и букети се поднасят на медицинските представители в селото с благодарност	07.04.
14	Работилница за подготовка по случай предстоящите пролетни празници - Лазаровден, Цветница и Великден	10.04.
15	Лазаровден - читалището и ОУ „Христо Ботев“ организират ритуални обреди по случай празника - децата се обличат в	Април

№	Планирани дейности на читалището	Дата
	лазарски премени и с ритуални песни обикалят къщите в селото и отправят поздрав за здраве и бекет.	
16	Библиотеката към читалището изготвя кт с подбрани книги и снимков материал по случай 146-годишнина от избухването на Априлското въстание	20.04.
17	Великденска работилница - боядисване на великденски яйца и изпълняване на ритуал по заравяне на старото яйце в градината, като символ на плодородие	21.04.
18	Великден - кт с подбрана литература, снимков материал, боядисани яйца и великденски символи	Април
19	Великденска изложба, организирана от ОУ „Христо Ботев“ - групата „Малките лазарки“ към читалището взема участие. Изложбата се състои от богато разнообразие от обредни питки, козунаци и боядисани яйца	26.04.
20	Гергьовден - провеждане на традиционен събор на село Расово, а читалището подсиурява музикална програма от „Духова музика“, село Бело поле през читалището, а танцов състав „Шарени мъниста“ поздравява гостите и жителите на селото	06.05.
21	НЧ „Димитър Вълнев“ участва в откриването на Първия турнир по конен прескок организиран от Конна база „Свети Георги“, а танцов състав „Шарени мъниста“ изнася подготвена програма за поздрав на зрителите и участниците	08.05.
22	Библиотеката при читалището отбелязва 77 от края на Втората световна война, обявен за Ден на победата и Ден на Европа, с табло и подходяща литература	09.05.
23	Честване на „Св. Св. Кирил и Методий“ и обявения Ден на библиотечните работници, а читалището чествити на всички настоящи и бивши библиотекари	11.05.
24	Танцов състав „Шарени мъниста“ взема участие в Национален фолклорен събор „Да е Българското“, проведен в Туристически комплекс „Дядо Йоцо гледа“ в село Очиндол, община Мездра	29.05.
25	Танцов състав „Шарени мъниста“ към НЧ „Димитър Вълнев“ взема участие в XIII Международен събор „Тъпан бие, хоро се вие“ проведено в село Флорентин, област Видин	04.06.
26	Група за руски и цигански романси „Беръзка“ и Танцов състав „Шарени мъниста“ вземат участие във Фолклорен събор „По Спасовден с хоро и песен“ проведен в село Якимово, област Монтана	10.06.
27	Танцов състав „Шарени мъниста“ и групата за автентичен фолклор „Расоха“ вземат участие в XVI Турлашки фолклорен събор „Када кум прасе и ти вречу“ проведен в община Чупрене	13.06.
28	Групата за автентичен фолклор „Расоха“ взема участие в „Гушански събор по Спасовден“ проведен в село Замфирово, община Берковица	18.06.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
29	Танцов състав „Шарени мъниста“ взема участие в 12-ти фолклорен събор „Свидня“ проведен в местността Попов мост, село Георги Дамяново, община Монтана	18.06.
30	Групата за руски и цигански „Беръозка“ взема участие в XIV Национален събор на читалищата в град Бяла	26.06.
31	Групата за автентичен фолклор „Расоха“ участва в XVII-ти Национален събор-надпяване „Авлига пее“ проведен в село Обединение, община Полски Тръмбеш, област Велико Търново	02.07.
32	Танцов състав „Шарени мъниста“ взема участие във Фолклорен събор „Пей и танцувай и на Зелени дел се любивай“ проведен в град Вършец	04.07.
33	Библиотеката към читалището отбелязва 185 години от рождението на Васил Левски с кът от подбрана литература и снимки	18.07.
34	Групата за руски и цигански „Беръозка“ и Танцов състав „Шарени мъниста“ вземат участие в юбилейното 20-то издание на Международния събор „Кадъ Боаз“ проведен в село Салаш, община Белоградчик	23.07.
35	Читалището взема участие с рисунки на 8 ученика в Националния конкурс „Моя любим герой от творчеството на Елин Пелин“	29.07.
36	Групата за автентичен фолклор „Расоха“ е класирана на регионален кастинг за участие в XII Национален събор на народното творчество Копривица	05.08.
37	Групата за автентичен фолклор „Расоха“ взема участие в IV Международен фолклорен фестивал „Ехо от Стовци“ проведен в село Смоляновци	13.08.
38	Танцов състав „Шарени мъниста“ взема участие в IV Международен фолклорен фестивал „Ехо от Стовци“ проведен в село Смоляновци	13.08.
39	Танцов състав „Шарени мъниста“ взема участие на организирания събор „Успение Богородично“ - духовния празник на община Брусарци	19.08.
40	По случай Съединението на Княжество България и Източна Румелия, библиотеката при читалището подрежда кът с подбрана литература, а децата от танцов състав „Шарени мъниста“ поднасят цветя пред паметника на загиналите жители в селото	06.09.
41	Групата за руски и цигански „Беръозка“ взема участие в Шестия традиционен фолклорен събор „Ружинци“ проведен в село Ружинци	10.09.
42	Танцов състав „Шарени мъниста“ взема участие в Шестия традиционен фолклорен събор „Ружинци“ проведен в село Ружинци	10.09.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
43	За 119 година читалището и библиотеката поднасят приветствие и подаръци на първокласниците и подготвителната група на ОУ „Христо Ботев“ за първия учебен ден	15.09.
44	Ден за мащабно национално почистване - читалището и библиотеката се включват в почистването на парковото пространство около читалището, а кампанията е под мотото „Изчисти своето място“	17.09.
45	По случай 114 години от Независимостта на България, библиотеката към читалището подготвя кът с подобрена литература	22.09.
46	По случай Международния ден на учителя библиотеката и читалището подготвят кътове посветени на този ден с подобрена литература и рисунки на ученици от ОУ „Христо Ботев“	05.10.
47	Танцов състав „Шарени мъниста“ взема участие в XV Международен фолклорен фестивал „Кукурузени усмивки“, проведен в село Селановци, община Оряхово	15.10.
48	Групата за руски и цигански „Беръозка“ взема участие в XV Международен фолклорен фестивал „Кукурузени усмивки“, проведен в село Селановци, община Оряхово	15.10.
49	Участие на Групата за руски и цигански „Беръозка“ в XXII Фестивал на патриотичната и антифашистката песен „Сребърни чучулиги“ и XIX Фестивал на фронтовата песен „Альоша“ проведени в град София	30.10.
50	Ден на християнското семейство - читалището представя концертна програма от самодейните колективи	21.11.
51	НЧ „Димитър Вълнев“ и Пенсионерски Клуб на инвалида честват 125-годишнината на НЧ „Христо Ботев“ в село Чупрене, област Видин, с изпълнения на самодейните състави в празничната програма	10.12.

3.4. Народно читалище „Кирил и Методий“ - село Пишурка.

Народното читалище „Кирил и Методий“ е основано на 28.12.1927 година, а първия председател на читалищното настоятелство е Трифон Николов. Въпреки че селото е малко, десетилетия наред читалището поддържа самодейна театрална трупа, която има много представления. Сградата е в задоволително състояние и се използва при всички общоселски тържества, а библиотечния фонд на читалището наброява над 1 500 книги.

Някои от основните дейности на читалището през последните две години са:

- Организиране и участие в празници (Трифон Зарезан, 3 март, 24 май, традиционния събор на селото през месец август и други);
- Сформиране на доброволчески отряд в помощ на възрастните хора с ТЕЛК;
- Пазаруване на храни и лекарства;
- Цепене и внасяне на дърва;
- Косене на дворни места и

тревни площи;

- Разнасяне на книги по домовете на възрастни и трудно подвижни хора;
- Засаждане на 20 броя дръвчета пред сградата на читалището;
- Монтиране на градински пейки и кошчета в двора на читалището;
- Разпространение на разяснителни брошури за Ковид – 19 сред хората с увреждания.

Сградата на читалището е ремонтирана и се използва при всички общоселски тържества, но не разполага с Интернет връзка.

Таблица 23 Културен календар на НЧ „Кирил и Методий“ (1903), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Трифон Зарезан - традиционен ден на лозаря - организиран от НЧ „Кирил и Методий“ и Кметство Пишурка	Февруари
2	Ден на Славянската писменост и култура - организатор НЧ „Кирил и Методий“	Май
3	Организирано посещение на Фолклорния събор в село Чупрене, област Видин	Юни

№	Планирани дейности на читалището	Дата
4	За децата на гости на селото, НЧ „Кирил и Методий“ организира мероприятия предложени от самите деца	Юни-Август
5	Селски събор - организатор НЧ „Кирил и Методий“	Август
6	Коледни и Новогодишни празници - организатор НЧ „Кирил и Методий“	Декември

3.5. Народно читалище „Пробуда - 20.02.1929 г.“ - село Сливовик.

Народно читалище „Пробуда – 20.02.1929 г.“ има над 90 годишна история, като неговата дейност през годините е била изключително разнообразна – библиотечна, художествена, самодейност, кинопрожекции, изложбена дейност, чествания и концерти. Към читалището има група за автентичен фолклор и клуб по шахмат. Читалището организира още и традиционни за селото празници, като Тодоровден, Никулден и други, срещи на ветерани – самодейци, провежда работа с етнически малцинства за изграждане на родолюбие и толерантност.

Читалището също така е организирано гражданска инициатива по възстановяване и облагородяване на исторически обекти и местности в селото. Занимава се и с оказване на помощ на ученици от малцинствени групи при подготовка на учебни материали, участие на доброволни в ремонта на читалището.

Читалищната сграда понастоящем е разрушена и се използва предоставено помещение в общинска сграда с площ около 40 кв. метра, където се намира библиотеката. Читалището разполага с 3 броя компютри, принтер, мултимедия, озвучителна техника и интернет връзка.

Таблица 24 Културен календар на НЧ „Пробуда“ (1929), към 2022 г.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
1	Бабинден - отбелязан в клуба на читалището	21.01.
2	Трифон Зарезан	14.02.
3	Празник на НЧ „Пробуда“ - отбелязан в библиотеката на читалището	20.02.
4	Посрещане на Баба Марта - работилница за направа на мартеници	01.03.

№	Планирани дейности на читалището	Дата
5	Презентация на тема „Освобождението на България“ - съвременен прочит	03.03.
6	Тодоровден - водосвет, конни надбягвания, празненство с музика се организира на площада на село Сливовик	04.03.
7	Културно-музикална програма „За тебе, мамо!“ по случай Деня на жената	08.03.
8	Културно-музикална програма „Пролет иде“ - по-случай отбелязването на Пролетта	22.03.
9	Пресъздаване на обичая „Лазаруване“	Април
10	Боядисване на великденски яйца и пресъздаване на традициите за посрещане на Великден	Април
11	Седмица на детската книга и изкуства за деца	Април
12	Ден на библиотекаря - ден на отворените врати и конкурс под наслов „Чети с нас“	11.05.
13	Ден на Българската писменост - беседа за делото на братята Кирил и Методи	24.05.
14	Еньовден - събиране на билки и запознаване със свойствата им	24.06.
15	Беседа по случай честването на Съединението на България	06.09.
16	Беседа по случай честването на Независимостта на България	22.09.
17	Ден на народните будители и презентация на тема „Будителите на България“	01.11.
18	Никулден - храмов празник с водосвет и раздаване на курбан при църквата „Св. Никола“	06.12.
19	Празнуване на Коледни и Новогодишни празници	24-26.12.

4. ЕЖЕГОДЕН КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР.

Културния календар на община Монтана за периода 2022 обхваща много и разнообразни културни прояви.

Таблица 25 Културен календар на община Монтана за 2022

№	Културна проява	Читалище	Дата
1	Сурвакари	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Януари
2	Обичай „Камила“ – участия в маскарадните фестивали в гр. Перник и гр. Ямбол	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница	Януари
3	Изложба на ръчни плетива под наслов „От раклата на баба“	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Януари
4	Васильовден	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	01.01

№	Културна проява	Читалище	Дата
5	160 години от рождението на Алеко Константинов – витрина с библиотечни документи и обсъждане на творчеството му	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	03.01.
6	145 години от рождението на Пейо Яворов – витрина с библиотечни документи и обсъждане на творчеството му	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	04.01
7	175 години от рождението на Христо Ботев – беседи и изготвяне на витрини и табла за живота и творчеството му	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	06.01.
8	Йордановден	НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Йордан Цеков 1929“ – с. Винище НЧ „Народна просвета 1927“ – с. Горна Вереница НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	06.01.
9	Ивановден	НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Йордан Цеков 1929“ – с. Винище НЧ „Народна просвета 1927“ – с. Горна Вереница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Просвета 1928“ – с. Славотин НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	07.01.
10	Бабин ден – възстановка на обичаи и изложба	НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	08.01
11	Антоновден	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	17.01.
12	Атанасовден	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	18.01.
13	Международен ден на снежния човек	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	18.01.
14	109 години от рождението на д-р Йосиф Иванов – поднасяне на венци и цветя на пред паметника му и посещение на музейната сбирка	НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово	20.01.
15	Ден на родилната помощ / Бабин ден – възстановка на обичая Бабуване. Празнична програма.	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Св. Св. Кирил и Методий 1928“ – с. Белотинци	21.01

№	Културна проява	Читалище	Дата
		НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Йордан Цеков 1929“ – с. Винище НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово НЧ „Просвета 1928“ – с. Славотин НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Събуждане 1922“ – с. Стубел НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	
16	Мартенско ателие, творческа работилница за изработка на мартенички от деца. Украса на Мартенско дърво пред читалището	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	Февруари
17	Посещение в ДГ „Приказен свят“ – беседа на тема: „На улицата е опасно“	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Февруари
18	Трифон Зарезан – възстановка на ритуал, дегустация на вина и други. Конкурс за най-добро бяло и червено вино	НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Събуждане 1922“ – с. Стубел НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	01.02.
19	103 години от рождението на Леда Милева – витрина	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	05.02.

<i>№</i>	<i>Културна проява</i>	<i>Читалище</i>	<i>Дата</i>
20	Вино и любов – Рисуване и вино. Изложба. Лекция за виното. Конкурс за най-хубаво домашно вино	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	14.02.
21	150 години от обесването на Васил Левски – витрини, табла, рецитали, викторини	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	19.02.
22	Месни заговезни – възстановка на обреди и обичаи	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	19.02.
23	200 години от рождението на Найдено Герев – витрина с библиотечни документи и обсъждане на творчеството му	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	23.02.
24	Сирни заговезни – възстановка на обреди и обичаи	НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Просвета 1932“ – с. Клисурсица НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	26.02.
25	Баба Марта – тържества, работилници, изложби, витрини, традиционно връзване на мартеници и конкурс за най-красива мартеничка	НЧ „Св. Св. Кирил и Методий 1928“ – с. Белотинци НЧ „Йордан Цеков 1929“ – с. Винощице НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	01.03.
26	Изработване на мартеници за Дом за възрастни хора с физически увреждания в	НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен	01.03.

№	Културна проява	Читалище	Дата
	село Горна Вереница и за местното население		
27	Ден на самодееца – концерти	НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Събуждане 1922“ – с. Стубел НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	01.03
28	145 години от Освобождението на България от османско владичество – Поднасяне на цветя пред паметници и паметни плочи, витрини с библиотечни документи и празнични концерти	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	03.03.
29	145 години от Освобождението на България от османско владичество и подписването на Санстефанския мирен договор – кът и презентация	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	03.03.
30	Тодоровден	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Просвета 1928“ – с. Славотин	04.03.
31	Ден на жената – тържества, концерти, витрини, изложби на плетива, ястия, детски рисунки и други	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Св. Св. Кирил и Методий 1928“ – с. Белотинци НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Йордан Цеков 1929“ – с. Виноци НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово НЧ „Развитие 1936“ – с. Долна Рикса НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Просвета 1932“ – с. Клисурсица НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене	08.03.

№	Културна проява	Читалище	Дата
		НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово НЧ „Просвета 1928“ – с. Славотин НЧ „Събуждане 1922“ – с. Стубел НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	
32	Ден на пролетта – различни изяви	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Св. Св. Кирил и Методий 1928“ – с. Белотинци НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен НЧ „Просвета 1928“ – с. Славотин НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	21.03.
33	Ден на водата	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница	22.03.
34	Благовещение – възстановка на обреди и обичаи	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	25.03.
35	155 г. от рождението на Максим Горки – витрина	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	28.03.
36	Седмица на детската книга и рисунки на любими приказни герои	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	Април
37	Великденско ателие/работилница. Украсяване на великденски яйца, с различни техники от деца. Витрина	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Април
38	Великденско хоро на площада и изложба на рисунки и яйца	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Април
39	Участие в Национален фолклорен фестивал „Веселие в Елена“ – гр. Елена, обл. Велико Търново	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Април
40	Седмица на детската книга	НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове	01-10.04.
41	Ден на хумора и шегата – витрина с карикатури и беседа	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	01.04.
42	218 години от рождението на Ханс Кристиан Андерсен – витрина и четене на приказки	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	02.04.

№	Културна проява	Читалище	Дата
43	Международен ден на детската книга	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	02.04.
44	Лазаровден – възстановка на обреди и обичаи	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Йордан Цеков 1929“ – с. Винище НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Народна просвета 1927“ – с. Горна Вереница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Събуждане 1922“ – с. Стубел НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер НЧ „Кутловица-2011“ – гр. Монтана	08.04.
45	Великденска изложба	НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово	08.04.
46	Международен ден на ромите	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Звезда-2007“ – гр. Монтана	08.04.
47	Цветница – възстановка на обреди и обичаи, музика, беседи и други	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Народна просвета 1927“ – с. Горна Вереница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	09.04.
48	Боядисване на великденски яйца с деца и родители	НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци	13.04.

№	Културна проява	Читалище	Дата
49	Великден – концерти, витрини, изложби на боядисани яйца и други	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Йордан Цеков 1929“ – с. Винище НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Просвета 1932“ – с. Клисурсица НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	16.04.
50	Великден – възстановка на обреди и обичаи. Изложба. Конкурс за най-добър козунак и най-красиво яйце. Великденски концерт	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	16.04.
51	Великденска програма за цялото население на селото	НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово	17.04.
52	Ден на Земята	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	22.04.
53	Откриване на църквата „Св. Димитър“	НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене	23.04.
54	Световен ден на книгата и авторското право	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	23.04.
55	100 години от рождението на Радой Ралин – витрина с библиотечни документи и обсъждане на творчеството му	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	23.04.
56	100 години от рождението на Петър Ступел – витрина с библиотечни документи и обсъждане на творчеството му	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	27.04
57	„Добре дошли в дома на книгата“	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Май
58	Участие в „Празник на хората“ – гр. Чепеларе, обл. Смолян.	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Май
59	Участие в Национален фолклорен фестивал „Оро се вие червул се кине“ – гр. Петрич, обл. Благоевград	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Май

№	Културна проява	Читалище	Дата
60	Участие във Фолклорен конкурс „Забляло ми агънце“ – общ. Лясковец	НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	Май
61	Участие в различни фолклорни фестивали, събори и други	НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово	Май-Септември
62	Международен на труда – витрини и други	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	01.05.
63	Събор на селото	НЧ „Просвета 1932“ – с. Клисурица	02.05.
64	Гергьовден. Ден на храбростта и Българската армия.	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	06.05.
65	183 години от рождението на Хаджи Димитър – витрина	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	10.05.
66	Ден на библиотекаря	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	11.05.
67	Спасовден – курбан	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	18.05.
68	Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност – празнични програми, изложби, рецитали, викторини и други	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Св. Св. Кирил и Методий 1928“ – с. Белотинци НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Народна просвета 1927“ – с. Горна Вереница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	24.05.
69	Тържество по повод основаването на читалището	НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци	24.05.
70	Празник на читалището	НЧ „Просвета 1928“ – с. Славотин	24.05.

№	Културна проява	Читалище	Дата
71	Художествена програма по повод събора на селото	НЧ „Народна просвета 1927“ – с. Горна Вереница НЧ „Йордан Цеков 1929“ – с. Винощице НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	24.05.
72	Седмица на книгата – разглеждане и обсъждане на книги	НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене	24-30.05.
73	110 г. от подписването на Лондонския мирен договор между държавите на Балканския съюз и Османската империя – изнасяне на беседа с ученици	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	30.05.
74	Световен ден без тютюнопушене – витрина	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	31.05.
75	Седмица на детската книга	НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово	Юни
76	Участие в Турлашки фолклорен събор „Када кум прасе и ти вречу“ – с. Чупрене, общ. Ружинци	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	Юни
77	Участие във Фолклорен събор „Плешивец пее и танцува“ с. Плешивец, общ. Ружинци	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Юни
78	Участие във Фолклорен фестивал „Златната река“ – с. Златна Панега, обл. Ловеч	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Юни
79	Участие в Международен фолклорен фестивал „Атлиманска огърлица“ – гр. Китен, общ. Приморско	НЧ „Събуждане 1922“ – с. Стубел	Юни
80	Участие във Фолклорен фестивал „Пей и танцувай на Зелени дел се любивай“ – гр. Вършец	НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	Юни
81	Участие във Фолклорен фестивал „Свидня“ – с. Говежда, общ. Георги Дамяново	НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	Юни
82	Ден на детето – витрини, рисунки на асфалт, игри, песни, танци, томбола, спортни състезания и други	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Св. Св. Кирил и Методий 1928“ – с. Белотинци НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен	01.06.

№	Културна проява	Читалище	Дата
		НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	
83	Ден на Ботев и на загиналите за свободата и независимостта на България – витрини, екскурзия до връх „Околчица“	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	02.06.
84	Празник на село Благово	НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово	05.06.
85	Художествена програма по повод Свети Дух – събор на село Липен	НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен	05.06.
86	Художествена програма по повод събора на село Крапчене	НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене	11.06.
87	160 години от излизането на в. „Гайда“ – витрина с библиотечни документи и обсъждане	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	15.06.
88	Еньовден – събиране на билки и други	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	24.06.
89	173 години от рождението на Иван Вазов – витрина и викторина	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	27.06.
90	Петровден – местен обичай, курбан за здраве. Провежда се в местността Петрови кръст.	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	29.06.
91	Петровден – празник на селото	НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово	29.06.
92	Петровден	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	29.06.
93	„Лято в библиотеката“ – литературни четения, илюстрации на приказки, занимателни игри, филми и други	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Юли
94	Летни занимания с деца – игри, състезания и други	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	Юли
95	Детски празник „Бабо разкажи ми приказка“	НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци	Юли

№	Културна проява	Читалище	Дата
96	Обичаи „Зажънване“ – възстановка на ритуала на полето.	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Юли
97	Участие в Национален фолклорен събор на народното творчество „Св. Константин“ – гр. Пещера, обл. Пазарджик	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Юли
98	Участия на самодейни състави във фолклорни фестивали, събори и други	НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци	Юли - Август
99	Приложни и изящни изкуства за деца и възрастни. Забавно лято в библиотеката. Маратон на четенето, библиотекар за една седмица, деца четат на деца и други	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Юли - Август
100	Организиране на летни кръжоци по фотография и подреждане на изложба	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница	Юли - Септември
101	Лятна читалня на открито в парка и в двора на училището по предварително изготвена програма	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница	Юли - Септември
102	Участие в кампанията „Чети с мен“	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница	Юли - Септември
103	Летен празник – курбан по повод църковния празник на Св. безсребърници Козма и Дамян	НЧ „Събуждане 1922“ – с. Стубел	01.07.
104	Втори кулинарен фестивал	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	01.07
105	186 години от рождението на Васил Левски	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница	18.07.
106	Спортни състезания – турнири по футбол, народна топка, тенис на маса, шах и други	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Август
107	Лято в библиотеката – различни мероприятия, колективно четене на книги и акция за събиране на невърнати книги	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	Август
108	Фолклорен събор „Пъстрина пее и танцува“	НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово	Август
109	Участие във Фолклорен фестивал „Ченге пее и танцува“ – с. Аспарухово, обл. Варна	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Август
110	Фолклорен празник „Пъстрина пее“	НЧ „Събуждане 1922“ – с. Стубел	Август
111	Участие във Фолклорен празник „Пъстрина пее“ – с. Стубел	НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	Август
112	Фолклорен събор „Китка“ – с. Студено буче и раздаване на курбан за здраве	НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	Август
113	Отбелязване на празника „Богородица“	НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен	Август
114	Ден на градинаря – беседа	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	01.08.
115	Курбан за здраве и бекет по случай Илинден в местността Камен кръст	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	02.08.
116	120 години от избухването на Илинденско – Преображенското въстание – кът в библиотеката	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	02.08.

№	Културна проява	Читалище	Дата
117	Родова среща – Празник на селото	НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове	04.08.
118	Фолклорен празник – „Пъстрина 2023“	НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци	05.08.
119	Курбан	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	26.08.
120	Тържество на читалището и фестивал „Родило се, преродило“, с участие на колективи от други читалища	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Септември
121	Изложба на детски рисунки на тема „Пъстрина 2023“	НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци	Септември
122	Участие в „Фолклорен извор 2023“ с. Ружинци – традиция и фолклор	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Септември
123	Програма от самодейците при читалището във връзка с откриването на учебната година	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Септември
124	Участие в Национална фолклорна среща „Китен и приятели“ – гр. Китен, общ. Приморско	НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	Септември
125	125 години от рождението на Димитър Талев – витрина и обсъждане на творчеството му	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	01.09.
126	Съединението на България – витрина	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	06.09.
127	Курбан на селото	НЧ „Просвета 1932“ – с. Клисурсица	17.09.
128	Европейски ден без загинали на пътя – витрина	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	21.09.
129	Ден на независимостта на България – витрини и изнасяне на беседи свързани с историческото събитие	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	22.09.
130	Литературни четения и изнесени часове по СИП – БЕЛ в компютърната зала на читалището с ученици	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница	Октомври
134	„Децата за децата – България“ – участие в картоненото предизвикателство	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница	Октомври
132	Художествена програма по повод събор на село Славотин	НЧ „Просвета 1928“ – с. Славотин	Октомври
134	Ден на възрастните хора – празнична седянка с литературно музикална програма, беседи и концерт	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	01.10.

№	Културна проява	Читалище	Дата
		НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	
135	120 години от рождението на Джон Атанасов – беседа с ученици	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	04.10.
136	100 години от рождението на Апостол Карамитев – обсъждане на творчеството му	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	17.10.
137	Участие в програма в честването на Димитровден – общоселски курбан	НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене	26.10.
138	Събор на селото	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица	30.10.
139	Ден на народните будители – изложби, витрини, литературно четене и други	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Св. Св. Кирил и Методий 1928“ – с. Белотинци НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	01.11.
140	Св. Козма и Дамян /зимен празник/ – курбан	НЧ „Събуждане 1922“ – с. Стубел	01.11.
141	Участие с програма в Архангеловден – общоселски курбан	НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	08.11.
142	143 години от рождението на Йордан Йовков	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	09.11.
143	Събор на село Сумер	НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	11.11.
144	Ден на християнското семейство – тематична вечер „Ценностите на християнското семейство в днешни дни“, беседи и витрини	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	21.11.

№	Културна проява	Читалище	Дата
		НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене НЧ „Просвета 1928“ – с. Славотин НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	
145	110 години от рождението на Асен Босев – четене на приказки в ЦДГ „Приказен свят“	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	22.11.
146	Работилницата на Дядо Коледа. Изработване на сурвачки	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Декември
147	Работилница „Коледни обичаи“. Конкурс за коледна украса на къща/дом	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	Декември
148	Конкурс за най-оригинално писмо до Дядо Коледа	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	Декември
149	Посрещане на Коледните и Новогодишни празници с концерти, томболи и други	НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Народна просвета 1927“ – с. Горна Вереница НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница НЧ „Развитие 1936“ – с. Долна Рикса НЧ „Пробуда 1928“ – с. Крапчене НЧ „Народен будител 1927“ – с. Николово	Декември
150	Коледно-новогодишно тържество	НЧ „Селска пробуда 1927“ – с. Долно Белотинци НЧ „Просвета 1932“ – с. Клисурсица	Декември
151	Новогодишен концерт	НЧ „Асен Йосифов 1926“ – с. Габровница	Декември
152	Новогодишно тържество. Програма от самодейците	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Декември
153	Бъдни вечер – възстановка на обичая и изложба на ястия, характерни за този ден	НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене	Декември
154	Дядо Коледа и Снежанка на посещение в ДГ „Приказен свят“	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Декември
155	Коледни подаръци за най малките от Дядо Коледа и Снежанка	НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци	Декември
156	Коледни празници – коледна работилница и конкурс за снежни човеци	НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	Декември
157	Коледна програма за жителите на селото и Дядо Коледа ще раздава подаръчета на малки деца	НЧ „Пробуда 1926“ – с. Липен	Декември
158	Световен ден за борба със СПИН – витрина	НЧ „Христо Ботев 1928“ – с. Долна Вереница	01.12.
159	Международен ден на хората с увреждания	НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	03.12.
160	Честване на Никулден	НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	06.12.

№	Културна проява	Читалище	Дата
161	Бъдни вечер – възстановка на обреди и обичаи, витрини и изложби	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица НЧ „Народна просвета 1908“ – с. Смоляновци НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	24.12.
162	Коледа – възстановка на обреди и обичаи. Коледно тържество.	НЧ „Св. Св. Кирил и Методий 1928“ – с. Белотинци НЧ „Наука 1928“ – с. Вирове НЧ „Христо Ботев 1929“ – с. Сумер	25.12.
163	Коледари/коледуване	НЧ „Просвета 1921“ – с. Благово НЧ „Йордан Цеков 1929“ – с. Винице НЧ „Еленко Ценов 1896“ – с. Горно Церовене НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	25.12.
164	Дядо Коледа ще раздава подаръци на децата	НЧ „Събуждане 1922“ – с. Стубел	25.12.
165	Коледа – общоселско тържество с музика, посрещане на Дядо Коледа и раздаване на подаръци	НЧ „Изгрев 1927“ – с. Студено буче	25.12.
166	Новогодишна забава	НЧ „Народна просвета 1926“ – с. Д-р Йосифово	30.12.
167	Тържествено посрещане на Новата 2024 година	НЧ „Пробуда 1929“ – с. Безденица	31.12.

Ежегодния културен календар на общината Медковец за 2022 г., включва разнообразни културни прояви, особено поради факта, че през последните години има увеличен интерес на гражданите към културните прояви.

Таблица 26 Културен календар на община Медковец за 2022 г.

№	Културна проява	Читалище	Дата
1	Честване на Бабинден	НЧ „Просвета - 1927“ с. Аспарухово	21.01.
2	Ден на пчеларя (публикация за местен пчелар)	НЧ „Развитие - 1898“ с. Медковец – Дневен център за възрастни хора	10.02.
3	Честване на Трифон Зарезан, Дегустация на домашно вино и изпълнение на обичая „Зарязване на лози“	НЧ „Развитие - 1898“ с. Медковец – Дневен център за възрастни хора	14.02.
4	Празник на Народно читалище „Пробуда“	НЧ „Пробуда – 20.02.1929“ с. Сливовик	20.02

№	Културна проява	Читалище	Дата
5	Отбелязване на Международния ден на майчиния език	НЧ „Димитър Вълнев - 1903“ и ОУ „Христо Ботев“ с. Расово	21.02.
6	Участие на фолклорна формация „Игривите опинки“ към НЧ „Просвета“, в Международен фестивал „Фършанги“ – село Бърдарски геран	НЧ „Просвета - 1927“ с. Аспарухово	22.02.
7	Ден на Баба Марта	НЧ „Димитър Вълнев - 1903“ и ОУ „Христо Ботев“ с. Расово	01.03.
8	Тодоровден: водосвет и конни надбягвания	НЧ „Пробуда - 20.02.1929“ и кметското наместничество с. Сливовик	07.03.
9	Световен ден на холокоста и спасението на българските евреи – презентация	НЧ „Димитър Вълнев - 1903“ и ОУ „Христо Ботев“ с. Расово	10.03.
10	„Хей, ръчички!“ – приказен ден в детската градина (ДГ „Слънчева дъга“)	НЧ „Развитие - 1898“ с. Медковец	16.03.
11	Среща на председатели на различни етноси, живеещи в село Расово и разговор на тема „Расова дискриминация и етническа толерантност“	НЧ „Димитър Вълнев - 1903“ и ОУ „Христо Ботев“ с. Расово	21.03.
12	„Животът е нашата сцена“ – представление, организирано от „Театрално студио“ по повод Международния ден на театъра	НЧ „Развитие - 1898“ с. Медковец и СУ „Отец Паисий“	27.03.
13	Празник на ромската култура	НЧ „Развитие - 1898“ с. Медковец и СУ „Отец Паисий“	08.04.
14	„Книгата като потребност“ – среща с читатели по повод Деня на книгата и авторското право	НЧ „Развитие - 1898“ с. Медковец и СУ „Отец Паисий“	23.04.
15	„Априлското въстание в българската история“ – изложба на публикации, посветени на Априлското въстание	Село Медковец	Април
16	Традиционен събор на село Расово, тържествена литургия и концерт	Село Расово	06.05.
17	„Европа и България“ – среща с представител на административна институция	НЧ „Развитие - 1898“ с. Медковец и СУ „Отец Паисий“	09.05.
18	Международен ден на музеите – беседа за необходимостта от музеи.	НЧ „Димитър Вълнев - 1903“ и ОУ „Христо Ботев“ село Расово	18.05.
19	Спасовден	Село Аспарухово, НЧ „Просвета – 1927 година“	28.05.

№	Културна проява	Читалище	Дата
20	„Българските автори в моята библиотека“ – среща разговор, посветена на годишнини на български автори	НЧ „Развитие – 1898 г. с. Медковец“, СУ „Отец Паисий“	Май
21	„Чисто, чисто и красиво“ – конкурс за снимка за чиста околна среда	Село Медковец	05.06.
22	„В молитвите ни дъжд вали“ – традиционен молебен дъжд на Спасовден	Община Медковец, НЧ „Развитие – 1898 г. с. Медковец“, Църковно настоятелство на храм „Света Параскева“	06.06.
23	„С приятели на купон“ – празник посветен на приятелите	Община Медковец, НЧ „Развитие – 1898 г. с. Медковец“	09.06.
24	„Багачина пее и танцува“ – участие на фолклорна формация „Игривите опинки“	НЧ „Просвета – 1927 година“	22.06.
25	Еньовден – събиране на билки	НЧ „Пробуда – 20.02.1929 г.“	24.06.
26	Ритуал „Откриване на жътвата“ – участие на фолклорна формация „Игривите опинки“	НЧ „Просвета – 1927 година“	04.07.
27	Събор на народното творчество, гр. Копривицица – участие на фолклорна формация „Игривите опинки“	НЧ „Просвета – 1927 година“	07-09.08.
28	Международен ден на младежта – среща на младежки групи с представители на различни институции	НЧ „Развитие – 1898 г. с. Медковец“	12.08.
29	Традиционен събор на село Пишурка	НЧ „Кирил и Методий“ и кметско наместничество Пишурка	28.08.
30	Международен фолклорен събор „Стишко посело“ в гр. Пожаревац – участие на фолклорна формация	НЧ „Просвета – 1927 година“	29.08.
31	135 години от Съединението на Княжество България с Източна Румелия – изложба	НЧ „Димитър Вълнев - 1903“ с. Расово	06.09.
32	Среща с поет и музикант, роден в региона, по повод деня на музиката и поезията	Село Аспарухово, НЧ „Просвета – 1927 година“	Октомври
33	Традиционен събор „Медковска есен с танц и песен“, посветен на храмовия празник на село Медковец	Община Медковец, НЧ „Развитие – 1898 г.“, с. Медковец	10-11.10.
34	„Силата на хляба“ – ритуално изработване на хляб и хлебни изделия по повод Световния ден на хляба	Община Медковец, НЧ „Развитие – 1898 г.“, с. Медковец и СУ „Отец Паисий“	16.10.
35	Ден на християнското семейство – „Семейство и традиции“, програма посветена на празника	Община Медковец, НЧ „Развитие – 1898 г.“, с. Медковец	21.11.
36	„Съкровициница в сърцето“ – програма, посветена на Деня на хората с увреждания	Община Медковец, НЧ „Развитие – 1898 г.“, с.	03.12.

№	Културна проява	Читалище	Дата
		Медковец и СУ „Отец Паисий“, Клуб на хората с увреждания, Дневен център за възрастни хора	
37	„Доброволчеството – човеколюбие в действие“ – организирани дейности по повод Международния ден на доброволеца	Община Медковец, НЧ „Развитие – 1898 г.“, с. Медковец и СУ „Отец Паисий“, Клуб на хората с увреждания, Дневен център за възрастни хора	05.12.
38	Храмов празник с водосвет и раздаване на курбан	НЧ „Пробуда – 20.02.1929 г.“ И кметско наместничество Сливовик	06.12.
39	„Звездичке елхова, изгрей“ – запалване на коледни светлини, празнична програма	Община Медковец, НЧ „Развитие – 1898 г.“, с. Медковец и СУ „Отец Паисий“	Декември

5. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ.

Територията на общините Медковец и Монтана се характеризира с богата и разнообразна култура, която и до днес се развива и обогатява от многобройните читалища на територията и от техните членове. Всяко читалище притежава собствена и уникална културна дейност, самодейни групи и индивидуални членове. Празнуват се някои национални празници, както и такива, които не са включени в календара, изпълняват се ритуали по стари традиции и обичаи, чрез които запазват автентичността им или пък вкарват съвременна нотка в тях, за да могат да останат хем автентични, хем и да бъдат леко осъвременени.

1. Народно читалище „Пробуда“ (1929) в село Безденица, има създадена богата читалищна история от годините на създаването си до днес, с много членове, които са извършвали най-разнообразни културни дейности - за забавление и за учение. Читалището разполага със собствена сграда, както и библиотека с богат библиотечен фонд, но членовете на читалището намаляват все повече, пропорционално с намаляването на населението. Бавното замиране на културно-просветната дейност на територията на село Безденица би било голяма загуба, а предотвратяването на това явление, може да се подсигури с правилна реклама на читалището, показност, участия, популяризиране на все още съществуващите самодейни групи и индивидуални самодейци. Това ще покаже

нуждата на хората от този тип дейности, за да може културата и просветата да бъдат съхранявани, там където съществуват в пълния си блясък.

2. Народно читалище „Св. Св. Кирил и Методий“ (1928) в село Белотинци не показва признаци на богата история, но развитието на читалището се основава на професионалния опит на членовете, и местните традиции и особености на селото. Мисията на читалището и библиотеката към него е да подпомагат културното, образователното и просветното развитие на населението. Читалището ежегодно организира провеждането на местните празници. Читалищната библиотека разполага с над 5 000 тома книги и има доста постоянни посетители. За съжаление материално-техническата база на читалището е остаряла, което налага нуждата от ремонт и реконструкция, което е препоръчително действие за комфорта и удобството, както на членовете, така и на посетителите на читалището и библиотеката. Единствено 60 местния салон е ремонтиран и в добро състояние, където се провеждат голяма част от събитията и тържествата.

3. Народно читалище „Просвета“ (1921) - село Благово има над 100 годишна история, а в читалището членуват 51 души, а всичките му членове са жители на селото. Към читалището има работилница за приложно изкуство, клуб по краезнание, фолклорна танцова група и група за обичаи, което показва, че читалището развива както културна, така и художествена дейност - образователна и едновременно интересна и забавна. Колективите към читалището участват активно в провеждането и организирането на всички местни празници, а събора на селото е празника на „Светия дух“. Читалищната библиотека разполага с богат книжен фонд, а постоянните читатели, посещаващи библиотеката са над 40 души. Читалището е кандидатствало по програма „Глобални библиотеки - България“, чрез която са били предоставени - компютърна техника, мултимедия и други и посредством които организират различни обучения, консултации и други, с които подпомагат социалния живот на населението в селото.

4. Народно читалище „Йордан Цеков“ (1929) - село Вiniще - читалището има 51 членове към днешна дата, а по случай 90-тата му годишнина е направен основен ремонт, чрез който са подновени основните помещения. Този ремонт силно е спомогнал за комфорта и добрия естетически облик на читалището. Читалището има богата история, с много изявени членове и самодейци през годините, много председатели всичките с различни професии и интереси. Читалището през годините е развивало голяма художествена самодейност - творческа група, певческа група, буфосинхроничен състав, танцов състав и театрални представления. Колективите са участвали както през години, така и до днес в много фестивали, събори и други подобни мероприятия, на регионално, национално и международно ниво. Библиотеката в периода 1991-1996 г. е била снабдявана

от УНБ „Гео Милев“, след което книгоснабдяването е преустановено. Към момента библиотеката разполага с повече от 4 000 библиотечни единици, а за популяризирането ѝ се предвиждат организираните конкурси за най-добър читател. Към днешната дата към читалището функционират: група за народни танци и певческа група от малки деца, които участват на най-различни фестивали и събори. Читалището получава подкрепа от община Монтана и фондация АГОРА, за създаването на младежки клуб през 2017 г., а през 2020 г. читалищната библиотека получава дарение на литература от местни жители. Празнуват се много и най-различни празници. Читалището към момента се помещава в сградата на кметството, а добра възможност би било да бъде построена и самостоятелна сграда за читалището.

5. Народно читалище „Наука“ (1928) - село Вирове - читалището има богата история, започваща с годината на учредяването му - 1928, а целта, която си залага то е, да се работи против невежеството в селото. Поради това, същата тази година се закупуват 50 книги, списания и вестници, които поставят началото на библиотеката, която към днешна дата разполага с повече от 5 000 тома книги. Още от създаването му читалището развива голяма дейност - театрална, библиотечна, художествена, самодейна, изложбена, чествания и концерти и е имало също така и група за народни песни, театрален състав, детска певческа група, танцов и духов състав. Строителството на сегашната сграда на читалището започва през далечната 1956 година, а 1959 година завършва, а днес тя разполага със салон с 300 места и други помощни помещения. Читалището днес е символ на силния и борбен дух на жителите на селото, като то е обновено с помощта на кмета на Монтана, с цел постигането на комфорта на всички членове на читалището и жители на селото. Традиция на читалището освен празнуването на всички празници е и честването на рождениите дни на всички членове на читалището.

6. Народно читалище „Асен Йосифово“ (1926) - село Габровница - читалището е с почти 100 годишна история, която е изключително богата и интересна. Първият представител на читалището бил Асен Йосифов, който му дава наименованието „Светлина“, а по-късно, след като той се разболява от неизлечима болест в разцвета на читалището, той си отива и в негова памет прекръстват читалището на негово име. Съставите към читалището, които функционират и до днес са: фолклорен детски състав за народни танци, група за модерни танци, детски състав за народно творчество и кукерски състав „Камила“, а през годините е се е извършвала и театрална дейност. Кукерския състав „Камила“ е едно изключително, уникално и единствено по рода си в областта, тъй като изпълнява стария обичай Камила, който ежегодно се представя във фестивала в Перник и Фестивала „Кукерландия“ в град Ямбол и печели множество отличия. Изключителна възможност за групата, а и за читалището, би било тя да се финансира, за да може да изпълнява обичая не само у нас, а и в чужбина и да показват с

гордост културната ни дейност, а освен това и да популяризират този невероятен обичай сред по-голям контингент хора. Към читалището има още и Клуб „Дядовата ръкавичка“ и Клуб „Кукуери“. Библиотечния фонд на читалищната библиотека е над 7 000 тома книги, която посещават 81 редовни читатели. Сграда на читалището е започнала ремонт през 2019 година, която от своя страна е предоставена на читалището безвъзмездно от община Монтана. Към читалището има организирани и социални дейности като: курсове и обучения за етнически малцинства, курсове по компютърна грамотност, изграден компютърен център по Програма „Глобални библиотеки - България“ и други. Културния календар на читалището, където са включени всички празници и участия също е богат и те се честват ежегодно.

7. Народно читалище „Просвета“ (1927) - село Горна Вереница - читалището е създадено през 1927 г. и към него в момента членуват 51 жители на селото, като дейността на читалището не е особено богата и се концентрира основно в честването на традиционни празници. Добра възможност за читалището би било развитие на нови дейности, създаването на състави и други, с цел бъдещото опазване, а също така и популяризиране на традициите, обичаите и културата, привличането на младите хора и тяхното образование. Към читалището има функционираща библиотека, но за съжаление липсват материални активи, като компютър и интернет достъп, които могат да бъдат подсиgurени чрез кандидатстване по различни проекти и програми, които също ще дадат по-големи възможности за бъдещото развитие на културно-просветната дейност на читалището.

8. Народно читалище „Еленко Ценов“ (1896) - село Горно Церовене - читалището е с над 100 годишна история, основано от 20 члена, които по онова време били учители в тогавашното училище. Читалището било основано под името „Събуждане“, а през 1951 г. бива преименувано на „Еленко Ценов“. Членовете на читалището към днешна дата са 98 жители на селото. От самото му начало били сформирани театрален колектив, певчески и танцов състав, а по-късно и състав за местен фолклор и кръжок по художествено слово. Самодейците към читалището участват в общо 5 национални събора в Копривица до 2005 г. Самодейните колективи през годините получават редица отличия, грамоти и благодарности за изявиите си и любовта им към културното наследство. И до днес самодейците от читалището, а и жителите на селото празнуват местните традиционни празници. През 2021 г. се сформира детска певческа група и театрален колектив, а през 2022 г. - танцов състав. При основаването на читалището, библиотеката към него разполага с 816 тома книги, а днес книжния фонд е над 4 000 тома, като получават и дарения от РЕКИЦ Монтана. В библиотеката се провеждат разнообразни мероприятия - седмица на детската книга, маратон на четенето, изложба на детски рисунки, изработване на табли и витрини по различни поводи и други, което

дава възможност на децата да заобичат четенето и културно образователните дейности, а също така и мотивира младите да четат повече. Дейността на читалището от създаването му, до ден днешен е насочена към проучване, съхранение и разпространение на местния фолклор и осъществяване на приемственост в културното наследство. Към читалището функционират - детска певческа група за народни песни, танцов състав и кулинарен кръжок, които участват в общински, регионални и международни събори и конкурси.

9. Народно читалище „Народна просвета“ (1926) - село Доктор Йосифово - читалището е учредено с помощта на тогавашния учителски колектив, а за председател е избран Мито Николов - местен учител, а по-късно на негово място Георги Попов, който е директор на същото училище. През 1934/1935 г. започва строежа на читалищната сграда, който се осъществява с лични средства и доброволен труд от населението, като същата тази сграда се използва и до днес, като тя разполага с фойе, малък салон, голям салон и два броя гримьорни на първия етаж, и библиотека, стая на секретаря, хранилище и балкон към големия салон - на втория етаж. Макара и нуждата от извършване на частични ремонти, общото състояние на сградата е добро. След построяването ѝ започват да функционират - духов оркестър, театрален състав и певчески хор, а по-късно четиригласен хор, детски кръжок по акордеон, художествено слово и фото клуб, като поради извършването на всички тези дейности, читалището през 1960 г. е обявено за образцово читалище. Макар и преломните години и трудности, както за цялата страна, така и за НЧ „Народна просвета“ то все пак съумява да запази своята идентичност, както и запазването и пресъздаването на народни обичаи и традиции, които изпълняват самодейните състави към читалището, които са: танцова група за автентични и обработени народни танци, група за изворен фолклор, група за мажоретни и модерни танци и женска певческа група, които участват в многобройни събори, конкурси и фестивали. Към действащата библиотека в читалището има над 7 000 тома книги, а читалището работи в тясно взаимодействие с училища и други читалища. Всичко това показва, изключителна популярност на културните дейности и културното наследство, както сред млади, така и сред стари, поради което и традициите и обичаите в селото са запазени.

10. Народно читалище „Селска пробуда“ (1927) - село Долно Белотинци - нарочното читалището е учредено от хора, водени от желанието да съхраняват традициите и да се сплотяват с хората от селото, а стремежа към развитие и прогрес създават местното читалище през 1927 г. През всички години на съществуване на читалището - от учредяването му до днес, то съумява да поддържа огъня на знанието, обогатява духовния и културен живот, съхранява и развива българските традиции и обичаи. Към читалището в момента функционират два самодейни колектива- танцов състав и певческа група,

които редовно вземат участие в различни събития от общинско ниво. Читалищните дейци участват и в специални обучения, като например: информационни срещи относно система „Живи човешки съкровища“ и опазване на нематериалното културно наследство, организирано от РЕКИЦ Монтана; обучение „Мобилизиране на ресурси“ с организатор - платформа АГОРА; обучение и помощ на счетоводната отчетност - РЕКИЦ Монтана; обучение-тренинг „Емоциите са моя съюзник“ по проект на НЧ „Фар 1930“; съвместен семинар на РЕКИЦ-Монтана и РЕКИЦ-Враца на тема „Как да популяризираме читалището“ и други. Читалищната сграда е претърпяла цялостен ремонт - външен и вътрешен, като в този ремонт вложител е община Монтана. НЧ „Селска пробуда“ предприема много разнообразни действия относно популяризирането на читалището, читалищната дейност, традициите, обичаите, културата, чрез което мотивира млади и стари, да вземат активно участие в тези дейности и самосъзнателно да желаят да опазват културното си наследство.

11. Нарочно читалище „Христо Ботев“ (1928) - село Долна Вереница - народното читалището в село Долна Вереница, съществува от 1928 г., а към момента в него членуват 56 члена, и няма функциониращи състави, но пък това от своя страна не пречи на читалището да има много богат културен календар, в който да отбелязват като общност всички традиционни и нетрадиционни празници. Читалището се помещава в кметството на селото, като към него има и библиотека, която е в отлично състояние и след ремонт, но за съжаление не разполага с компютър и интернет. Те на свой ред биха могли да се предоставят на читалището, чрез кандидатстване по програма и/или проект, чрез който не само ще обогатят материалната си база, но и ще популяризират читалището и дейностите му. Доброволческите и социалните дейности, които читалището изпълнява са: почистване района на читалището, здравна беседа съвместно с Превантивно-информационен център към ОбСНВ, почистване на паметника в селото, хигиенизиране на сградата и боядисване на пейките, както и различни екоинициативи.

12. Народно читалище „Развитие“ (1936) - село Долна Рикса - читалището осъществявало добра съвместна работа с училищните ръководители в селото. Театралната самодейност към читалището се развива с бързи темпове и се осъществява както от възрастни, така и от ученици и са изнесени редица пиеси, а за салон за изнасянето им е служела най-голямата зала на старото училище. Със средствата събирани след изнасяните пиеси са закупувани книги за читалищната библиотека, която се намирала в учителската стая на училището. Строителството на читалищния дом е започнало през 1965 г. със средства от самооблагането на населението, като средствата не са били достатъчни и обекта е замразен до 1970 г., а по-късно през 1974 г. строителството е завършено, чрез финансиране от Окръжен съвет Михайловград. Читалищната сграда разполага с кинозалон, балкон, библиотека и читалня, а към него се

сформират духов оркестър и група за народни песни и танци, които вземат участие във фестивала в Копривица и завоюват големи отличия. Читалището през 1986 г. е удостоено с орден „Кирил и Методий“ втора степен. През годините, читалището развива богата дейност, празнувайки всички празници с участие на децата и жителите на селото, организиране на екскурзии, а в големия салон на читалището се е прожектирал филм веднъж седмично. През 2017 година се извършва ремонт на покрива на читалището, а през 2018 г. се открива компютърна зала финансирана от община Монтана и платформа АГОРА в рамките на проект „Активни общности: изграждане на проект за промяна“. Това дава възможност на читалището да се развива по-сериозно от социална гледна точка. Към момента, членовете на читалището са 56 души, а към него няма функциониращи фолклорни състави, но това не спира членовете на читалището да празнуват традиционни български празници. Материално-техническата база на читалището не е в особено добро състояние, тъй като се нуждае от по-голям ремонт, който ще подобри комфорта на членовете и естетическата визия на този храм на културата.

13. Народно читалище „Просвета“ (1932) - село Клисурсица - основоположници на културната дейност в селото са семейство учители и двама от по-будните жители на селото, като по това време читалището не е имало сграда и е използваната базата на старото училище. Самодейността, която е развивало читалището по онова време е духова музика и певческа група. През 1961 г. започва строежа на читалищната сграда, в която сега има салон, библиотека и клубове, а строежа на сградата приключва 1964 г., когато вече е имало и група за рецитиране на стихове. В периода 1970-1980 г. читалището е имало театрален колектив, който жънал голям успех и популярност, както сред местните, така и сред съседните села. Празнуват се традиционни български празници, а библиотеката към читалището разполага с фонд от над 3 000 библиотечни единици и има предложения за дарения от местни жители. За съжаление важна роля в читалищната дейност оказва намаляването на броя на населението, като това би могло да се промени, чрез популяризиране на културните дейности, кандидатстване по проекти и програми и други в помощ на рекламиране, а и опазването на културното наследство.

14. Народно читалище „Пробуда“ (1878) - село Крапчене - то е първото читалище създадено в селото, а името, което първоначално дават на читалището е „Селска пробуда“, но властта не се съглася с него и то остава само „Пробуда“. Първоначално читалището не е имало собствена база и за такава се е ползвало местното училище. През 30-те години отваря и читалня към читалището. Читалището през години провежда и полезна просветна дейност - лекции по здравеопазване, готварство, шивачество, общуване, които завършват със съответните изложби. През този период се изгражда също така и въздържателно дружество (да не се пуши/пие). През 1945 г. е създаден и

състав за духовна музика, освен театралния колектив, който просъществува 10 години. По-късно към читалището се сформира и женско дружество с хор и театрален състав и са провеждани кампании за набиране на книги за библиотеката. През 1961 г. се сформира и старчески танцов състав, който носел много радост и гордост, а и много отличия, но през 1990 г. прекратява дейността си поради ред причини. През 1971 г. се сформира джаз-оркестър. През 1983 г. се възстановява обичая „Кумичане“, който става празник на селото и се провежда и до днес. В периода 2014-2019 г. се усеща напредък в културно-масовата дейност на читалището, като се празнуват различни традиционни празници, организират се екскурзии и други общоселски тържества и празници. През 2020 г. се усеща активизиране на населението за участие в живота и дейността на читалището, а библиотеката развива нова форма на библиотечна дейност - раздаване на книги или още Мобилна библиотека, което е от изключителна помощ за възрастните хора и тези със затруднения. През лятото се организират занимания за деца, сформирали са се група за обичаи и обреди, която взема участия в много събори, фестивали и тържества, организиран е също и танцов състав с хората на стария такъв. През 2022 г. читалището печели проект по платформа АГОРА, с който обновява лика на парка.

15. Народно читалище „Пробуда“ (1926) - село Липен - духовният живот в селото започва още през турско робство 1847 г., а през 1884 г. се започва изграждане на училищна сграда с труда и парите на хората от селото. Построеното училище става приют на просвета, култура и обществен живот, център на културно-обществената и прогресивна мисъл на селото, а благодарение на будни дейци започва и организирането на културна-просвета, събрания, театрални постановки, увеселителни забави. През 1926 г. се създава читалището и към него и малка обществена библиотека. През годините се оформят театрална, певческа и хореографска група, които са изпълнявали автентични песни и хора. През 1959 г. започва строителството на днешния читалищен дом, а през 1960 г. сградата е завършена. След завършването на сградата се създават състав за духовна музика, певческа група за автентичен фолклор, танцов състав за автентичен фолклор, женска певческа група и театрална група. Съставите участва в 10 Национални събора в Копривщица, където получават много награди и отличия, а през 1976 г. читалището е наградено с най-високото отличие за времето си - орден „Кирил и Методий“. И до днес читалището успешно продължава да жъне успехи по сцените на най-различни фестивали и събори. Освен многобройните постижения и отличия на самодейните състави, читалището развива и добра библиотечна дейност, като библиотеката разполага с около 5 050 книги. През 2022 г. читалището кандидатства по програма на МК за обновяване на местните библиотеки, като то е одобрено и библиотечния фонд следва да бъде обновен. Читалището разполага и с компютри, дарение от Теленор България и взема активно участие в проектите на платформа АГОРА и община Монтана, където през 2019 г. е спечелен проект, за изграждане на фолклорна работилница. През 2022 г. читалището по

същата инициатива участва и с друг проект, за ремонтно освежаване и оборудване на библиотечната част на читалището, където също получава одобрение и вече е на път към завършване. Общия брой членове на читалището към момента е 70, а към него функционират: танцов състав за обработен фолклор, танцов състав за автентичен фолклор и певческа група за автентичен фолклор. Проектните дейности на читалището са две - към платформа АГОРА и по програма „Българските библиотеки“.

16. Народно читалище „Народен будител“ (1927) - село Николово - то се учредява по инициатива на 27 човека, част от тях учители, като читалището няма своя сграда и се помещавало в сградата на Първа Аврамова, където се е заплащал наем. След това читалището е развивало своята самодейност в сградата на училището. През 1944 г. към читалището се открива курс за огромотяване на неграмотното население и се създава самодееен хор, а през 1958 г. започва строеж на читалищната сграда, а през това време се създава и певчески хор. В готовата читалищна сграда се помещава също така и библиотека, а както през годините, така и до днес, читалището е място за културни събития и мероприятия за жителите и самодейците от селото. В читалището функционира пенсионерски клуб, в който членуват 60 души и имат собствена сграда, а общия брой членове към читалището е 65 души. Библиотечния фонд с който разполага библиотеката е над 2 000 тома литература. Самодейните състави, които функционират към читалището са: детски танцов състав, певческа група за възрастни и детска певческа група, организирани дейности и участия са в традиционни празници и тържества, фестивали, събори и други. Материално-техническата база на читалището включва библиотека, голям салон, малък салон, ремонтиран покрив, компютър и принтер. Читалището не участва в никакви проекти и програми, а това би било добра възможност за бъдещото му развитие и популяризиране и особено на културно-просветната му дейност.

17. Народно читалище „Просвета“ (1928) - село Славотин - 24 ентусиазирани хора се събират и учредяват читалище, давайки му името „Просвета“, което носи и до днес, а членският състав на читалището бил от различни социални слоеве - учители, фабриканти, занаятчии, търговци, многоимотни стопани и други. Читалището през 1978 г. е удостоено с орден „Кирил и Методий“ втора степен. Сградата на читалището е била планирана без приземен етаж, но по-късно това се променя и тя има: приземен етаж, киносалон и балкон, театрална сцена, танцов салон, две заседателни зали, две гримьорни, три фойета и други помощни помещения. Сградата е построена с държавни средства и доброволен труд на населението като през 1961 г. е била тържествено открита. Библиотеката към читалището започва съществуването си на база най-стартовата традиция - даренията, като книжния фонд тогава бил само 180 дарени книги, а към днешна дата има 10 000 тома. Художествената самодейност към читалището слага

началото си през 50-те години на миналия век, когато са сформирани двугласов хор, мъжка вокална група, певческа група, женска група за руски песни, женска група за народни песни и смесена група за изворен фолклор. По-късно успешно се развива и театралната дейност и се сформира младежки танцов състав и танцов състав за изворен фолклор. Библиотеката към читалището предлага библиотечно-информационно обслужване, включително и различни технически услуги, а през 2009 г. читалищната библиотека е включена в програма „Глобални библиотеки - България“. Самодейните състави, които функционират и до днес са женска певческа група, състав за пресъздаване на обичаи и група за старинни инструменти. Читалището празнува традиционни празници. То разполага с богат книжен фонд, интересна и богата история, има включвания в проекти и програми и участва в различни фестивали и събори, което показва, че развива богата културно-просветна дейност.

18. Народно читалище „Народна просвета“ (1908) - село Смоляновци - първи опити за развитие на организирана читалищна и библиотечна дейност с просветен характер е свързана с името на Велко Кумановски. През 1906-1907 г. се развива голяма обществена дейност в селото, като се събират средства от населението за да се създаде библиотека в учителската стая на новото училище. Дейността на официално учреденото читалище датира от 1908 г., когато е поставено началото на библиотечната дейност в примитивен вид, а по-късно започва и появата на читалищната самодейност, включваща театрални и певчески групи и танцов състав за народни танци. През 1929 г. е построена първата читалищна сграда, която претърпява няколко ремонта. До 1934 г. културната дейност в селото замира, след което до 1937 г. е във възход и отново замира до 1940 г. През следващите десетилетия театралното дело в селото се развива изключително и започва също така и нов подем на читалищната и училищната дейност, като се създава певческа група и хор на два и три гласа. По време на войната културната дейност отново е прекъсната, а по-късно библиотеката се изгражда наново и книгите наброяват 3 000 тома, започва да действа и фотоклуб. Читалището е награждено с орден „Кирил и Методий“ втора степен. От 1969 година читалището развива сериозна както културно-просветна, така и художествена самодейност, а днес село Смоляновци е второто по големина в общината, като част от младите е запазила любовта към книгата и кипящо желание да участват в самодейността и благодарение на тези желания, периодично се обновява библиотечния фонд и са създадени няколко школи по различни видове изкуства. Към днешна дата читалището работи по проекти, разполага с компютърна техника и има изграден център за информационно-административни услуги и консултации по проект „Читалища“, създаден е обединен детски фонд по изкуства, а деца от съседни села могат да се обучават в извънкласна форма. Групата за автентичен фолклор към читалището има заслужено спечелени многобройни отличия в много събори и фестивали, а дори и участия в националната телевизия. Към читалището в момента има 51 активни

самодейци в различните групи. Днес основна цел на читалището е да съхрани традициите през годините, да запази жив буйния огън, който гори в сърцата на читалищните самодейци и да бъдат полезни на хората. Към читалището функционират общо 9 самодейни състава.

19. Народно читалище „Събуждане“ (1922) - село Стубел - през 1922 г., 12 човека се събират на западния край на селото, където основават Стубелската независима просветна група с читалище „Събуждане“, а през 1926 г. към читалището е открит „Народен университет“ за беседи, сказки, лекции и реферати по различни теми. През 1937 г. е завършен строежа на читалищната сграда, чрез постъпления от театрални представления, томболи, доброволни постъпления и самоотвержения, както и безплатен труд. Към читалището започва да функционира и библиотека с 375 книги, създава се духовна музика към читалището, а по-късно се закупува и пълен комплект музикални духови инструменти. През 40-те години в селото е имало три духови самодейни състава. Читалището няма данни за участия или кандидатствания по програми и проекти, макар че това би се отразило благоприятно за популяризирането и бъдещото развитие на самодейността и културната просвета.

20. Народно читалище „Изгрев“ (1927) - село Студено буче - 27 родолюбиви и жадни жители на село Студено буче учредяват читалището, с името „Изгрев“, а членовете не спират да нарастват. Развива се театрална дейност изключително, което запалва искрата в душите на хората и заразява много млади хора. През 1935 г. се закупува къща за читалищна сграда, а строежа на сегашната е завършен чак през 1977 г. 95-годишната история на читалището е много разнообразна - библиотечна, художествена самодейност, радиопредавания, кинопрожекции, изложбена дейност, чествания и концерти. Съставите също са били различни - битов хор, театрален състав, танцов състав, група за автентичен фолклор, а наградите завоювани от тях са многобройни. Към днешна дата в читалището членуват 39 жители, а самодейните състави, които функционират към момента са: детски танцов състав и певческа група за автентичен фолклор, които са участвали в редица фестивали и събори. Читалището днес се помещава в триетажна сграда, която разполага със салон със сцена, салон за увеселение, библиотека, клуб на пенсионера и инвалида, санитарен възел и 3 броя канцеларии.

21. Народно читалище „Христо Ботев“ (1929) - село Сумер - читалището е основано пролетта на 1927 г. по инициатива на прогресивно мислещи селяни и веднага след сформирането му, започнал да се събира членски внос, закупуване на книги, вестници и списания. Читалището все пак не било официално основано, тъй като устава не бил приет, а през 1928 г. отново бил съставен протокол за учредяване, под друго име, нов управленски съвет, но същия членски състав и след това читалището започнало да

съществува и развива дейност. Читалището разполага със собствена сграда, която от своя страна е преминава първи етап на ремонт - покрив, салон, сцена, гримьорна, а втори етап на ремонтните дейности ще бъдат концентрирани към библиотеката, осигуряване на допълнително оборудване. Самодейността към читалището е силно развита през годините, като емблематична си остава Сумерската духовна музика, танцовите състави и певческите групи. Към днешна дата действащата певческа група и клубовете по интереси отбелязват подобаващо различни празници с възстановки на традиции и обичаи и стартира провеждане на ежегоден културен фестивал „Сумерски вкусотии“. Това показва богатата история на читалището, силното желание за развитие и опазването на традициите и обичаите, чрез популяризирането им. Добра възможност за читалището би било участието в проекти и програми с цел популяризиране и разпространение на културно-просветните дейности, както и модернизирането на оборудването.

22. Народно читалище „Развитие - 1898“ - село Медковец - читалището е учредено през 1898 г. по инициатива на местните учители и тогавашния кмет на селото. Основна цел читалищните дейци по онова време е уреждането на библиотека и читалня. Читалищната библиотека в Медковец през 1967 година е класирана на първо място сред селските библиотеки в Михайловградски окръг. През 1983 г. се отрива нова триетажна сграда на читалището, където се премества и библиотеката, която към момента притежава над 20 000 тома литература. През 2010 г. библиотеката към читалището печели проект „Българските библиотеки“, а през 2011 г. е открита и компютърна зала по същия проект. Важна част от самодейността на читалището се явяват театралните прояви, като печелят много награди и отличия, а останалите самодейни колективи през годините са: танцов състав, смесен хор и битов женски хор, като танцовият състав печели множество отличия с участие във фестивали и събори през годините. Към 2019 г. към читалището функционират един кръжок и един самодеен състав - кръжок „Художествено слово“, фолклорна формация „Шарена книга“ и малка театрална група. Читалището също така работи с различни възрастови групи и хора с увреждания, етнически малцинства и осъществяване на доброволчески дейности - доставяне на книги по домовете, организиране на инициативи за популяризиране на културата на различни етноси, организиране на пътувания, подготовки за празници, посещения на хора с увреждания и други. Читалището също така разполага с много богат културен календар, в който са записани всички празници, чествания и участия.

23. Народно читалище „Просвета - 1927“ - село Аспарухово - читалището е основано през декември 1927 г. от 20 души, включително и местни учители. Непосредствено след основаването на читалището, основателите решават да наберат средства за доставка на книги за библиотеката и най-належащите нужди за читалището, като за тази цел организират вечеринки и поставят пиеси. През 1944 г. на народните читалища се

отпускат значителни субсидии за да могат да развиват безпроблемно културно-просветната си дейност. Художествената самодейност към читалището обхваща певчески групи, театрална група, оркестър за народни хора и танцова група, като всяка от групите участва в общински и окръжни фестивали и събори и получава много награди и отличия. По отношение на библиотечната дейност на читалището, през 1968 г. то разполага с 1 800 тома литература, а към момента с около 10 000 тома, книгохранилище и читалня. За съжаление поради демографския срив и икономическата криза, в момента читалището работи изцяло с деца, които с голям ентузиазъм вземат участия в различни местни, общински и регионални мероприятия и събори. Към 2019 г. към читалището функционират: клуб за литературно четене, кръжок по рисуване и танцов състав. През 2019 г. читалището организира обучение по предприемачество организирано от РЕКИЦ, както и тематично събитие за европейски програми/процедури. Ежегодно се вземат участия в различни културни прояви и се провеждат беседи по повод бележити дати, годишнини, традиционно се организират изложби и дискусии, пресъздават се обичаи, целогодишно се организират занимания, екскурзии и културни събития. Читалището не разполага с компютри и интернет достъп, но сградния фонд е в добро инфраструктурно състояние. Добра възможност за читалището - за неговото популяризиране, както и това на културно-просветната и художествената му дейност, би било кандидатстването и изпълнението на проекти/програми.

24. Народно читалище „Димитър Вълнев - 1903“ - село Расово - читалището първоначално е учредено под името „Пробуда“ от народния учител Димитър Вълнев, който е и негов първи председател а първите години след създаването му са и времена изпълнени с много жажда за знания, умения, творческо развитие, подготвят се сказки, изнасят се беседи и се полага началото на театралната дейност. След това до 1944 г. развитието на читалището е имало около 10-годишен застой, след което започва развитието не само на просветна, но и на художествено-творческа дейност, като се създават народно-битов хор, мъжки хор, ансамблова формация, женски хор, театрален самодеен колектив и мъжка вокална група. През 70-те и 80-те години на XX век читалището продължава развитието си с младежки състав, естрадно сатиричен състав и младежки духов оркестър. Към днешна дата към читалището функционират: фолклорна формация, детски танцов състав, певческа група за руски и цигански романси, певческа група за автентичен фолклор и детска певческа група. Читалището притежава също така библиотека с библиотечен фонд от нас 15 000 книги и интернет зала и киносалон. Читалището също така има богат културен календар, изпълнен с най-различни традиции, обичаи, празници и участия на самодейните състави.

25. Народно читалище „Кирил и Методий“ - село Пишурка - читалището е учредено през 1927 г., а макар и селото да е малко, десетилетия наред читалището поддържа

самодейна театрална група, която има много представления. Сградата на читалището се намира в задоволително състояние и се използва при всички общоселски тържества, а библиотечния фонд на библиотеката наброява над 1 500 тома литература. Някои от основните дейности на читалището са: организиране и участия в празници, сформирание на доброволчески отряд в помощ на възрастните хора, пазаруване на храни и лекарства, цепене и внасяне на дърва, косене, разнасяне на книги по домовете и много други. Сградата на читалището към момента е ремонтирана, но не разполага с интернет достъп. За популяризирането на културно-просветната дейност на читалището, кандидатстването и изпълнението на програми и проекти би дало добра възможност за разрастването на читалищната дейност.

26. Народно читалище „Пробуда - 1929“ - село Сливовик - читалището е учредено през 1929 г. и има над 90-годишна история, като дейността му през годините е изключително разнообразна - библиотечна, художествена, самодейна, кинопрожекции, изложбена дейност, чествания и концерти. Към читалището функционира група за автентичен фолклор и клуб по шахмат, организират се традиционни за селото празници, срещи на ветерани, провежда се работа с етнически малцинства за изграждане на родолюбие и толерантност. Читалището е организирано и инициатива по възстановяване и облагородяване на исторически обекти, оказване на помощ на ученици от малцинствени групи, участие в доброволни ремонтни дейности към читалището и други. За съжаление към момента читалищната сграда е разрушена и се използва помещение в общинска сграда, където се намира и библиотеката. Читалището разполага с 3 компютри, принтер, мултимедия, озвучителна техника и интернет достъп. Възможност за по-доброто бъдещо развитие на читалището и читалищната дейност, биха били участията и кандидатствания по програми и проекти, чрез които биха могли да си построят собствена сграда, да популяризират културно-просветната си и художествена дейност и да добият повече гласност.

6. SWOT АНАЛИЗ.

SWOT Анализът изхожда от идеята за разделянето на обекта на стратегическия анализ от средата, в която той функционира, като този обект се разглежда откъм неговите силни и слаби страни, а средата в която функционира този обект, се диференцира на възможности и заплахи.

Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, което притежава даден обект, като тя е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слабите страни представляват ограничения или недостиг на ресурси, умения и способности, които сериозно развитието на даден обект.

Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда, като те са благоприятни външни фактори, от които обектът се възползва или би могъл да се възползва.

Заплахите от своя страна са най-неблагоприятните елементи на външната среда и поставят най-големи бариери през настоящото или бъдещото състояние на даден обект.

В настоящото проучване SWOT Анализа е направен с цел определяне на силните и слабите страни на читалищата на територията на общините Медковец и Монтана, както и възможностите им за бъдещо развитие и популяризиране на културно-просветната и художествената им дейности и заплахите, които застрашават развитието и популяризирането им.

Таблица №27: SWOT Анализ за територията на общините Медковец и Монтана.

<i>Силни страни</i>	<i>Слаби страни</i>
❖ На територията на общините Медковец и Монтана има голям брой народни читалища. ❖ Читалищата на територията на двете общини разполагат с богата история и богат набор от културно-просветни и художествени дейности. ❖ Някои от читалищата продължават да развиват и популяризират някои стари и забравени традиции и обичаи. ❖ Някои от читалищата на територията кандидатстват и изпълняват програми и проекти. ❖ Народните читалища в общините Медковец и Монтана разполагат с богат културен календар, който се състои от организиране и изпълнението на най-различни празници, традиции и обичаи, както и организирането и участие на самодейните състави в различни местни, регионални, национални и международни фестивали, събори и конкурси.	❖ Поради демографските проблеми на двете територии в някои от читалищата липсват самодейни състави или членовете им са малко, в следствие на което се развиват по-малко дейности. ❖ Сградния фонд на някои от народните читалища има нужда от извършване на основни ремонтни дейности, а други пък не разполагат със сграден фонд.

❖ Народните читалища организират различни доброволчески дейности, насочени към различни възрастови групи, хора с увреждания и/или етнически малцинства. ❖ Всяко едно от читалищата разполага с библиотека и богат набор от литература.	
Възможности	Заплахи
❖ Големия брой народни читалища е предпоставка за силно развитие на културно-просветна и художествена дейност, която да бъде популяризирана и опазвана. ❖ Чрез популяризирането и развитието на стари традиции и обичаи се дава възможност за опазването им като нематериално културно наследство. ❖ Кандидатстването и изпълнението на програми и проекти дава възможност на читалището да се развива, да придобива по-голям набор от литература и различни видове оборудване, което от своя страна дава по-големи възможности за развитието на повече дейности. ❖ Чрез програми и проекти, читалищата, които не разполагат със сграден фонд, биха могли да се сдобият с такъв, в следствие на което да разширят набора си от дейности. ❖ Доброволческата работа насочена към различните възрастови групи, хора с увреждания и етнически малцинства дава по-голям социален комфорт на населението и образова младите в родолюбие и толерантност.	❖ Продължаването на тенденцията към намаляване на населението, особено в малките населени места би се превърнало в заплаха за съществуването на някои от читалищата. ❖ Липсата на читалищна сграда за някои от читалищата създава проблем при желанието за организиране на различни събития, обучения и други.

SWOT анализът отразява точно силните и слабите страни, възможностите и заплахите на територията съобразно направеното проучване и анализирани данни на територията и потребностите на хората.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейските структурни и
инвестиционни фондове

Община Медковец

ПРОГРАМА ЗА
РАЗВИТИЕ НА
СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

В проучването е предоставена информация за тенденциите в развитието на територията, потребностите и нагласите на населението, относно съдържанието и насочеността на стратегията за водено от общностите местно развитие на местната инициативна група за периода 2023-2027 г. Анализът на данните от проучването идентифицира потенциални интервенции, мерки, дейности и бенефициенти. Общините разполагат с културно-историческо наследство, дълбоки традиции и уникални празници, като това са предпоставки за развитието на културен, природен, приключенски, екологичен и конен туризъм. МИГ трябва да предприеме необходимите мерки за подобряване популяризирането на територията, нейните културно – исторически и природни дадености, което би било предпоставка за бъдещото успешно развитие на туризма и което изключително ще подобри не само икономическото и социалното развитие на територията, като ще спомогне за справянето с демографската криза, а и ще популяризира богатото културно-историческо минало и културните дейности на територията на МИГ.